

Kárpátaljai Hírmondó

IX. évfolyam 3. szám, 2013. szeptember

Pilinszky János

Őszi vázlat

A hallgatózó kert alól
a fa az űrbe szimatol,
a csend törékeny és üres,
a rét határokat keres.

Riadtan elszorul szived,
az út lapulva elsiet,
a rózsatő is ideges
mosollyal önmagába les:

távoli, kétes tájakon
készülődik a fájdalom.

Ungvár. Európa leghosszabb hársfasora az Ung partján

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

IX. évfolyam, 3. szám
2013. szeptember

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel./fax: 06-1-267-0198
E-mail: karpataljaiszovetseg@t-online.hu

Felelős kiadó: Dr. Damjanovich Imre,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda
E-mail: magda.bereg@gmail.com

Főszerkesztő-helyettes:
Szemere Judit
E-mail: nagykica12@gmail.com

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla, Dupka György,
Szöllősy Tibor, Zubánics László,
Molnár Bertalan, Schober Ottó.

Gazdasági felelős:
Kovács Gyöngyi Zsuzsanna

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.

Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006
HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
450 példányban.

E lapszám megjelenését
a Kárpátaljai Szövetség
finanszírozta.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlé-
sének és szerkesztésének jogát fenntartjuk,
azok recenzálását, visszaadását, levélben tör-
ténő megválaszolását, valamint más szerve-
zetekhez, intézményekhez való továbbítását
nem vállaljuk. A publikációkban közölt té-
nyekért és véleményekért minden esetben a
szerző viseli a felelősséget. A szerkesztő-
ség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt
publikációkkal.

A tartalomról

<i>Vers mindenkinek.</i> Juhász Gyula: Trianon	3
<i>Szervezeti élet.</i> In memoriam Katona Tamás	4
A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozásán	6
A felismerés fontossága. Beszélgetés Gortvay Gábor elnökségi taggal	8
<i>Hitélet.</i> Mindennapi kenyérünk. Radvánszky Ferenc prédikációja	10
<i>Hírek, események.</i> Szent István-napi rendezvények Kárpátalján	12
<i>Hagyományörzés.</i> KurucFeszt Péterfalván	13
<i>Közös dolgaink.</i> Diakónia a vámügyintézés útvesztőiben	14
Falusi vendéglátás, és ami mögötte van	15
<i>Műhely.</i> Orvos művészek	16
<i>Ez történt.</i> Látogatóban az Európai Parlamentben	17
<i>Örökségünk.</i> A beregi borvidék krónikája	18
<i>Fiatalokról határok nélkül.</i> HungaRio Ifjúsági Világtalálkozó Pécsen	20
A szeretet és megbecsülés jegyében	22
<i>Lélektől lélekig.</i> Katolikus Ifjúsági Világtalálkozó 2013	24
<i>Emlékezzünk régiekről.</i> Lorántffy Zsuzsanna, a szeretet nagymamája	27
<i>Barangoló.</i> A Tisza lelke	28
<i>Múltbanéző.</i> A hegyek sámánjai. Weinrauch Katalin írása	31
“Emlékelj, ércnél maradandóbb...” Szöllősy Tibor jegyzete	32
<i>Anno.</i> Amikor a csehek kivonultak...	33
Így múlik el a magyarok dicsősége	34
Hogy volt? Emléktábla-avatás Beregszászban	35
<i>Korkép.</i> Orémus Kálmán és Schober Ottó írásai	36
<i>Szerkesztőségünk postájából</i>	39
<i>Szemelvények kárpátaljai eseményekből</i>	40
<i>Képzőművészet.</i> Alkotótáborok Kárpátalján	
<i>A Kárpátaljai Hírmondó galériája.</i> Beregszászi pillanatok 2013	

Címlapfotók: Szemere Judit

Lapzárta után történt

Templombúcsú és táblaavató Beregszászban

Szeptember 14-én a Szent Kereszt Felmagasztalásának ünnepét méltatták Beregszászban. A római katolikus plébániatemplomban a templombúcsú keretében misét celebrált Székely János teológus, esztergomi-budapesti segédpüspök. Az ünnepség körmenettel zárult.

A szentmisét követően a Beregszászárt Alapítvány jóvoltából felavatták IV. Béla király emléktábláját. A Nemzeti Együttműködési Alap támogatásával készült emlékjelet a beregszászi római katolikus templom falán helyezték el. A márványtáblára rögzített dombormű Balogh Géza nyíregyházi szobrászművész alkotása.

A táblaavatást megtisztelte jelenlétével dr. Kerekes Henrietta, Magyarország beregszászi konzulátusának konzulja, Dalmay Árpád, a Beregszászárt Alapítvány kuratóriumának elnöke, Csátary György történész.

Kerekes Henrietta ünnepi beszédében úgy fogalmazott, hogy az emléktáblák, napjainkban és különösen itt Beregszászban, felkiáltójel. Akonzul öröme fejezte ki, hogy a tábla méltó helyre került, hiszen IV. Béla szíven viselte Beregszász sorsát. A régi települést városi rangra emelve, megalapozta a térség fejlődését.

Dalmay Árpád üdvözlő szavaiban hangsúlyozta, hogy Beregszászban szükség van olyan kis magyar szentélyekre, amelyek emlékeztetnek bennünket a magyar múltunkra, történelmünkre, irodalmunkra, s egyúttal figyelmeztetnek az újonnan betelepülteket, hogy a városnak régi hagyományai vannak. IV. Bélát azért is fontos méltatnunk Beregszászban, mert 1247 decemberében ő adott az egykori Lampertszásznak, a Lampert herceg által alapított településnek szabad királyi városi rangot. A táblaavatásnak történelmi apropót ad az is, hogy idén ünnepeljük Beregszász alapításának 950. évfordulóját. Csátary György rövid történelmi ismertetőjében kiemelte: IV. Béla második honfoglaló királyként került be a magyar történetírásba.

A felszólalások után dr. Kerekes Henrietta és Dalmay Árpád közösen leplezték le az emléktáblát, majd Székely János segédpüspök megáldotta az emlékjelet. Ezt követően a megjelentek elhelyezték a megemlékezés koszorúit.

M. B.

Elveszett, de megtalálták

*Aki meg akarja találni életét, elveszíti azt,
de aki érettem elveszíti életét, megtalálja azt.*

Máté 10,39

Eszedbe jutott-e valaha is, hogy azok, akik leginkább félnek a haláltól, azok félnek legjobban az élettől? Hogy a haláltól való menekülés az élettől való menekülés is?

Képzeld el egy embert, aki egy padlásszobában él, egy kis odúban, ahol alig van szellőzés, világítás pedig egyáltalán nincs. Nem mer lejönni a lépcsőkhöz, mert hallott olyan emberekről, akik leestek a lépcsőn, és kitérték a nyakukat. Sosem megy át az utcán, mert ezokról hallotta, hogy az utcán elütötte őket valami. És természetesen, ha egy utcán nem megy keresztül, hogyan kelhetne át egy óceánon, egy kontinensen, vagy az ideák egyik világából a másikba? Ez az ember azért ragaszkodik padlásszobái kis odújához, hogy elkerülje a halált, de ebbeli igyekezetében elkerüli az életet is.

Mi a halál? Veszteség, eltűnés, elengedés, búcsúzás. Ha kötödsz valamihez, nem tudsz elengedni, nem tudsz búcsúzni, ellenállsz a halálnak. És, bár valószínűleg ezt nem látod, ezzel ellenállsz az életnek is.

Mert az élet állandóan mozog, de te le vagy rögzítve, az élet folyik, te pedig egy helyben állsz, az élet rugalmas és szabad, te viszont merev vagy és fagyott. Az élet mindent elvisz, de te stabilitás, állandóság után sóvárogsz.

Félsz tehát az élettől és a haláltól is, mert kötödsz. Ha semmihez sem kötödsz, ha nem félsz attól, hogy bármit is elveszítesz, akkor szabad vagy, folyhatsz, mint egy hegyi patak, amely állandóan friss, pezseg és él.

Vannak emberek, akik képtelenek elviselni azt a gondolatot, hogy elveszíthetnek egy rokont vagy barátot, inkább nem is gondolnak rá; vagy rettegnek attól, hogy megkérdőjelezzenek, és esetleg elveszítsenek egy számukra kedves elméletet, ideológiát vagy hiedelmet; vagy pedig meg vannak arról győződve, hogy képtelenek lennének élni egy értékes ember, hely vagy tárgy nélkül.

Akarsz egy módszert merevséged és halottságod mérésére? Figyeld arra a fájdalommenyiségre, amelyet akkor érzel, ha elveszítesz egy kedves ideát, személyt vagy dolgot. A fájdalom és a szomorúság elárulja kötődésedet, nemde? Miért szomorokodsz olyan sokat egy szeretted vagy egy barátod halála felett? Mert még sosem fontoltad meg igazán, hogy minden dolog változik, elmúlik és meghal.

A halál, veszteség és elválás tehát meglep téged. Azt választod, hogy illúzióidnak kis padlásszobájában élj, azt tartván, hogy a dolgok sosem fognak változni, mindig ugyanazok maradnak. Ezért aztán, amikor az élet betör hozzád, hogy illúzióidat összetörje, nagyon rosszul érint.

Hogy elhess, szembe kell nézned a valósággal, meg kell szabadulnod attól való félelmedtől, hogy elveszíthetsz embereket, meg kell szoknod a változás, újdonság és bizonytalanság ízét. Így már nem fogsz félni attól, hogy elveszíted az ismertet, tudatosan várod és ha elérkezik, akkor üdvözlöd a szokatlant és az ismeretlent. Ha az életet keresed, akkor ajánlhatunk egy gyakorlatot, amely esetleg fájdalmas lesz, de meg hozza a szabadság derűjét, feltéve, ha el tudod végezni.

Kérdezd meg magadtól: van-e valami vagy valaki, aminek vagy akinek az elvesztése szomorúságot okozna. Lehet, hogy te is egyike vagy azoknak a személyeknek, akik még gondolni sem tudnak szüleik, barátjuk vagy szeretteik halálára, illetve elvesztésére. Ha ez így van – s attól függően, hogy mennyire van így – halott vagy. A dolog, amit tenned kell, szembesülés a halállal, az elvesztéssel, a szeretteinktől és szeretett tárgyainktól való elválással – most.

Vedd sorba e személyeket, tárgyakat, s gondold azt, hogy ezek elvesztek, vagy hogy örökre el kell válnod tőlük, ezért szívedben búcsúzz el tőlük. Mind-egyiknek mondj köszönetet és istenhozzád.

Fájdalmat fogsz érezni, a ragaszkodás megszűnését; de még más is fel fog bukkanni a tudatodban: egyedüllét, magányosság, amely csak nő, nő, míg olyan nem lesz, mint a határtalanul nagy égbolt. Ebben az egyedüllétben van a szabadság, ebben a magányosságban az élet. Ebben a ragaszkodásoktól való mentességben van a készség az élet minden pillanata feletti öröme, annak megízlelésére és élvezésére, s hogy engedjük tovább folyni. Az élet egyre édesebb, mert már szabad az aggodalmaktól, a feszültségektől és a bizonytalanságoktól; mentes a halál és elvesztés félelmétől, amely együtt jár az állandóság és ragaszkodás vágyával.

(Anthony de Mello: *A szeretet útja*. Korda Kiadó, Kecskemét, 2006)

Vers mindenkinek

Juhász Gyula

Trianon

(Részletek)

Nem kell beszélni róla sohasem,
De mindig, mindig gondoljunk reá.

Mert nem lehet feledni, nem, soha,
Amíg magyar lesz és emlékezet,
Jog és igazság, becsület, remény,
Hogy volt nekünk egy országunk e földön,
Melyet magyar erő szerzett vitézül,
S magyar szív és ész tartott meg bizony.
Egy ezer évnek vére, könnye és
Verejtékes munkája adta meg
Szent jussunkat e drága hagyatékhoz.

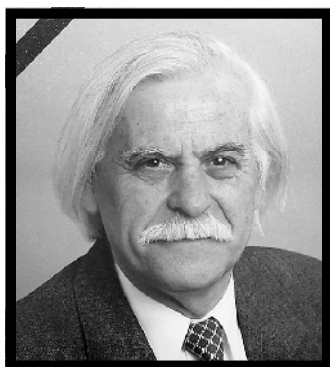
És nem lehet feledni, nem, soha,
Hogy a miénk volt a kedves Pozsony,
Hol királyokat koronáztak egykor,
S a legnagyobb magyar hirdette hévvel,
Nem volt, de lesz még egyszer Magyarország!
És nem lehet feledni, nem, soha,
Hogy a miénk volt legszebb koszorúja
Európának, a Kárpátok éke,
És miénk volt a legszebb kék szalag,
Az Adriának gyöngyös pártadisze!
És nem lehet feledni, nem, soha,
Hogy a miénk volt Nagybánya, ahol
Ferenczy festett, mestereknek álma
Napfényes műveken föltündökölt,
S egész világra árasztott derűt.
És nem lehet feledni, nem, soha,
Hogy Váradon egy Ady énekelt,
És holnapot hirdettek magyarok,
És nem lehet feledni, nem, soha
A bölcsöket és sírokat nekünk,
Magyar bölcsöket, magyar sírokat,
Dicsőség és gyász örök fészkeit.
Mert ki feledné, hogy Verecke útján
Jött e hazába a honfoglaló nép,
És ki feledné, hogy erdélyi síkon
Tűnt a dicsőség nem múlt egébe
Az ifjú és szabad Petőfi Sándor!
Ő egymaga a diadalmas élet,
Ut és igazság csillaga nekünk,
Ha őt fogod követni gyászban, árnyban,
Balsorsban és kétségben, ó, magyar,
A pokol kapuin is győzni fogsz,
S a földön föltalálod már a mennyet!
S tudnád feledni a szelíd Szalontát, hol
Arany Jánost ringatá a dajka,
Mernéd feledni a kincses Kolozsvárt,
Hol Korvin Mátyást rengeté a bölcső,
Bírnád feledni Kassa szent halottját
S lehet feledni az aradi őskert
Tizenhárom magasztos álmódóját,
Kik mind, mind várnak egy föltámadásra?

Trianon gyászos napján, magyarok,
Testvéreim, ti szerencsétlen, átkos,
Rossz csillagok alatt virrasztva járók,
Ő, nézzetek egymás szemébe nyíltan
És őszintén, s a nagy, nagy sir fölött
Ma fogjatok kezét, s esküdjétek
Némán, csupán a szív verésével,
S a jövődő hitével egy nagy esküt,
Mely az örök életre kötelez,
A munkát és a küzdést hirdeti,
És elvisz a boldog föltámadásra.

Nem kell beszélni róla sohasem,
De mindig, mindig gondoljunk reá!

(1927)

In memoriam Katona Tamás

Mély megrendüléssel tudatjuk, hogy Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke, a Kárpátaljai Hirmondó felelős kiadója hosszú, gyógyíthatatlan betegség után, 81 esztendősen, 2013. június 28-án visszaadta lelkét a Teremtőnek.

Politikai pályafutása során tevékenységét egy egész ország kísérte figyelemmel. Ennek ellenére nem volt benne rártartás. Katona Tamás jelenség volt. Aki csak egyszer is hallotta őt beszélni, örökre a szívébe zárta. Előadái-

saival lenyűgözte hallgatóit. Magával ragadó személyisége miatt sokan szerették és becsülték.

Édesanyja a beregszászi járási Sárosoroszipan, nagyanyja a nagyszőlősi járási Nagypaládon született. Büszkén vállalta kárpátaljai gyökereit. Azt vallotta, hogy kisebbségi sorban vétek a széthúzás. A Kárpátaljai Szövetség elnökeként a szülőföldön tevékenykedő magyar szervezetek közötti összhang kialakításán munkálkodott.

A Kárpátaljai Hirmondó felelős kiadója volt. Úgy alakította a szövetség folyóiratának szerkesztéspolitikáját, hogy a lap hidat képezzen a szülőföldön maradt és az anyaországba áttelepült kárpátaljaiak között. Szerkesztőbizottságunk irányításában nagyvonalú volt, arra biztatta szerzőinket, hogy alaposan térképezzék fel a kisebbségbe szakadt kárpátaljai magyarság múltját, sokoldalúan tájékoztassanak a régió jelenéről és bizzanak jövőjében.

Személyében igaz barátot, példaképet veszítettünk el.

Emlékét megőrizzük szívünkben

*A Kárpátaljai Szövetség elnöksége és tagsága
A Kárpátaljai Hirmondó szerkesztőbizottsága*

Katona Tamás

Budapest, 1932. február 2. – Budapest, 2013. június 28.

Apja dr. Katona Tibor orvos, anyja Halász Magdolna. A budapesti Erseki Katolikus Gimnáziumba járt (1942–1948), majd az államosítás után ennek utódjába, a Rákóczi Gimnáziumba (1948–1950). A budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen könyvtár-magyar-arab szakon végzett (1950–1954). 1960-ig vidéki közművelődési könyvtárakban dolgozott, 1958-ban létrehozta az ország első cigánytelepi könyvtárát Bicskén. 1960-tól a Magyar Helikon Könyvkiadó, 1965–1987. között az Európa Könyvkiadó felelős szerkesztője. Az Eötvös Kollégiumban (1980–1985), majd a szegedi József Attila Tudományegyetemen tanít XIX. századi magyar történelmet (1985–1990), itt az új- és legújabb kori magyar történeti tanszék tanszékvezető-helyettese.

Az Antall-, illetve Boross-kormányban külügyi, majd miniszterelnökségi államtitkár (1990–1992, 1992–1994). Országgyűlési képviselő (1990–1998). A Budavári Önkormányzat polgármestere (MDF–KDNP–Fidesz, 1994–1998). AKároli Gáspár Református Egyetem tanára (1998–2000), majd Magyarország varsói nagykövete (2000–2002), a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének tudományos tanácsadója (2002–). Elnöke a váci Madách Körnek (1998–), a Manfred Wörner Alapítvány Kuratóriumának (1998–), a Kárpátaljai Szövetségnek (2003–), társelnöke a Nemzeti Panteon Alapítványnak (1990–). Elnöke volt a budapesti Görgey Körnek és a Magyar Cserkészszövetségnek.

Kutatási területe a reformkor és az 1848–1849. évi forradalom és szabadságharc. Számos könyve jelent meg, műfordítóként angol, francia, német és arab műveket ültetett át magyar nyelvre. Dercsényi Dezső-díjat 1993-ban, Szent Gellért-díjat 1997-ben kapott. Nagytisztje a Lengyel Köztársasági Érdemrendnek és a Máltai Lovagrend Érdemrendjének.

Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság

„Közös házunk magában

„Egy oszlop dőlt le” – vágta ki gondolkodás nélkül az intézetünk honlapjáért felelős munkatársam, amikor június 28-án közöltem vele: gyászhirt kell közreadnunk, meghalt Katona Tamás. Gyönyörű megfogalmazás, kölcsön is veszem. Valóban oszlopa volt ő szakmánknak, a magyar történetírásnak, de igen különös módon: úgy, hogy szinte mindvégig a céhen kívül maradt. Nem végzett történelem szakot („csak” könyvtár, magyar és arab szakot), mert úgy tartotta, hogy ahol Andics Erzsébetek szabják az irányt, ott nem érdemes ilyen tanulmányokat folytatni. Nem járta végig a ranglétrát, nem szerzett tudományos fokozatokat, mert valahogy hiányzott az ambíciói közül, így aztán eleinte könyvtárosként, majd évtizedeken át kiadói szerkesztőként dolgozott. Bár az 1980-as években órákat adott az Eötvös Kollégiumban és a szegedi egyetemen (illetve 1998–2000. között a Károli Gáspár Egyetemen), első igazi történész állását csak 2002-ben, 70 évesen, az MTA Történettudományi Intézetében kapta, amikor már minden fontos, időtálló munkáját megírta és kiadta. Mégis az ország egyik legismertebb, legkeresettebb és legkedveltebb történésze lett. Ezt az utóbbi másfél évtizedben magam is sokszor megtapasztalhattam, amikor utcán, villamoson és boltban Katona Tamásnak nézve számosan szólítottak meg és mondták el mosolygva, hogy mennyire élveztek a tegnapi előadását vagy beszélgetését valamelyik televízióban.

Katona Tamás történelmi életútjának első csodája az, ahogy az 1848–49-es forradalom történéseként megörökítette a nevét. Azt hiszem, a téma választotta őt, és nem ő a témát. Négyéves korában, egyik nagyanyjánál sokat unatkozva folyton az ötkötetes, bőségesen illusztrált „Gracrát” (a

századvég és a századelő legnépszerűbb szabadságharcról szóló művét) nézegette, s mert fölöttébb izgatta, hogy miről is szólnak a képek, magától megtanult olvasni. Ekkor jegyezte el magát örökre a szabadságharc történetével. A hatvanas évektől folyamatosan túrta a különböző levéltárakat, olvas-ta mikrofilmen a szinte olvashatatlanul írt német hivatalos iratokat és a hetvenes évek végétől sorra adta ki kismonográfiaikkal felérő bevezetőkkel és alapos jegyzetekkel kísérve a szabadságharc főszereplőinek hiteles emlékiratait és a rájuk vonatkozó iratokat. Ekkor már úgy belelátott e csodálatos másfél év történetébe és kulcsszereplőinek szívébe, ahogy a két törzsorvos Görgey Artúr repesztől feltépett koponyájába 1848. június 3-án. Kiadványai valódi historiográfiai fordulatot hoztak ’48 kutatásában. A Görgey általa újrafordított emlékiratai elé elhelyezett 1988-as, szépírói színvonalon, rendkívül szellemesen megírt *Bevezető*-je óta nincs komoly ember e hazában, aki Görgey Artúrt áruló-nak tartaná. Ő ismerte fel azt is, hogy a szabadságharc története ’48 ősze óta elsősorban hadtörténet, és mint ilyen kell kutatni és megírni (programját aztán egyik tanítványa végre is hajtotta). Hasonló fordulópon-t az aradi vértanúk perét bemutató, több, kiadást megért dokumentumköte-te, amelyen egy évtizedig dolgozott, s amelynek anyagát ez alatt mindenho-vá magával hordta egy aktatás-

álló, de nagy terheket hordozó oszlopa volt!”

Elbúcsúztunk Katona Tamástól

Július 23-án a Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra Katona Tamást, aki számos társadalmi kötelezettségvállalása mellett a Kárpátaljai Szövetség elnöke is volt.

Hamvai felett Boross Péter egykori miniszterelnök, a Nemzeti Emlék hely és Kegyeleti Bizottság elnöke, illetve Fodor Pál, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének igazgatója mondott búcsúbeszédet. A katolikus gyászszertartást Kozma Imre atya végezte.

Katona Tamás nincs többé. Halála óriási veszteség a Kárpátaljai Szövetség számára, hiszen a neves történész felvállalta gondjainkat, támogatta elképzeléseinket. A mai világban, amikor általában nema köz-, hanem az önérdéka cselekvések mozgatórugója, Katona Tamás fehér hollónak számított.

Nagy számban vettek részt a gyászszertartáson a Kárpátaljai Szövetség vidéki társszervezeteinek képviselői. A temetés után sokáig beszélgettünk arról, hogy nem igazán ismertük Katona Tamásnak a szövetség kívüli tevékenységét. Távol állt tőle a dicsekvés, ezért nem tudtuk, hány meg hány embernek szerzett örömet egyetemi előadásával, hagyományörző rendezvények szervezésével, milyen sokan olvasták érdeklődéssel tanulmányait, az általa lefordított könyveket.

Szövetségünknek a temetésen jelen lévő képviselői is magukénak vallják Boross Péter volt miniszterelnöknek a búcsúbeszédben elhangzott kijelentését: „Megalapozott tudása, felejthetetlen előadásai és felszólalásai hiányozni fognak nekünk, de páratlan életművéből földi pályafutása után is tanulunk és továbbvisszük azt.”

F. M.

kában. Hozzáértők szerint ehhez ma sincs érdemi hozzátenivaló.

Katona Tamás életútjának második csodája az, hogy miközben sokan mások kinevezett professzorként évtizedek alatt sem voltak képesek mesterré válni és méltó utódokat állítani maguk után, ő a neki adatott pár év alatt egész generációt nevelt ki – volt, akit magántanítványként. A ’48-cal foglalkozó mai, meghatározó közép-nemzedék mind az ő köpönyegéből bújtt elő – nem is akármilyen fegyverzetben.

Katona Tamás életútjának harmadik csodája az, ahogy a tényekkel sokszor rosszul álló, előítéletekhez és téves nézetekhez szívesen ragaszkodó népet és nemzetét okította és kiegyensúlyozottabb történelemszemléltre nevelte. Ezért vállalt tagságot vagy vezető tisztséget számtalan civil és hagyományörző szervezetben. Egyik legfontosabb tette a *Bibliotheca Historica* és a *Pro Memoria* c. sorozatok elindítása, amelyek révén tömegek ismerkedhettek meg a magyar történelem alapvető forrásaival. Előadások százait tartotta tudományos konferenciákon, televíziókban és iskolákban, ünnepi beszédeknek se szeri, se száma, Ráday Mihállyal közös televíziós műsora a ’48-as emlékhelyekről pedig nézőcsúcsokat döntögetett. Lebilincselő, szellemes és örökké fiatalos személyiségének és előadásmódjának legszebb elismerése egykiskolástól származik, aki így számolt be egyik március 15-én tartott órájáról: „Bejött hozzánk egy ősz hajú fiatalember, és olyan érdekesekeket beszélt”. Katona Tamás azonban nemcsak ’48-ról, hanem szinte bármiről tudott élvezetes, tényekkel tűzdelt előadást tartani, bármilyen témához hozzá tudott szólni, lett légyen az történelem, irodalom, film vagy zene, mert rendkívül művelt ember volt, s mert mindent, amit csak olvasott, megőrzött kivételes memóriája. Hihetetlen mennyiségű éneket tudott fejből; ő gyűjtötte és tanította meg sokaknak azt a népdalt is, amelynek honvéd hőse arról ad velős

tanácsot Sztálinnak, mit is tegyen a sarlóval és a kalapáccsal. Sami számomra különösen rokonszenves volt: írásaiban és megszólalásaiban úgy tudott egyszerre ironikus és már-már patetikus lenni, hogy az sohasem volt bántó, és az előadottak a többség számára elfogadható, velejéig polgári és velejéig patrióta értékrendet sugároztak.

Sok más történésszel szemben azt is megengedhetőnek tartotta, hogy az eseményekről néha többes szám első személyben beszéljen („a ránk kényszerített jogos önvédelmi küzdelem”, „a csata így is a mi javunkra dől el”, „vesztünkre” és így tovább), ezzel is érzékeltetve: a múlt bizony személyes, közös ügyünk.

Hitem szerint Katona Tamást a mai nappal az aradi vértanúk – a negyvennyolcasok Tinódiaként – befogadják abba a deputációba, amely Poeltenberg Ernő szerint az Úristenhez megy a magyarok ügyét képviselni. Ezzel megkapja azt az elismerést, amelyet földi életében – a nem hivatalos Március 15-e díjat leszámítva – nem kapott meg. Remélem, hogy Katona Tamásnak, vagy, ahogy ő szokott engem hamiskás mosollyal megszólítani: „kedves bajusztársamnak” nem lesz ellenére, ha most egy másik kedvenc hőse, Damjanich János utolsó, kivégzése előtt elmondott imáját kissé átalakítva veszek tőle végső búcsút a szakma és az intézet nevében: „Mindenség ura! Hozzád fohászok! ... Áldd meg Katona Tamást, aki közös házunk magában álló, de nagy terheket hordozó oszlopa volt! Áldd meg a szegény ... Magyarországot! Te ismered, ó, Uram, az ő szívét, és egyetlen lépése sem ismeretlen előttem: azok szerint ítéld fölöttes kegyesen, s engedd a túlvilágon kegyes elfogadást találnia. Amen.”

(A búcsúbeszédet Dr. Fodor Pál, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének igazgatója olvasta fel 2013. július 23-án Katona Tamás temetésén)

„Őrizd és műveld ezt a földet!”

A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján

Az idén szeptember 13–15-én gyűltek össze a Riviéra szállóban a hagyományos őszi balatonföldváritalálkozó résztvevői. Beszámolóink címét Radvánszky Ferenc református lelképásztornak a vasárnapi ökumenikus istentiszteleten elhangzott igehirdetéséből kölcsönöztük, de számunkra úgy tűnt, mintha Mózes intése kötődne mindhárom nap minden eseményéhez. „Mi dolgunk a világon?” – kérdezi Vörösmarty Mihály *Gondolatok a könyvtárban* című versében. És a válasz: „Küzdeni, erőnk szerint a legnemesbékért”. Mi lehetne nemesebb cél, mint az, hogy küldetéstudattal küzdjünk nemzetünk megmaradásáért és felvirágoztatásáért, ki-ki a maga helyén. A Kárpátaljai Szövetség rendezvényeierről szoltak, és egy kicsit arról is, hogy őrizzük és műveljük a ránk bízott szülőföldet...

Péntek délután az érdeklődők a kiállítóteremben gyülekeztek. A háromnapos rendezvénysorozatot Schober Ottó, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja nyitotta meg, majd átadta a szót Dr. Damjanovich Imrénnek, a KSZ társelnökének, aki a XX., jubileumi találkozót szomorú hírral kezdte. Elmondta, eltávozott az élők soraiból a mindenki által tisztelt Katona Tamás elnök. Felkérte a jelenlevőket, hogy egyperces néma gyászsal emlékezzünk rá, és őrizzük meg őt szívéinkben.

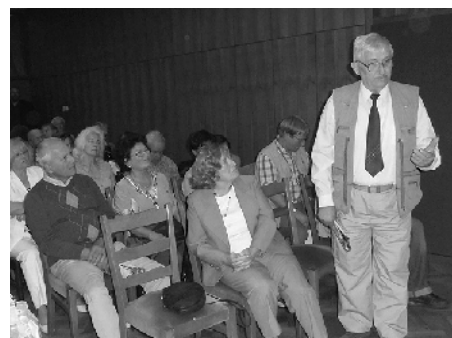
Ezután Kutlán András festőművész, a Kárpátaljai Szövetség alkotóközösségének társelnöke a művészet kedvelőinek figyelmébe ajánlotta az ArtTisza Művészeti Egyesület tagjainak alkotásait. A Kárpátaljai Hírmondó idei első számában már röviden bemutatuk a kárpátaljai művészvilág új kirajzásának számító tömörülést. Öröndetes, hogy a találkozó résztvevőinek is tetszett a seregszemle. Az idősebb pályatárs végezetül elmondta: nagyon szeretné, hogy az ArtTisza egyesületnek Szentendrén, a magyar festők városában lenne egy szép, nagy hatású, összefoglaló kiállítás. Jómaga ezen fog munkálkodni, és egyben kéri a Kárpátaljai Szövetség hatóság segítségét terve megvalósításához.

Szilágyi Sándor, az egyesület elnöke megköszönte a lehetőséget, hogy nagyszámú műértő közönség elé vihették munkáikat. Schober Ottó további alkotói sikereket kívánt a fiatal művészeknek, majd felkérte az egybegyűlteket, hogy vegyenek részt a megnyitót követő kerekasztal-beszélgetésen.

Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Oktatásért Alapítvány elnöke (a képen) rendkívül fontos témakört ajánlott együttgondolkodásra: beszélgessenek Kárpátalja oktatási, szociális, kulturális, gazdasági

állapotáról, a szórványterületeken élők sajátos helyzetéről. Felvezetőnek szűkebb pátriánk magyar lakosságának demográfiai adatait vetítette elénk, majd a beregszászi székhelyű Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézetben (KMMI) folyó értékmentő és értékteremtő tevékenységről tartott tájékoztatót, különös tekintettel a tehetséggondozásra. A témához kapcsolódóan szolt a kárpátaljai Intermix Kiadónál napvilágot látott új könyvekről, elsősorban azokról, amelyek közérdeklődésre tarthatnak számot. Felvette a magyar tannyelvű iskolákban előforduló gondokat is. A beszámoló igen nagy hatást váltott ki, amit az is bizonyított, hogy sokan kapcsolódtak be a vitába. Hozzászolt a kérdéshez Benza György elnökségi tag, Lőrincz P. Gabriella költő, a KMMI munkatársa, Kutlán András képzőművész (a képen), Dr. Fodor István professor, Papp Lászlóné, a Kárpátaljai Szövetség Felügyelő Bizottságának elnöke, Reiter Mária (Oroszáza), Ködöböczné Csík Lilla (Bököny), Kapitány Marianna (Debrecen) Kárpátaljáról elszármazott nyugdíjas pedagógus, Kovács Sándor köziró, Dr. Báthory Katalin, a Százak Tanácsának tagja. Az elhangzottakat Dr. Damjanovich Imre vitavezető összegezte.

Jelen volt a kerekasztal-beszélgetésen Dr. Tanka László, a Magyar Világtalálkozó alapító elnöke, a Panoráma, a világ magyarsága képes magazinjának főszerkesztője, aki nagyra értékelte az elhangzottakat. Tájékoztatta az egybegyűlteket a Panoráma Világklub tevékenységéről, a nemzetmentő törekvésekről.

Vacsora után a Varga-Dobos duó régi slágerek felelevenítésével öröndeztette meg a közönséget (a képen).

„Őrizd és műveld ezt a földet!” A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján

adott. Ezután több módosító javaslatot is előterjesztett: többek között felvette, hogy a közösség tevékenységébe a Magyarországra áttelepült, illetve Kárpátalján élő magyar alkotók – írók,

Katona Tamásnak, a Kárpátaljai Szövetség 2013. április 6-án megválasztott elnökének elhunytja miatt szombat délelőtt 9 órai kezdettel a Riviéra szálló üléstermében megismételt tisztújító közgyűlést hívtak össze. Dr. Damjanovich Imre társelnök, a közgyűlés levezető elnöke megállapította, hogy az egybegyűlteket számát tekintve a fórum nem határozatképes, mert nincs jelen a tagság 50 százaléka, + 1 fő, így az Alapszabály IV/2. pontja értelmében egy órával a meghirdetett időpont után az eredeti napirenddel és helyen tartják azt meg.

A közgyűlés kezdetéig a társelnök tájékoztatót a szövetség tevékenységéről, sikereiről, gondjairól és vázolta a feladatokat. Elismeréssel szólt a Kárpátaljai Hírmondóban megjelent publikációkról, az olvasókkal kialakított kapcsolattartásról, amely elsősorban Szabóné Badik Dolóresz elnökségi tagnak köszönhető. Felhívta a figyelmet többek között az önkéntesek toborzásának fontosságára.

Kovács Sándor, a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Községének (KIKMMAK) társelnöke vetítettképes beszámolót tartott a múlt évi balatonföldvári találkozó óta szervezett rendezvényekről, amelyekről lapunk is hírt

költők, szakírók, képző-, ipar- és előadóművészek – mellett vonják be a helytörténészeket, a tudományos kutatókat, és mindenkit, aki szeretne bekapcsolódni a munkába. Ezért névmódosítás eszközét is javasolta: Kárpátaljai Irodalmárok, Művészek, Alkotók Községe – KIMAK. Az egybegyűlteket tudomásul vették a beszámolót, egyetértettek a javaslatokkal. Kutlán András képzőművész, az alkotók közösség eddigi társelnöke betegsége miatt kérte felmentését a további teendők alól. Megköszönve eddigi áldozatos, gyümölcsöző munkáját, kérését elfogadták.

Végezetül döntés született arról, hogy a jövőben az alkotók közösség tevékenységét háromtagú elnökség (Kovács Sándor elnök, Lengyel János titkár és Füzesi Magda, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztője) koordinálja (a képen).

A találkozó vendége volt Giricz Vera, az Országos Ruszin Önkormányzat (ORÖ) elnöke, aki beszámolt a magyarországi ruszinság életéről. Azoknak, akik tájékozódni szeretnének az ORÖ munkájáról, javasol-

ta, hogy olvassák a www.ruszin.com honlap közleményeit. Szeptember 14-én a Kárpátaljai Szövetség és az Országos Ruszin Önkormányzat között együttműködési megállapodás jött létre (a képen), amelynek szövegét teljes terjedelmében közreadjuk a Kárpátaljai Hírmondóban.

A Kárpátaljai Szövetség tagsága szívesen meghallgatta volna egy jeles szakember beszámolóját a nemzetstratégia és a

partnerségen alapuló magyar–magyar párbeszéd eredményeiről, illetve további lehetőségeiről, ezért a szervezők felkérték Répás Zsuzsanna nemzetpolitikaért felelős helyettes államtitkárt, vegyen részt a tanácskozáson. A helyettes államtitkár asszony más elfoglaltságai miatt nem tudott eleget tenni a meghívásnak, de levélben kívánt eredményes munkát a fórumnak.

Szombat délelőtt került sor a Kárpátmedencei Lapok II. Együttműködési Fórumára. A Kárpátaljai Hírmondó és a határon túli meghívott médiumok nyílt napja már a múlt évben is sikert aratott. Stratégiai célunk, hogy jobban ráirányítsuk a magyarországi társadalom figyelmét a határokon túli magyar újságírók áldozatos, magyarságtudattal és hittel végzett tevékenységére, azokra a mostoha körülményekre és feltételekre, amelyek között munkájukat végzik.

A múlt évi fórumon részt vett Szabó Zsolt, a Kolozsváron megjelenő Művelődés című közművelődési lap főszerkesztője, valamint Hodossy Gyula, a Dunaszerdahelyen megjelenő Opus című folyóirat, az írók lapjának felelős kiadója, illetve a Katedra, a szlovákiai magyar pedagógusok és szülők lapjának főszerkesztője. Továbbra is tartjuk a kapcsolatot a felsorolt lapok szerkesztőseivel, az együttműködés már több publikációcserében öltött testet. Az idén Kabók Erika, az újvidéki Magyar Szó szerkesztő-újságírója, illetve Kriják Krisztina, a horvátországi Új Magyar Képes Újság főszerkesztője és Andócsi János, a Horvátországi Magyarság című folyóirat felelős szerkesztője fogadta el meghívásunkat (a képen). A vendégeket Füzesi Magda, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztője mutatta be az egybegyűlteknak.

(Folytatás a 26. oldalon)

EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS,

amely létrejött a Kárpátaljai Szövetség (1052 Budapest, Semmelweis u. 1-3., a továbbiakban: Szövetség) és az Országos Ruszin Önkormányzat (1147 Budapest, Gyarmat u. 85/B., a továbbiakban: ORÖ) között a következő tevékenységi területeken:

- * Magyarország európai uniós integrációjának elősegítése;
- * a nemzetiségi kulturális életet érintő hazai, illetve külföldi forrásokból szerzett információk és tapasztalatok kölcsönös átadása;
- * a nemzetiségi kulturális örökséggel kapcsolatos szakszerű, hiteles tájékoztatás;
- * a szerkesztett vagy készített kiadványok egymás részére történő megküldése;
- * egymás szakmai programjain, rendezvényein való részvétel lehetőségének biztosítása;
- * a nemzetiségi kulturális örökség megővésének módszereivel kapcsolatos bemutatók szervezése;
- * a nemzetiségi kulturális értékekkel kapcsolatos nyomtatott és elektronikus adatbázisok kölcsönös felhasználása, a kiadványok, oktatási anyagok, segédeszközök hasznosítása.

A Felek vállalják, hogy honlapjaikon, hírleveleikben kölcsönösen szerepeltetik egymás aktuális eseményeit, különös tekintettel a fentiekben felsorolt szakterületek szempontjából érdeklődésre számot tartó információkra.

A Szövetség és az ORÖ a fenti együttműködési feladatokat éves munkaprogramban konkretizálják és minden év november 30-ig a következő évre (a szükséges költségek hozzárendelésével) véglegesítik.

Balatonföldvár, 2013. szeptember 14.

Dr. Damjanovich Imre elnök,
Kárpátaljai Szövetség

Giricz Vera elnök,
Országos Ruszin Önkormányzat

Köszönjük a támogatást!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége hálás köszönetét fejezi ki mindazon tagtársaknak, akik felajánlásaikkal támogatták a szövetség tevékenységét.

Hálások vagyunk azon olvasóinknak is, akik pénzüsszegek átutalásával válaszoltak arra a levelünkre, amelyben a Kárpátaljai Hírmondó megmaradásához kértünk anyagi segítséget. Minden kedves előfizetőnk hozzájárult a Hírmondó megjelentetésének költségeihez, amit ezúton is megköszönünk.

A Kárpátaljai Irodalmárok, Művészek, Alkotók Közossége (KIMAK) elnökségének közleménye

A 2013-as balatonföldvári közgyűlésen újonnan megválasztott elnökség ezúton is megköszöni a bizalmat. A korábbi tisztségviselők, segítőtársak munkáját elismerve mond nekik őszinte köszönetet. Különösen nagyra értékeli Kutilán András fáradhatatlanságát, aki sok esetben még megromlott egészségi állapota ellenére is igyekezett helytállni, szervezni a kárpátaljai képzőművészet anyaországi bemutatkozását, egyengetni a tehetséges képzőművészek sokszor nagyon is rögös útját, a legszélesebb körben képviselni szülőföldünket. Az elnökség nagyon jó egészséget kíván neki, és, amennyiben egészségi állapota megengedi, továbbra is számít közreműködésére, szellemes ötleteire, jó tanácsaira, bölcsességére.

Az elnökség megkér minden korábbi tagtársat, hogy e-mailben erősítse meg tagságát. Az újonnan belépők hasonlóképpen e-mailben kérhetik felvételüket. Lengyel János titkár e-mail címe: cadaloraster@gmail.com.

Tisztújítás a Rákóczi Szövetség Beregszászi Városi Szervezeténél

2013. szeptember 16-án rendkívüli közgyűlést tartott a Rákóczi Szövetség Beregszászi Városi Szervezete, amelyre azért volt szükség, mert Szabó Éva elnök egyéb elfoglaltságai miatt lemondott. A Beregszászi Magyar Gimnázium pedagógusa a továbbiakban a szervezet ifjúsági tagozatának tevékenységét koordinálja majd. A tagság egyhangúlag Kész Géza történelemtanárnak szavazott bizalmat. A Kárpátaljai Szövetség elnöksége gyümölcsöző munkát kíván az új elnöknek és a társszervezet beregszászi tagjainak.

Tudósítónk

A felismerés fontossága

Beszélgetés Gortvay Gáborral

Gotvay Gábor nyugalmazott tanár, újságíró, a Bercsényi Miklós Alapítvány titkára, a budapesti székhelyű Kárpátaljai Szövetség elnökségének tagja.

– A 60-as évek végén települt át Magyarországra. Miért hagyta maga mögött a „népek paradicsomát”?

– 1968-ban jöttem Magyarországra, amikor még nagyon nehéz volt kiszabadulni a Szovjetunióból. Távozásomnak nem anyagi vagy egzisztenciális, inkább politikai okai voltak. Mi a lelkünk mélyén Magyarországot tekintettük hazánknak és nagyon vágytunk ide. Itt a Kádár-rendszerben is elviselhetőbb volt az élet, mint odaát, onnan mindent szebbnek és jobbnak láttunk, még a rosszat is. Én az átjövetelt egy nagy kalandnak tekintettem, afféle „azért is megcsinálom”-nak. Ezen kívül ki akartam próbálni, hogy új környezetben, egyedül mire viszem. Viszonylag gyorsan el tudtam intézni az áttelepüléssel kapcsolatos dolgokat. Családegyesítés jogcímén jöttem át, ugyanis 1967 augusztusában Ungváron házasságot kötöttem egy magyarországi hölgygel, és 1968 októberében már Magyarországon voltam. Egy vidéki nagyvárosba érkeztem, ahol várt egy főiskolás feleség és egy csecsemőkorú gyermek, albertletben, gyenge anyagi háttérrel. Két bórönddel jöttem és csak annyi pénzzel, amennyit kint hivatalosan be lehetett váltani. Rövid időn belül munkába kellett állnom. Tanárként vagy újságíróként csak kezdőknek járó fizetést kaphattam volna, de jobb munkabéért el tudtam helyezkedni egy fuvarozó vállalatnál, ahol egy évig lakatosként dolgoztam. Nagyon szerényen éltünk, de a neheze még hátra volt.

– Milyen nehézségeket kellett leküzdenie a beilleszkedéshez? Voltak kellemtelen incidensek?

– Az emberek és a hivatalos szervek is furcsán néztek rám, mert a Szovjetunióból érkezett magyarral addig még nem találkoztak. Mondtam nekik, hogy nem valahonnan Szibériából vagy Moszkvából jöttem, hanem Kárpátaljáról. Később egyik munkatársam beismerte, hogy eleinte orosz kémnek néztek és félték tőlem. Gyanújukat az váltotta ki, hogy anyanyelvi szinten beszéltem oroszul és egy ideig a városba érkező szovjet vendégeknek tolmácsoltam. Olyan munkakörben dolgoztam, ➤

A felismerés fontossága

Beszélgetés Gortvay Gáborral

■ ahol a fél napom szabad volt, ezt idegenvezetéssel, tolmácsolással és óraadó tanárként töltöttem el. Az első időben arra is rákényszerültem, hogy éjszaka és hétvégeken vagonkirakodással keressek egy kis pluszpénzt.

– Több szervezettel is végzett társadalmi munkát, jelenleg a Kárpátaljai Szövetség elnökségének tagja. Mikor került a szövetséghez, milyen munkát végez ott?

– Én a Magyar Műveltség Szolgálatnál kezdtem 1990-ben. A Kárpátaljai Szövetség hivatalosan 1993-ban alakult meg, de voltak előzményei is. A szövetség egyik regionális szervezete az Ung-vidéki Baráti Kör, illetve a Bercsényi Miklós Alapítvány, ahol 2002-ben kezdtem el tevékenykedni. Az alapítvány létrehozásának kezdeményezője és első vezetője az időközben elhunyt dr. Pekár Aranka sislóci származású orvosnő volt. A Kárpátaljai Szövetséget ideszármazott, elsősorban értelmiségiek hozták létre, országos szervezetként működik. Az egyre fogyó tagsága főként az idősebb korosztályból áll, a létszám 2013 elején mintegy ezer fő volt. A Szövetségnek a tagságon kívül vannak belső munkatársai, elsősorban az elnökség tagjai, akik az érdemi munkát, a szervezést, az adminisztrációt végzik, természetesen fizetés és bármilyen ellenszolgáltatás nélkül.

Nehéz lenne felsorolni valamennyi tevékenységünket, ezért csak néhányat említenék. Szoros kapcsolatban vagyunk több kárpátaljai iskolával, ahová ösztöndíj formájában külföldi segélyeket (a bécsi Szent István Egylet tagjainak felajánlásait – a szerk.) közvetítünk rászoruló és arra érdemes tanulókat támogatására. Adományokat gyűjtünk és juttatunk el magánszemélyeknek, kulturális, illetve oktatási intézményeknek. Kiadjuk a negyedévente megjelenő folyóiratunkat, a Kárpátaljai Hirmondót, immár a kilencedik évfolyamnál tartunk. Legnagyobb rendez-

vényünk a háromnapos baltontföldvári találkozó különböző programokkal, amelyre nem csak tagjaink, de kárpátaljai vendégek és magyarországi érdeklődők is szívesen eljönnek. Szoros kapcsolatot tartunk fenn kárpátaljai írókkal, költőkkel, művészekkel és bemutatkozási lehetőséget biztosítunk a számukra. A szövetség égisze alatt alakult meg és működik a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Községe, amely 2012 novembere óta a józsefvárosi Polgárok Házában havonta tart kulturális rendezvényeket.

– Az áttelepültek gyermekei és unokái idővel elveszítik a Kárpátaljához való kötődést. Meglátása szerint van-e esélye a Kárpátaljai Szövetségnek a megújulásra, a fennmaradásra? Egyáltalán van-e még szükség a hasonló civil szervezetekre?

– Egy közösséget, egy civil szervezetet sokkal könnyebb létrehozni, mint hosszú távon fenntartani. Az alapítók lassan kiöregszenek, vagy egyéb oknál fogva nem tudják folytatni a munkájukat, vezetés nélkül pedig a közösség széthullik, megszűnik. A civil szervezetek tagsága, így a miénk is, főként nyugdíjasokból áll. Aki elég aktív és egészségi állapota is megengedi, meg ideje is van, arra nyugdíjba vonulása után még egy-két évtizedig lehet számítani, de ők vannak kevesebben. Szükség lenne a még dolgozó középkorúakra és fiatalokra is, de ők még kevesebben vannak. Ezért fennáll annak a veszélye, hogy idővel elfogyunk. Ha hiányozni fogunk, akkor az utánunk jövőkre létrehozunk valami újat, vagy folytatják, ahol mi abbahagyni kényszerültünk. De lehet, hogy tíz-húsz év múlva nem is lesz igény ilyesmire, majd elválík.

– Milyen tevékenységet folytat a Bercsényi Miklós Alapítvány?

– Alapítványunk az Ung-vidéken tevékenykedik. Kezdetben, amikor arra volt igény, szociális segítséget nyújtottunk

rászorulóknak, de ahogy anyagi lehetőségeink beszűkültek, mert megszűntek a minket támogató nagy alapítványok, kevés pénzünket a jövőbe fektettük be, vagyis tehetséggondozó programot indítottunk általános iskolások számára. Ennek keretében minden nyáron tartunk egy tehetséggondozó tábor, ahol tudományos diákköri tevékenység is folyik. A 2004 óta lezajlott kilenc tábor jómagam szerveztem és vezettem. Kezdetben irodalommal foglalkoztunk, de három éve áttértünk a magyar történelemre, mivel a kárpátaljai iskolákban ezt alig tanítják, így a fiatalok ismeretei e tekintetben elég hiányosak. Pedig a történelem az élet tanítómestere, ahogy azt a régi rómaiak is mondták.

A fiatalokat nem csak tanítani, de nevelni is kell, alakítani világnézetüket, formálni ízlésüket, szellemiségüket. Az idők a honfoglaló magyar lélek újjá születését követelik, ezért pedig főleg nekünk, tanároknak kell sokat tennünk. Ajóra gyerekkorban kell elkezdni nevelni, vagy ha ez nem megy, akár kényszeríteni is, mert a rossz, az jön magától. Például az értelmetlen divatmajmolás, az idegenektől átvett káros és kórosan rossz szokások, amelyek lelkünk és egészségünk lassú, de biztos rombolói. Az idősebb nemzedékeknek kötelességük, hogy tudásukat, összegyűjtött tapasztalataikat, sőt emlékeiket is átadják az őket követő fiatalabb korosztályoknak, azok pedig kötelesek átvenni és hasznosítani, majd sajátjukkal kibővíteni, majd sajátjukkal kibővíteni, majd sajátjukkal kibővíteni. Ha ezt sikerül belenevelni a fiatalokba, akkor nem csak többlettudáshoz fognak jutni, hanem nemzettudatuk is erős lesz, és nem fenyeget a beolvadás veszélye. Ezért próbálunk tenni, ezen fáradozunk.

– Mi a véleménye a kárpátaljai magyarság helyzetéről, különös tekintettel az egyre fokozódó ukrán nacionalizmusra?

– A kárpátaljai magyarság helyzetét rossznak látom, jövőjét pedig bizonytalannak. Létszáma egyre csökken, egykor színmagyar települések egész sora ukránosodik el, például

Ungvár környékén. Egyre több a vegyes házasság, magyar szülők ukrán iskolába adják gyerekeiket, a fiatalok elhagyják elődeik szokásait, a hagyományok feledésbe merülnek.

Az ukrán nacionalizmus sokakat félelemmel tölt el és eggyel több okot szolgáltat arra, hogy a magyarok elhagyják szülőföldjüket. Magyarországra, az itteni nem éppen rózsás gazdasági helyzet ellenére, továbbra is csábít. Van, aki úgy fogalmaz, hogy ha hív a haza, akkor menni kell, hogy e mögött mi van, milyen érdekek húzódnak meg, az már más lapra tartozik. Mindenesetre jobb biztonságban élni, mint valamiért vagy valami ellen küzdeni. E nélkül viszont nem lehetünk nyertesek, csak vesztesek.

– Ön szerint van-e esély arra, hogy a józan ész diadalmaszkodik, és a két egymással viaskodó politikai tömörülés kibékül és összefog a közös ügy, a magyarság ügye érdekében?

– A magyarságnak nincs nemzetstratégiája, a családoknak pedig nincs családstratégiájuk, ami az én olvasatomban több nemzedékben való gondolkodást és jövőépítést jelent. Nincs egység, de van széthúzás, ellenségeskedés, viszály. Szerintem katartikus élmények kellenének ahhoz, hogy az egymással szemben állók félretegyék a sérelmeiket, a nézeteltéréseiket és ne egymás ellen, hanem egymásért tegyenek. Egy Amerikában élő zsidó embertől hallottam pár évvel ezelőtt, hogy a magyarok rosszkor tesznek rosszat, amikor ki kellene vonulni, akkor bevonulnak, amikor be kellene vonulni, akkor meg kivonulnak. A magyarokon kívül talán egész Európában nincs még egy olyan nép, amely olyan megosztott lenne, mint mi, és olyan erősek lennének a politikai ellentétek, mint nálunk. Egyes vélemények szerint ez külső erők ellenünk folytatott, immár nyílt és szisztematikus aknamunkájának a következménye. Ideje lenne felismernünk végre, hogy egységben az erő, erőben a jövő.

– Köszönöm a beszélgetést!

Lengyel János

Mindennapi kenyérünk

Lec.: Lk 12,16–21 Text.: Mt 6,11 – „a mi mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma”

A kenyér kérése a Miatyánk negyedik kérése. Az után, hogy Isten központba helyezését („Szenteltessék meg a Te neved”), az Ő országának elterjedését („Jöjjön el a Te országod”), és az akaratának megélését („Legyen meg a Te akaratod”) kérjük, az imádság a földre irányítja a tekintetünket. Ez azt mutatja, hogy Istennek gondja van a mi testi szükségleteinkre is. Itt az Isten jó és mindeneket megelégtető akaratát gyakorlattá válik. Három kérdés alapján elemezzük ki ezt az Igét: Mit kérünk? Mikor kérjük? Kinek kérjük?

1. Mi az, amit kérünk? Kenyér. Ami a fizikai megélhetéshez szükséges. Mert Istennek gondja van a hétköznapijainkra és elé lehet vinni a fizikai kéréseinket is. Itt nem felesleges luxusról (plazmatévé, hifitorony, sokadik arany nyaklánc, kocsmázás, pizzázás stb.), hanem a szükséges megélhetésről van szó. Nem keresztyéni dolog a szükségtelen luxus felhalmozása, miközben mások szükségét látnak. Az Ige mondja: „Aki tudnájót cselekedni és nem cselekszi, bűne az annak”. Mert a szükségtelen luxussal másokat fosztunk meg a mindennapi kenyértől. A teljes (szolgáló és boldog) életünkhöz szükséges dolgokat kérhetjük az Istentől.

1.1. Veszély, amikor innen, a földi dolgok kérésétől kezdjük az imádságunkat. Pedig a Miatyánkban ez a harmadik kérés, a lelkiek után van („szenteltesd meg a Te neved, jöjjön el a Te országod, legyen meg a Te akaratod”). Általában nekünk csak a testiek a fontosak. Pedig mindig a láthatatlanból áll elő a látható. A hétköznapiakban is, előbb kell, hogy hit, remény, szeretet, erő, bölcsesség, hűség, becsület, áldozatkészség legyen, azután van valóság és tiszta kenyér. Ha nem a tiszta lelki dolgokból (becsület, hűség, áldás) áll elő a kenyér, akkor az megkeseredik és éhesen hagy. Nem tud megelégtetni és mindig hiány marad utána. Nem jó lelkiismerettel eszi meg az ember a nem értékkel szerzett kenyeret.

1.2. Isten a kenyér forrása.

Tőle kérjük. Következmény: a világtól való függetlenség; Istennek, mint kenyéradónak való kiszolgáltatottság (mert az ember mindig annak van kiszolgáltatva, aki a kenyeret, a megélhetést biztosítja). Itt megvalljuk, hogy Isten adja és Ő veszi el a kenyeret, tehát Tőle kell egyedül félnünk. Földi teremtménytől megvonhatjuk, de Istenbe mindig vethetjük a bizalmunkat. Tehát minden világi el-
lenvéleménytől függetlenül engedelmesskedhetünk az Istennek, hozhatunk akár zsebbevágó döntéseket is, mert nem a világ tart el bennünket, hanem az Isten. Pl.: Volt egy illető, aki a volt rendszerben egy hiánycikkeket forgalmazó cégnél rakta-
táros volt. Tehát „jutott is, maradt is”. Ez az illető, a rendszerváltás időszakában az Istenhez tért. Megértette, hogy nem művelheti tovább ezeket a kétes ügyleteket. Elhatározta, hogy otthagyja a jól jövedelmező munkáját. Mindenki (a családból is) tiltakozott és bolondnak nézte: „Hogy fogsz megélni?”, „A lányodnak kell a staffirung!”, „A fiadnak ház kell”.... Az illető érezte a döntésének súlyát és tudta, hogy az álláskérdés most egy nagy hitpróba a számára. Meghozta. Otthagyta az állását. Aztán Isten gondoskodott arról, hogy egy másik állása legyen. Az előző cég a rendszerváltással hamarosan megbukott, a másik állásában pedig egész magas pozícióba került. Merjünk Isten mellett dönteni a világgal szemben is, mert nem a világtól, hanem az Istentől kapjuk a megélhetést.

1.3. A kenyér a bűnbocsánat jele. Krisztus a kenyeret az Ő bűneinkért megtört teste szimbólumaként mutatta be. Azért pont a kenyér szimbolizálja Krisztus megtört testét, a bűnbocsánatot, mert mindenkinek naponta szüksége van a kenyérre és mindenkinek naponta szüksége van a bűnbocsánatra. Acsaládnak kiadott mindennapi étel mellé adjuk ki a mindennapi bocsánatot is. Ne fekdjünk le bocsánatkérés és bocsánatadás nélkül („le nem menjen a nap a ti haragotokkal”). Ezért következik a bűnbocsánatkérés („és bocsásd

meg a mi bűneinket, mint ahogy mi is megbocsájtunk az ellenünk vétkezőknek”) közvetlenül a mindennapi kenyér kérése után. Nem tudunk bűnbocsánat nélkül élni, mint ahogy nem tudunk élni kenyér nélkül sem. Napi bűnbocsánat nélkül tönkremegy az egyéni hitéletünk és a közösségi életünk, fejlődésünk és jövőnk, emlékeink és múltunk.

2. Mikorra kérjük: mára („add meg nekünk ma”).

2.1. Ha Jézus biztat a kenyér kérésére, akkor bizonyosan meg is adja. Tehát amíg imádkozni tudunk, addig biztosított a megélhetés. Ez nagy békeség. Ezért egyegyének, közösségnek, nemzetnek nem a pénz hiánya a legnagyobb tragédia, hanem az imádság hiánya. Mert pénzből és kenyérből nincs imádság, de imádságból van kenyér és pénz. Amíg tudunk imádkozni, addig Isten biztosítja a kenyeret, a megélhetést. Tehát az egyén, a közösség és a nemzet legfontosabb tevékenysége: az imádság. Ezért egy közösségben az a legfontosabb és legértékesebb személy és szerv, aki imádságra tudja tanítani a környezetét (a családot a szülő és a nagyszülő, a nemzetet az Egyház). A tiszta imádságot kell leginkább megőrizni és örökölni hagyni és akkor minden földi dolgunk biztosított van. Nem az anyagi javak jelentik a legnagyobb örökséget, hanem az imádság. Soha nem fekdjetelek le imádság nélkül! Imádkozzatok együtt, hadd tanulja meg a gyerek, hogy mindenért az Istennek kell hálnak lenni. Az imádság nem a tétlenséget jelenti. Mert aki imádkozik, azt az Isten indíthatja becsületes és kitartó munkára, őszinte és szeretetteljes segítségre, önzetlen és hálás adakozásra. Így az imádság általi indítással egy közösség megmaradása és anyagi függetlensége is biztosított. Tehát nem kell a holnap gondját magunkra venni és előre elpazarolni az energiánkat. Minden napnak megvan a maga baja. Nekünk pont annyi energia adatott, hogy felvegyük a mai nap gondját. Általában a holnap gondja alatt roskadunk össze:

Hogy adom meg az adósságot? Hogy végzem el a munkát? Hogy fogok valakivel találkozni? A ma felvállalt holnapi gond nem engedi, hogy a ma gondjára tudjunk koncentrálni. A holnapi megélhetésért rohanunk, hagyjuk a családot, a szolgálatot, ingerlékenyek vagyunk. Végül sem a ma, sem a holnap nincs megoldva. Elvesztjük a jelent és a jövőt. A legnagyobb felelősség az, amikor a ma dolgát maradéktalanul elvégezzük. Aki a mai nap dolgát megteszi, annak be van biztosítva a jövője.

2.2. Józan mértékletességre tanít az imádság. Ov a felesleges halmozástól. A halmozás pazarlás és hitetlenség. Mert Isten a holnap Ura is. Nála már megvan a holnap kenyere. Ha hiszem, hogy Isten holnap is ugyanaz az Atyám marad, akkor fogadjam el, hogy a nála lévő holnapi kenyeremet holnap kiadja. A javak felhalmozásakor nem hisszük, hogy Jézus minden napnak, a holnapnak is az Ura, aki mindig gondoskodik Atyánk marad. A vagyion halmozása miatt elvesztjük a holnapot teremtő ma igazi értékeit: család, barátság, tisztaság, béke, felszabadult öröm, önzetlenség stb. Mert emiatt nincs idő beszélgetni a gyerekekkel, a házastárssal, a szülővel; meglátogatni a beteg testvért; Istentiszteletra eljutni stb. Pl.: A bolond gazdag példázatánál nem a munka volt a bűn, hanem az, hogy nem ért rá a lelkével foglalkozni. A vagyont ugyan biztonságba helyezte (magtárakat épített), de a lelkével nem törődött, a lélek nem volt biztonságban. Ez volt a bolondsága (érdekes: nem a bűne, hanem az esztelensége, bolondsága).

2.3. Megelégedettségre tanít az imádság. A világ egy elégedetlen koldushoz hasonlít. Pl.: A gazdagok panaszkodnak és elégedetlenkednek. Az egyházfenntartói járulék fizetése miatt azok panaszkodnak a legtöbbet, akiknek az átlagnál sokkal több ember van. A keresztyén ember a Királyok Királyának a gyermeke, ezért megelégedett lehet. Isten ma és holnap is Úr és megadja a gyer-

Mindennapi kenyerünk

Lec.: Lk 12,16–21

Text.: Mt 6,11 – „a mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma”

■ mekének kegyelme gazdagsága szerint a szükség javakat. Az elégedettség világít. Pál mondja: „ha van ennivalónk és ruházatunk, elégedjünk meg azzal”; „felettebb nagy nyereség az istenfélelem meglegedettségével”.

3. Kinek kérjük: Nekünk (többes szám, 1. személy).

3.1. Megosztandó kenyeret kérünk. Nem kizárólagosan magamnak, hanem magunknak. Tehát akkor miénk a kenyér, ha másoké is. Mert Isten nálunk teszi le a másik ember kenyerét is (még akkor is, ha azok nem kérték). Mert vannak olyanok, akik beosztják és vannak, akik elpazarolják az anyagi javakat. Például ugyanaz a kereset valakinek elegendő, valakinek kevés. Akik be tudják osztani, azokat Isten megáldja gazdagsággal, hogy másoknak is osszák be a kenyeret. A gazdagsággal felelősség jár (a gazda felelőssége). Mások felé. A gazdagságot soha nem csak magunknak kapjuk. Amikor a kenyérért imádkozunk az Istenhez, akkor azt úgy kérjük, hogy meg is fogjuk másokkal osztani. Ha magunknál tartjuk, akkor megraboljuk a másikat a napi megélhetésétől. Isten eleve közösségbe adja az ajándékait és nem kizárólag egyénnek. Ezért ördögi, Isten ellenes az egyén mindenfelettségét hirdető szekularizáció. Jézus, amikor imádkozni tanít, akkor az imádság körülményeiről azt mondja, hogy menj be a te kamrádba (ez a belső szoba pontos fordítása) és ott imádkozzál. A kamrában vannak az élelmiszerkészletek. Amikor pedig Istennel kapcsolatban léve imádkozunk, és Isten eszünkbe juttat valakit, akkor látjuk, hogy mink is van, és miből lehet adni annak az illetőnek. Ahálából való adakozás kifejezésének a teljesen általános és mindenki felé gyakorlandó parancsa: a tized. A jövedelem tíz százalékát az Isten dicsőségére adni (számokban). A tized, a legjobb lelki és anyagi befektetés. Aki gyakorolja a tizedfizetést, kivétel nélkül anyagi gazdagodásról szá-

molhat be. Az Istennek adott tizeddel az ember nem lesz kevesebb, hanem anyagilag és lelkileg is több lesz.

3.2. A magunk és nem a mások kenyerét kérjük (a mi kenyerünket, és nem az ő kenyerüket add meg). Aki a másik embertől jogtalanul csalja, zsarolja ki a pénzét (hamis mértékkel, hatalommal való visszaéléssel, hazug beírással stb.), az nem imádkozhatja a Miatyánkot. Isten mindenki megélhetéséről gondoskodott. Ne vegyem el a másik ember megélhetésének eszközét. Ez a kérés az emberi javak igazságos elosztásának a kérése. Ha mindenki őszintén imádkozná a Miatyánkot, akkor nem lenne szűkölködő és kiszákmányolt, de nem lenne lusta és fősvény sem a világban. Csak egy példa: a hírek szerint az Európai Unióban a megvásárolt élelmiszer 35 százalékát kidobják. Magyarországon egy-egy személy évente 40 kilogramm élelmiszert dob ki. Az Európai Unióban kidobott élelmiszer fele elegendő lenne, hogy a világon minden éhezőnek jusson ennivaló.

3.3. Krisztus által lehetünk mi testvérei a másoknak és kérhetjük magunknak a kenyeret. Tehát csak az tudja imádkozni így, többes számban, ezt az imádságot, aki Krisztushoz tért és elfogadta a többi embert testvérenek, akivel megoszthatja a kenyerét.

Összefoglalás: Heidelbergi Káté: 125. kérdés: Melyik a negyedik kérdés?

Felelet: „Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma.” Azaz vedd gondjaidba a mi testi szükségünket, hogy megismerjük, minden jó egyedüli forrása Te vagy, és hogy a Te áldásod nélkül sem a mi gondoskodásunk és munkánk, sem adományaid nálunk nem gyarapodnak. Éppen ezért, a mi bizodalunkat minden teremtménytől elfordítva, egyedül csak Beléd helyezzük.

Radvánszky Ferenc
református lelképásztor,
(Mezőkaszony–Bótrágy)

Egyházzenei jótékonyági koncert

A Kárpátaljai Hírmondó idei első számában hírt adtunk a beregszászi római katolikus egyházközségnek a templom felújítására, környékének rendezésére irányuló tevékenységéről. A hívek nagy összefogással láttak hozzá a feladatok megoldásához. Igyekeztük az anyaországban is támogatókra találni. A közelmúltban a Rába-parti Szany település Harmónia kórusa egyházzenei jótékonyági koncertet adott a plébániatemplomban. A hangverseny előtt alkalmunk volt néhány szót váltani Magyar Zoltánné Zsuzsával, a szanyi Szent Imre Daloskör karvezetőjével. Mint megtudhattuk, a daloskör a Harmónia kórusral együtt 22 fős vegyeskört alkot. A férfikórus 1928-ban alakult, idén ünnepelték fennállásuk 85. évfordulóját. A Harmónia kórus jóval fiatalabb, 2008-ban alakult. A két együttes egy éve énekel együtt.

A beregszászi templomban elhangzott többek között Jeremiah Clarke *Jertek, áldjuk Istent*, Gordon Young *Alleluia*, Esterházy Pál *Ave Jesu carissime* című kórusműve, valamint részlet Georg Friedrich Händel *Messias* című oratóriumából. A koncert keretében fellépett egy fuvolakvartett is Bunda Valéria felkészítő tanár vezetésével.

Michels Antal római katolikus plébános elmondta: a látogatás egyik apropója az volt, hogy Bunda József, a kórus egyik karvezetője beregszászi gyökerekkel rendelkezik. A plébános ezúton is köszönetet mond a beregszászi gyülekezet tagjainak, akik szeretettel fogadták a kórustagokat, több család is szállást biztosított számukra.

Mint megtudhattuk, a magyarországi vendégek nem érkeztek üres kézzel: a szanyiak a helyi plébános közreműködésével egy vasárnapi perselypénzt, összesen 150 000 forintot ajánlottak fel a beregszászi római katolikus templom felújítására és a körülötte lévő park rendezésére.

Michels Antal atya elmondta: a közelmúltban egy kollektív munkaszombatot tartottak, amelyen 40 önkéntes foglalkozott a templomkert és környékének rendezésével. Örömteli dologként említette, hogy a város vezetésének közbenjárásával sikerült megoldani a templom főbejáratánál a vízelvezetést. A későbbiekben a templomkert és a felújítás alatt álló közösségi ház vízelvezetése is megoldódik, ez utóbbi állagmegóvása folyamatban van. A remények szerint hamarosan elkészül a játszótér, illetve a templom körül megépül a 15 stációból álló „Családok útja”, amely a házasság eseményeit taglalja, a Szentírásból vett részletekkel. A plébános hangsúlyozta: egyházmegyei családrefrénssként fontosnak tartja, hogy a család, mint a társadalom alapsejtje az egyház figyelmének középpontjában legyen.

Az említettek mellett épül egy sportpálya is, amely reggeltől estig mindenki számára nyitva lesz. A templomot övező park látogatóinak kényelmét szolgálja majd továbbá egy 20 személy befogadására alkalmas pavilon is.

A szanyi Harmónia kórus a jótékonyági koncert bevételét szintén a templom és a körülötte lévő park felújítására ajánlotta fel. A vendégek háromnapos kárpátaljai tartózkodásuk alatt ellátogattak a Szinevéri-tóhoz, valamint a Vereckei-hágóra is.

Bernár

Megnyílt a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesületének irodája

Július 19-én Beregszászban ünnepélyes keretek között megnyílt a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesületének irodája. A Rákóczi tér 6. szám alatt található helyiség átadóján a jelenlévőket Török Dénes elnök köszöntötte, aki röviden tájékoztatót az egyesület tevékenységéről, eredményeiről. Rámutatott: az iroda elsődleges feladata, hogy helyet adjon az egyesületnek az ügyintéző munkához, konzultációs lehetőséget nyújtson a nagycsaládok számára, tájékoztatókat, felajánlásokat továbbítson, valamint teleház-szolgáltatást biztosítson a tagok számára.

A magyarországi Kisebbségi Jogvédő Intézettel való együttműködésnek köszönhetően az iroda szolgáltatásai között szerepel a jogsegélyszolgálat a magyarságuk miatt jogsérelmet szenvedett családok számára. A látogatók hetente kétszer, kedden és csütörtökön 9–12 óra között konzultálhatnak Tarpai Zsuzsanna jogásszal.

Dudar Fanni, Magyarország Beregszászi Konzulátusának konzulja hangsúlyozta: a család képezi az egészséges társadalom alapegységét. A Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesülete elindult az önszerveződés, a kölcsönös segítségnyújtás és tenni akarás útján. Az iroda megnyitása fontos állomást jelent az egyesület életében. Az állandó helyiség megkönnyíti a kapcsolat-tartást, segíti az érdemi tartalmas munkát. A felszólaló sikereket kívánt a további tevékenységhez, és a konzulátus együttműködéséről biztosította az egyesület tagjait.

Ezután a történelmi egyházak képviselői, Majnek Antal, a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye püspöke, Marosi István görögkatolikus parochus, a nagycsaládosok egyesületének elnökségi tagja, valamint Zán Fábián Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke kérték Isten áldását az iroda működésére.

Az iroda megnyitását szimbolizáló nemzetiszínű szalagot az egyesület vezetői és az egyházak képviselői közösen vágták át.

A rendezvény folytatásaként Török Dénes oklevelek, valamint az egyesület logójával díszített ajándéktárgyak átnyújtásával köszöntö meg az írott és elektronikus média képviselőinek a tevékenységükkel kapcsolatos híradásokat, majd a jelenlévőknek alkalmuk volt a kötetlen beszélgetésre.

r-b

ÁLLAMALAPÍTÓ SZENT KIRÁLYUNKRA EMLÉKEZTEK KÁRPÁTALJÁN

* Aknaszlatinán került sor a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) Szent István-napi ünnepségére, amely a helyi római katolikus templomban kezdődött. A templombúcsún Mikulák László rahói esperes-plébános celebrált szentmisét Bérés István helyi plébános és Mankovics Sándor körösmezői plébános közreműködésével. A szentmise után a szabadtéri rendezvényen ünnepi beszédet mondott Tóth István beregszászi magyar főkonzul és Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke. Az ünnepség vendégei megkoszorúzták a templom mellett kialakított szoborparkban államalapító királyunk emlékművét, ezt követően a helyi művészeti csoportok adtak műsort. A rendezvényen jelen volt többek között Bacskai József, Magyarország ungvári főkonzulja is.

* Az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) Beregszászban szervezte meg Szent István-napi rendezvényét. A Szent Kereszt Felmagasztalása nevet viselő római katolikus plébániatemplomban Michels Antal atya celebrálásával ökumenikus szentmisét tartottak, azt követően pedig a kórus előadásában részletet hallhatunk az István, a király című rockoperából. A templomudvaron Szent István mellszobránál ünnepi beszédet mondott dr. Nagy Ignác, Magyarország beregszászi külképviseletének vezető konzulja és Gajdos István parlamenti képviselő, az UMDSZ elnöke. Az idén 950 éves Beregszász nevében Veres Péter, a városi tanács képviselője, majd Csobolya József történész, a Rákóczi Szövetség helyi szervezetének alelnöke emlékezett meg Szent István királyról. A nemzet kenyere Michels Antal római katolikus plébános, Dancs Róbert református lelkész, illetve Volodimir Margitics görögkatolikus lelkész áldotta és szentelte meg.

* A Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK) szervezésében Ungváron a vár udvarán együtt ünnepeltek a történelmi egyházak, ifjúsági és civil szervezetek. Amegemlékezést a szervezőbizottság nevében Dupka Nándor nyitotta meg. Isten ígését Héder János református lelkész és Molnár János római katolikus atya hirdette. A szertartás az új kenyér megszentelésével zárult. Ünnepi beszédet tartott Nott Miklós, Magyarország ungvári főkonzulátusának konzulja. Zubánics László, az UMDSZ Ukrainai Magyar Nemzeti Tanács elnöke beszédében a kárpátaljai magyarság sorskérdéseire tért ki. Mint kifejtette: magyarnak lenni Szent István tanítása szerint erkölcsi fogalom. Ugy, amint Szent István akarta. Magyarnak lenni: erkölcsi lendület. Magyarnak lenni: hit. Hit a magyarság hivatásában. Hit abban, hogy az Isten akar velünk valamit, és hogy a magyarság képes megvalósítani ezt az isteni feladatot. Magyarnak lenni: szeretet, együttérzés, átfogása, átölelése mindannak, ami magyar; a magyar földnek, utolsó talpalatnyi rögének, a magyar történelemnek, minden mozzanatával, a magyar embernek, valamennyi-

nek... A kulturális program részeként Marcsák Gergely gitáron játszott, Nagy Anikó énekhangjával bővülte el az egybegyűlteket. Műsort adott a téglási Dominus Római Katolikus Ifjúsági Kórus is.

* Kárpátalján több településen, többek között Szürtében, Técsőn, Benében, Borzsován, Guton, Asztélyban is megemlékeztek Szent Istvánról, a Magyarországot keresztény állammá formáló királyról.

Tudósítónk

A nemzet kenyere

Az idén is Pécsváradon sütötték meg a nemzet kenyereit és azt az ötezer kis cipőt, amelyet jótekonny céllal Pécssett osztottak szét. A kárpátaljai magyar családi gazdaságokat az eseményen a „Pro agricultura Carpathica” Kárpátaljai Megyei Jótékonysági Alapítvány képviselte háromfős küldöttséggel Gál István vezetésével, aki a jelenlévőknek tolmácsolta a kárpátaljai magyar gazdátársadalom üdvözlését. A múlt évhez hasonlóan az idén is csatlakoztak kárpátaljai magyar gazdák a nemzet kenyere akcióhoz. Az idén hét gazda: Mitrovics István (Császlóc), Virág László (Tiszapéterfalva), Szup József (Visk), Puskár Klára (Szürte), Sárközi Jenő (Tiszapéterfalva), Berényi Levente (Hetény) és Kovács Árpád (Kisgejőc) társult a kezdeményezéshez. Az összegyűjtött búzának az anyaországba való eljuttatásában Magyarország Ungvári Főkonzulátusa nyújtott segítséget.

Tudósítónk

KurucFeszt Péterfalván

Július 14-én Tiszapéterfalván immár másodikkal várta az érdeklődőket a KurucFeszt elnevezésű fesztivál, amely ezúttal is a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet kezdeményezésére, a Hagyományok székere 2013 elnevezésű program keretében valósult meg. A Rákóczi-szabadságharc történelmi eseményeit felidéző egész napos rendezvény keretében bemutattak Kárpátalja hagyományörző együttesei, emellett különböző kézműves foglalkozások, íjászat és lovaglás várta az érdeklődőket a vidámparkban.

A fesztivál ünnepélyes megnyitójára a kora délutáni órákban került sor. Nagy Csaba tárogatóművész eljátszotta a Csinom Palkó... kezdetű kurucnótát, majd Kudlotyák Krisztina, a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet igazgatója köszöntötte az egybegyűlteket. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével többek között Tóth István főkonzul, Nagy Ignác vezető konzul és Dudar Fanni konzul a Beregszászi Magyar Konzulátus képviselőjében, Brenzovics László, a Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Alapítvány elnöke, Orosz Ildikó, a KMPSZ elnöke, Barta József, a KMKSZ nagyszőlősi járási szervezetének elnöke, Virág László, a Kárpátaljai Magyar Vállalkozók Szövetségének elnöke, Váradi Natália, a GENIUS Jótékonyági Alapítvány igazgatója, Seres János református esperes, Kész Barnabás salánki hagyományörző, a rákóczi falvi hagyományörzők (Magyarország).

A meghívott vendégek köszöntése után Brenzovics László üdvözölte a fesztivál résztvevőit, aki a Rákóczi-szabadságharc eseményeiről, valamint a Nagyságos Fejedelemtörténelmi szerepéről osztotta meg gondolatait.

Ezt követően Nagy Csaba tárogatóművész előadásában elhangzott a Rákóczi-nóta, majd Kricsfalusi Miklós nagypaládi néptáncos verbunkját láthatta a közönség a BorzsaVári zenekarkíséretében. Ezután a Beregszászi Művészeti Iskola mazsorettescsoportja lépett fel.

A rendezvényen köszöntőt mondott Bódi Szabolcs, Kunszentmiklós polgármestere, aki a nemzeti identitástudat fontosságáról, a magyar nép szabadságvágyáról

beszélt. Hangsúlyozta, hogy ez a nap egy olyan ünnepi alkalom, amikor a magyar művészet megmutatja fennkölt szépségét, amikor a himzett ruhák, a hangszerekből megszólaló zene fölemel bennünket a gondjainkból.

A hivatalos megnyitó után népzenei és néptánc együttesek szórakoztatták a program résztvevőit. Fellépett többek között a tiszapéterfalvi Kokas-banda, a Napsugár hagyományörző csoport, a karácsfalvi Gyöngyvirág táncscsoport, a Verbőci Művészeti Iskola, valamint az Ungvári Dayka Gábor Középiskola növendékei, a Tiszaháti Népzenei Együttes, az aknaszlatinai Sövirág és a viski Szivárvány néptáncscsoport, a Ludo vika tánc együttes, a nevetlenfalui Aranykalász néptánc- és népzenei együttes, Szabó Gyula népi együttese, az Ungvári Közművelődési Központ Napraforgó néptánc együttese, a téglási Csalogány asszonykórus, az Orchidea néptáncscsoport, a Cimborák népi zenekar, a Rózsa népdal együttes, a mezőegrecsei Kék viola néptánc együttes, a nagydobronyi Hímes és a derceni Gyöngyös-bokréta néptánc együttes.

Tóth Péter Radnóti-díjas versmondó (Kunszentmiklós) előadásában a jelenlévők Karinthy Frigyes, József Attila, Radnóti Miklós, Wass Albert műveiből hallhattak. Ifj. Bernáth Ferenc Magyar fantázia című saját szerzeményét adta elő klasszikus gitáron.

A programban természetesen bemutatkoztak a ruszinok is, akiket a Nagyságos Fejedelemtörténelmi egykor a Gens fidelissima, azaz a leghűségesebb nép jelzővel említett. Fellépett többek között az Ungvár ruszin együttes, amely 1985-ben alakult történelemszínház, etnográfusokból, folkloristákból, zeneiskolai tanárokból. Előadásukban egyebek mellett hucul lakodalmas melódiákat hallhattak a jelenlévők.

A népzenei programokon kívül a fesztivál résztvevői igénybe vehették az Illyés István által működtetett vidámpark szolgáltatásait, felülhettek például az óriáskerékre vagy a hullámvasútra. A bátrabbak kipróbálhatták a lovaglást és az íjászatot is.

Az érdeklődők megtekinthették a térség kézműveseinek sátrait. A kiállítók között volt a tiszaujlaki Petrusinec Vladimir és felesége, Ilona. A házaspár több mint húsz éve dolgozik a bőrdíszműves szakmában. A gyerekek számára kézműves foglalkozásokat szerveztek, többek között papírhajtogatást, gyöngyfüzést, korongozást.

Azok, akik megéheztek, megkóstolhatták a hagyomá-

nyos magyar ételeket, valamint a benei és kigyósi borokat. A Beregszász és Térsége Falusi Turizmus Szövetség sátránál többek között lekváros fánkot is kínáltak.

A rendezvényen számos civil szervezet is képviseltette magát, köztük a Kárpátaljai Gyermekmentő Szolgálat, a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesülete, Kovács Béla európai parlamenti képviselő beregszászi fogadóirodája.

A fesztivál kulturális programja a Pál család koncertjével zárult.

A rendezvény keretében lehetőségünk volt néhány szót váltani a magyarországi Rákóczi falváról érkezett vendégekkel.

Terenyei Attila, a Kuruc Hagyományörző Egyesület vezetője lapunknak nyilatkozva elmondta: szervezetük 2000-ben alakult a település névadója – II. Rákóczi Ferenc fejedelem – által vezetett szabadságharc és a kuruc kor hagyományainak ápolása, illetve az utókor számára történő megőrzése céljából.

A korrú ruhákba öltözött kilencfős magyarországi csapat első alkalommal látogatott el Kárpátaljára.

– Egy Rodostón megtartott találkozó alkalmával szereztünk tudomást a rendezvényről, és nagy örömmel látogattunk el a programra – nyilatkozta az egyesület vezetője.

A díszes viseletekről megtudhattuk, hogy a Rákóczi-szabadságharc katonái öltözeiket idézik. Vannak brigadéros (tiszt), zászlós és közlegény egyenruhák. A rangokat az öltözetek díszítettsége jelzi.

M. B.

Diakónia a vámügyintézés útvesztőiben

A Kárpátaljai Református Egyházkerület (KRE) Diakóniai Központja 1995 óta segíti a nehéz sorban élőket. Az egyház által működtetett jótékonyági intézmény feladatairól, megvalósult és távlati terveiről, működési nehézségeiről Nagy Bélát, a KRE főgondnokát kérdeztük, aki a kezdetektől fogva irányítja a központot.

– Milyen feladatokat lát el a diakóniai központ?

– Létrehozása óta egyik fő feladata a külföldről érkező segélyszállítmányok fogadása, vámügyintézése és továbbítása. Ezen kívül segítséget nyújt iskoláknak, óvodáknak és szociális intézményeknek.

Jelenleg 12 munkatársunk van, és sok önkéntes is segít a mindennapi feladatok ellátásában.

A felajánlásokból elsősorban a református gyülekezetek rászorultjai, a Kárpátaljai Református Egyházkerület által működtetett liceumok, a nagydobronyi és a benei gyermekotthonok, a térségben működő gyermekszanatóriumok, a Beregvidék iskolái és óvodái, rendelőintézetek, valamint a környéken működő szociális intézmények, továbbá egyedül élő idős emberek és nagycsaládok részesülnek.

Szeretetkonyhát is üzemeltetünk, ahol 280 ember étkeztetéséről gondoskodunk. A szolgálat keretében öregek otthona és egészségügyi központ is működik. Rendszeresen szervezünk ifjúsági táborokat, ahol évente mintegy 2500 gyermek üdül.

A Diakóniai Központ bázisán működik egy katasztrófaelhárítási koordinációs központ is, amelynek fő feladata a védekezési munkák megszervezése, irányítása, valamint a védelmi eszközök állandó tárolása, készenlétben tartása. Szükség esetén megszerzik a mentőosztagok elhelyezését is, amihez egy 26 fő befogadására alkalmas szálláshellyel rendelkeznek. A katasztrófavédelmi raktárunkban több mint 30 000 homokzsák, gumiruhák, motorcsónakok, szivattyúk, generátorok, takarók és más szükséges eszközök állnak rendelkezésre. A felszereléseket ugyancsak külföldi támogatásból szereztük be és tudjuk megújítani. Állandó kapcsolatban vagyunk a magyarországi önkéntes katasztrófavédelmi mentőszervezetekkel, valamint a derteni egyházi önkéntes tűzoltókkal.

Távlati terveink között szerepel egy, a Beregszászban található katasztrófavédelmi raktárhoz hasonló létesítése Técsőn, egy önkéntes egészségügyi szolgálat beindítása, rehabilitációs központ létrehozása Mezőváriban, a beregszászi öregek otthonának bővítése, valamint a már elkészült anyagyermek központ használatba vétele.

– Kérem, ejtsünk néhány szót arról, honnan is érkeznek a felajánlások, segélyszállítmányok!

– Fennállásunk óta több mint tízéves testvéri kapcsolataink alakultak ki. A segélyszállítmányok többsége Hollandiából, egy részük pedig Magyarországról érkezik.

Az említett országokban több alapítvány, segélyszervezet alakult, amelyek önkéntesei azon fáradoznak, hogy segítséget nyújtsanak nekünk. Külföldi testvéreink a keresztyéni szellemiséget szem előtt tartva tudják, hogy jobb adni, mint kapni, hiszen aki adni tud, nem rászorul.

Megítélésem szerint kapcsolatrendszerünknek köszönhetően hatékonyan részt tudunk venni a térség lakosait érintő szociális problémák megoldásában. A felajánlások révén a kárpátaljai iskolák közel 80%-át tudtuk ellátni iskolai padokkal, táblákkal, informatikai eszközökkel és más kellékekkel.

– Milyen nehézségek akadályozzák tevékenységüket?

– A segélyszállítmányok fogadása és vámügyintézése sajnos az elmúlt két évben bonyolultabbá vált, ami nagyban megnehezíti a munkánkat. Korábban a segélyszállítmányok elosztása a katasztrófavédelmi minisztérium keretében működő humanitárius

bizottság kompetenciája volt. 2013-tól azonban a szociálpolitikai minisztérium vette át ezt a feladatkört. A változás következtében az ügyintézés lelassult, vontatottá vált, és, sajnos, néha az elvárások is nehezen teljesíthetők. Korábban napokat vett igénybe a vámkezelés, most nem ritka, hogy hónapokat kell várni egy-egy ügyintézés esetén.

– Milyen konkrét hátrányokkal járnak a megváltozott adminisztratív feltételek?

– Az elhúzódo vámügyintézés sajnálatos módon anyagi kiadást is jelent. Az ukrainai törvények értelmében egy szállítmány 3 hónapig tartható vámról tartózkodás alatt térítésmentesen, ezt követően maximum egy hónap haladék igényelhető. 4 hónap elteltével naponta köbméterenként 2 eurós illetéket kell fizetni. Ez olyan anyagi terhet jelent, amit képtelenek vagyunk vállalni. Volt olyan eset, amikor a határidő néhány napos túllépése miatt 13 000 hrivnyát voltunk kénytelenek kifizetni. Jelenleg van olyan szállítmányunk, amelyik október óta vesztelget vámról tartózkodás alatt adminisztratív hiba miatt. Emiatt idén hat szállítmányt vissza kellett fordítanunk a határtól. A feltételek megváltozása következtében a korábbinál mintegy 70–75%-kal kevesebb támogatást tudunk fogadni. Itt jegyezném meg: félé, hogy azok a családok, akik a bonyolult bürokratikus eljárás miatt valamilyen hátrányt szenvedtek, a jövőben kétszer is meggondolják, hogy segítsenek-e nekünk.

Az elmondottakból világosan kitűnik, hogy a segélyszállítmányok fogadásának bonyolult ügyintézése veszélyezteti az általunk patronált intézmények ellátását.

A legnehezebb az élelmiszerek behozatala, emiatt lehetséges, hogy szeptember elsejétől kénytelenek leszünk beszűntetni a szociális konyha működtetését. Az szolgálat által üzemeltetett pékség lisztartalékának nagy részét is felajánlásokból tudtuk biztosítani.

– Tettek-e lépéseket a helyzet javítása érdekében?

– Aszállítmányok behozatalának nehézségeivel kapcsolatban jeleztük panaszainkat a felsőbb hatóságnak: levélben fordultunk a megyei és a járási vezetőkhez. Gajdos István parlamenti képviselőtől és Bayer Mihály magyar nagykövettől is ígéretet kaptunk, hogy közbenjár a probléma megoldása érdekében. Bár két szállítmány esetében sikerrel jártunk, konkrét döntés egyelőre nincs a bürokratikus eljárás egyszerűsítéséről.

Sajnos, a bonyolult ügyintézés nem csak minket sújt, hasonló nehézségekkel küzd valamennyi jótékonyági szervezet. Véleményem szerint megoldást jelentene a segélyszállítmányok behozatalát szabályozó törvények egyszerűsítése, vagy az előző években megszokott vámügyintézés visszaállítása, ami hatékonyabb volt.

– Köszönöm a beszélgetést, munkájukhoz kitartást és sikereket kívánok!

Molnár Bertalan

Füzesi Magda

Öregek

Szemük homálya síríg mélyül,
kopott lábuk földig sötétül,
kelnek seregélyszárny-reménnyel
és nyugszanak gyertyányi fénnel.
Emlék-gyökebben szálasodnak,
növő fiúkban vállasodnak,
ujjukkal görcsösen kopognak,
virágba, fákba kapaszkodnak.
Kezük vékonyul minden nappal,
szívükben béke, tört haraggal,
adni nagyok, aprók igényben,
elzörögnek csontszáraz szélben.
Szándékban bölcssek, gyengék tettben,
gallyakra törnek menthetetlen,
de érzed, nem tűnő halottak,
nemzetek fölé lombosodnak.

(1980)

FALUSI VENDÉGLÁTÁS, ÉS AMI MÖGÖTTE VAN

Lapunk hasábjain több alkalommal közöltünk már élménybeszámolót olyan anyaországiak tollából, akik szülőföldünkre látogatva falusi vendéglátóknál kerestek szállást. Levélíróink nagy lelkesedéssel adtak hírt arról, milyen hihetetlen gondoskodással vették körül őket az addig teljesen ismeretlen házigazdák, hogyan oldották meg hirtelen adódott gondjaikat. Meglepődve tapasztalták, hogy a kárpátaljai magyarok nemcsak az ételüket osztják meg vendégeikkel, hanem örömeiket-bánatukat is. Arról is tudomást szereztünk, milyen nagy szerepük van a falusi turizmussal foglalkozó földjeinknek a „ködoszlásban”, hiszen előfordul, hogy még a nemzeti érzelmű kirándulók is előítélettel érkeznek Kárpátaljára.

Arra voltunk kíváncsiak, hogy a Kárpátaljára látogatók körében mennyire népszerűek a beregvidéki falusi vendéglátóhelyek és milyen problémák nehezítik a vendégfogadók munkáját. Kérdéseinkre Csizmár Sarolta, a Beregszász és Térsége Falusi Turizmus Szövetség elnöke válaszolt.

– *Úgy tűnik, a falusi vendéglátás fogalma már beépült a köztudatba. Beszéljünk most arról, ami mögötte van.*

– A Beregvidéken jelenleg 10 településen 150–200 család ajánlja szolgáltatásait. Az elmúlt két év tapasztalatát alapul véve elmondható, hogy kevesebb turista keresi fel a vidékünket, mint korábban. Ennek főként a gazdasági válság az oka. A falusi vendéglátás esetében a turisták számának csökkenése többek között azzal magyarázható, hogy az utóbbi években számos, sok vendég befogadására alkalmas szálloda épült. A turisták, főként, ha egy nagyobb baráti társaság érkezik, igénylik, hogy egy helyen legyenek elszállásolva és közösen étkezzenek. Ezért nem a falusi vendéglátás mellett döntenek, hanem a nagyobb szállodák szolgáltatásait veszik igénybe. A vidéki szálláshelyek többsége legfeljebb 6 turistát tud vendégül látni egyszerre.

Az okok között meg kell említenünk a kellő infrastruktúra hiányát is. A legnagyobb problémát a közúti állapot okozza. Számos példa van arra, hogy a külföldi gépkocsi- vagy buszvezető, ismerve az utak állapotát, nem vállalja a turistacsoport fuvarozását. Semmiségnek tűnő, ugyanakkor komoly probléma a nyilvános illemhelyek hiánya is.

Sajnálatos módon meg kell említenünk azt a tényt is, hogy Ukrajnában a falusi vendéglátás fogalma mindmáig alig ismert. Sok turista előítéletekkel érkezik hozzánk, és nem szívesen pihen a falusi vendéglátóhelyeken, holott azok, akik már kipróbálták, elégedettek és sok a visszatérő vendég. Tény, hogy a reklámra sem fordítanak megfelelő figyelmet. Ha a turisták nem ismerik a falusi vendéglátásban rejlő lehetőségeket, nem választanak bennünket. Az itt tevékenykedő családok többsége szerény jövedelmű, és nincs anyagi kapacitásuk arra, hogy jelentős összeget különít-

senek el a marketingre. Éppen ezért fontos az, hogy legyen kapcsolatuk utazási irodákkal, turisztikai információs központokkal. Az interneten keresztül kevés a jelentkező.

Az utóbbi években próbálkoztunk különböző fesztiválok szervezésével, ahol bemutattuk a vidék hagyományait, kulturális és gasztronómiai értékeit. Bár a falusi vendéglátók nagy lelkesedéssel, szorgalommal szervezték ezeket a napokat, tudni kell, hogy a rendezvényeknek főként reprezentációs jelentőségük van, ezekből nem származik közvetlen jövedelem. Mivel a fesztiválok hatására nem nőtt számottevően a turistaforgalom, ezért idén sokkal kevesebb a hasonló program. A közelmúltban több európai uniós pályázat révén is próbáltunk támogatást szerezni, sikertelenül.

– *Honnan érkeznek a turisták, és milyen programok várják a hozzánk látogatókat?*

– Főként Magyarországról érkező vendégek keresik a szolgáltatásainkat. Ők a történelmi helyek, a hagyományok, a gasztronómia, valamint a borászat iránt érdeklődnek. Sokan jönnek Bel-ső-Ukrajnából is, számukra leginkább a vidékünkön működő termálfürdők a vonzó. A turisták zöme, elsősorban költségcsökkentő megfontolásból, két éjszakát tölt vidékünkön. Kevés az a látogató, aki négy vagy ennél több napig marad.

Ami a szolgáltatásokat illeti, igyekszünk a hozzánk érkező turisták számára már a fogadásuknál ízelítőt adni a kárpátaljai vendégszeretetről. Süteményekkel, házi pálinkával, finom étellel

várjuk, majd elszállásoljuk őket. A turistacsoportok egy része meghatározott programtervvel érkezik hozzánk, de olyan is van, hogy mi segítünk a program összeállításában. Amennyiben nem rendelkeznek idegenvezetővel, felajánljuk számukra a kárpátaljai honismereti vezetők szolgáltatásait. A történelmi emlékhelyek, valamint a műemlék épületek bemutatása mellett folklórestek szervezésével, borkóstolóval, múzeumlátogatással, esetleg fűrdőzéssel igyekszünk színesíteni a programot.

– *Rendelkeznek-e érdekve-delemmel a falusi vendéglátók?*

– Bár térségünkben számos érdekvédelmi szervezet alakult, sajnálatos tény, hogy állami támogatás mindmáig nincs, holott mindnyájunk közös érdeke volna, hogy minél több elégedett turista látogasson el rendszeresen a Beregvidékre.

Ukrajnában kimondottan a falusi turizmusra vonatkozó törvény nincs hatályban, ugyanakkor a vendéglátással kapcsolatos szabályokat minden vendégfogadónak be kell tartania. Az idei évtől a falusi vendéglátóknak adóbevallási kötelezettségük is van. A szabályozás kimondja, hogy a vendéglátásból származó jövedelem 15%-át adó formájában be kell fizetni az államnak. Ez az intézkedés várhatóan megnehezíti majd a vendéglátók munkáját, és tekintettel arra, hogy sokan csak jövedelmük kiegészítéseként, szezonálisan foglalkoznak a turisztikával, felhagynak majd a tevékenységgel.

– *Köszönjük a beszélgetést!*
Molnár Bertalan

A Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közössége (KIKMMAK) rövid fennállása alatt méltán lett népszerű az irodalom és a művészet barátainak körében. A Kárpátaljai Hírmondó olvasóinak is beszámoltunk róla, milyen sikeres rendezvények résztvevői lehettek mindazok, akik elfogadták a meghívást, és hónapról hónapra ellátogattak a budapesti XVIII. kerületi Polgárok Házában tartott estekre. Dr. Szöllősy Tibor, lapunk szerkesztőbizottságának tagja egy hasonló szellemi műhelyről, az orvos művészek köréről ad hírt lapunk hasábjain.

Orvos művészek

Mivel az orvoslás közel áll a művészetek világához, mi sem természetesebb annál, hogy immár majdnem négy évtizede tevékenykedik nagy elismertséggel a Magyarországi Orvos Írók és Képzőművészek Köre (MOKK). Az 1975-ben Antal Józsefnek, a majdani miniszterelnöknek a kezdeményezésére Debrecenben létrejött társulás baráti alapon működő nonprofit szervezet. Tagdíjat nem szednek, elnököt szavazással választanak. Evente egyszer tartanak közgyűlést, ami nem merev, nem protokolláris rendezvény, hanem három napig tartó hangulatos együttlét. A találkozó során bemutatásra kerülnek az elmúlt időszak szellemi termékei – versek, prózák –, illetve művészi alkotások: festmények, faragások, kézműves remek, kispasztikák, hímezések. Ekkor mutatják be az Antológiát is, amelyben a legjobb írások kapnak helyet.

A hozzávetőleg másfélszáz tagot számláló alkotóközösség jórészt nyugdíjasokból áll, a MOKK nyitott minden olyan ember számára, aki érdeklődik a művészetek iránt, illetve gyakorolja azok valamelyikét.

A találkozót augusztus-szeptember hónapokban tartják. A múltban Balatonszárszó, Balatonlelle, Budapest, Kaposvár adott otthont a rendezvényeknek, az utóbbi négy évben a tagok Dunaújvárosban jöttek össze.

A MOKK első elnöke prof. Dr. Hankiss János volt, majd dr. Csapláros Zsuzsa követte őt a posztján. Jelenleg dr. Fodor Etelka (Vecsés) tölti be ezt a tisztséget. 1996 óta tagja az alkotóközösségnek, az ő ötlete volt az Antológia megjelentetése. Az utóbbi tizenkét esztendőben egymaga szerkesztette a 140–200 oldalas köteteket,

anyagi áldozatokat is vállalva megjelentetésükért. Az „örökmozgó” elnök asszony számos programmal gazdagította a találkozót: városnézést, környezet-felfedezéseket szervezett, neves művészeket (nem feltétlenül orvosokat) hívott meg rendezvényeinkre, nótaszóval, villányi borral segítette elő a kikapcsolódást.

Élménygyarapító a kapcsolattartás a Magyarországi Orvosmuzeológusok Közhaszú Egyesületével (elnöke Kósáné Kertai Daisy Sonja), amelynek képviselői immáron állandó vendégei a MOKK rendezvényeinek.

A közösség nem kizárólag magyarországi személyekből áll: vannak visszajáró tagok Erdélyből, Svájcban, Németországból, Ausztriából. Kárpátaljáról eddig három orvos kérte tagfelvételét: dr. Dóbus György, dr. Pajkós László és e sorok írója.

Arra a kérdésre, milyen kapcsolat lehet az orvoslás és az alkotóművészet között, dr. Fodor Etelka elnök asszony a következőképpen válaszolt:

„Nem véletlen, hogy tagjaink jórészt nyugdíjas orvosok, hiszen a gyógyítás a nap huszonegy órájában lekötő az embert. Ez a hivatás azonban nemcsak munkában, hanem pozitív és negatív élményekben, tapasztalatokban is rendkívül gazdag. Akinek tehetsége van az alkotáshoz, mihelyt ideje engedi, kiírja, kifesti magából a fájdalomt és az örömet, aztán pedig az eredményt másoknak is szeretné megmutatni. Számunkra nincsen ennél nagyobb öröm.”

Dr. Szöllősy Tibor
MOKK-tag, Nyírmada

A csoportkép a kaposvári találkozón készült

Koosán Ildikó

Léted, ha kutatom

Uram!

Léted, ha kutatom, nem gondolhatok másra, mint a bennem feszülő megszállott akarásra, meghúzódsz csendben, tervek, remények elfülő motorját pörgeted fel, ha kérlek, szólítsalak, hívlak, hiszem, hozzád beszélek, különös kapcsolat, akár a gyermek, félek, elveszítetted, amit e rejtett tudatalatti jelent, a kapaszkodót, a bennem élő mégis idegent, mozaikszínekben elmém tükre, ha fénylik, ha szavaim, hogy légy, jelenléted igénylik, valómba testetlen éltető erő áramlik át, lelkemre fonódik, aléltra, pálmaág, s az te vagy, Uram! Vagy mégis én vagyok? Vajon én akarom-e, ahogy te akarod, vagy csak hiszem, s a feszülő akarat bennem játékszer, csupán eszköz, hatalom kezében s én marionettbábú, a dróton rángatott, dölyfösen enyémnek tartom a gondolatot? Jó, ha velem vagy, ne hagyj el, kérlek, engedd meg nekem, esztelen szegénynek, hadd higgyem, tőlem származnak a fények, akarásom naponta magam teremtem újra, az erő, ami izmaim keményebbé gyúrja, a bennem buzgó szent forrás szülötte, belemerítkezem, kortyolok belőle... Időteremben mára nem maradt másom, Uram! csak e csökönyös hit, akarásom, s léted, ha kutatom, nem gondolhatok másra, mint a bennem feszülő megszállott akarásra.

Győrfi András Ernő

Álmomban hazajárok

(Halottak napjára)

Álmodom. Kedves kép kísért: megyek haza.

A régi otthon látomása hív: gyermekkorom családi fészke, mely bennem él, lelkembe vésve. Felsejlenek szunnyadó képek, mint ködből kibomló lidércek.

Kábán lebegek a semmiben. Távolban sejtem a tájat, homályba révedő fákat, a szomszéd ház nádfedelét, mélyen lenyúló eresztét, ereszen a nádszálakat, nektár mézízét, zamatát, friss kalács édes illatát, a kemence meghitt zugát, anyám szelíd hívószavát, zivatarban menedéket, összeölelkező létet.

Mindent látok, semmit sem értek. Elszáll az álom, az ígézet. Elszáll, s belém hasít a bánat. Ó, jaj, már régen nem várnak. Az a kemence rég kihűlt, a kalács is, mely benne sült. Hol a kéz, amely bevetette, s aki az otthont teremtette? Zárva az ajtó, örökre zárva, csak álmomban van mindig kitérve.

LÁTOGATÓBAN AZ EURÓPAI PARLAMENTBEN

Július 6–9. között az Európai Parlament brüsszeli székházába látogatott a beregvidékiek 44 tagú küldöttsége, köztük a Beregszászi Szent Vencel Borrend tagjai, szőlészek, borászok, kádármesterek, Beregszász megyei jogú város önkormányzatának képviselői, üzletemberek, népművészek, népzeneészek. A nem mindennapi kirándulás Kovács Béla független európai parlamenti képviselő jóvoltából valósult meg: a képviselő úr a 2013 tavaszán megtartott XIII. Beregszászi Nemzetközi Borfesztivál ünnepi megnyitóján hívta meg a borrend képviselőit. A látogatás részleteiről Kovács Elemér, a Beregszászi Szent Vencel Borrend krónikása és Sepa János trezorőr, a Beregvidéki Múzeum igazgatója számolt be.

Megtudhattuk, hogy a delegáció tagjai több mint 20 órás utazást követően foglalkozhattak el szálláshelyükkel. Másnap látogatást tettek az Európai Parlament brüsszeli székházában, amelynek munkájáról a vendéglátó, Kovács Béla tartott ismertetőt. Ezután egy városnéző körút keretében megtekintették Brüsszel nevezetességeit.

A délutáni órákban a parlament aulájában sor került a beregvidékiek ünnepélyes bemutatkozására. A brüsszeli látogatásra 9 darab 2 méter magas és 60 cm széles molinó készült, amelyeken a térség szőlészeti-borászati hagyományait, a beregszászi borvidék, valamint a Szent Vencel Borrend történetét és a beregi szőttek népszerűsítették.

A rendezvényt a Baráté Edina által előadott *Isten áldja meg a magyart...* kezdetű magyar népdal nyitotta meg, majd Kovács Béla bemutatta a kárpátaljai vendégeket a megjelent parlamenti képviselőknek. A BorzsaVári népi zenekar fellépését követően Kovács Zsófia egy gazdagon illusztrált, angol nyelvű előadással bemutatta Kárpátalját. Nagy sikert aratott, amikor László Árpád és László Attila salánki kádármesterek egy maguk készített 10 literes csobolyó csapján — „csoda-ként” — először fehér, majd vörös bort engedtek a poharakba.

A programnak természetesen része volt a borkóstoló is, amelynek keretében a Cotnar és az Aisberg borászati vállalatok, valamint a beregvidéki szőlősgazdák, köztük a Sass-, a Varga-, a Tompa-, a Nagy- és a Bihari-pincészet legjobb borait kóstolhatták meg az érdeklődők. Borkorcsolyaként hagyományos tepertős pogácsát szolgáltak fel. A rendezvényen pohárköszöntőt mondott Galajda József, a borrend ceremóniamestere.

Miközben a képviselők ismerkedtek a borokkal, Prófusz Marianna, a népművész mestere és Csurman-Puskás Anikó szövőnő ismertette a beregi szőttek készítésének menetét, valamint motívumkincseit. A jó hangulatról a BorzsaVári népi zenekar gondoskodott. A rendezvény végén a beregvidékiek a fent említett salánki csobolyó és beregi szőttek átnyújtásával mondtak köszönetet a meghívásért és a vendéglátásért.

A résztvevők elmondták, hogy a bemutatkozáson elsősorban a borász nemzetek, köztük Németország, Franciaország és Olaszország, valamint a szomszédos Lengyelország és Románia képviselői vettek részt.

Sepa Jánostól megtudhattuk, hogy a brüsszeli látogatás emléket három palack bor is őrzi Beregszász szőlészeti és borászati múzeumában. A Belga Királyság címerével díszített dombormintás üvegek Merlot vörös bort, Merlot rosét, valamint Chardonnayt tartalmaznak.

Prófusz Marianna elmondta: örül annak, hogy lehetősége volt Brüsszelben is népszerűsíteni a beregi szőtteket. A kiállításon a saját és Csurman-Puskás Anikó szőttesein kívül a kigyósi szövőasszonyok, többek között Bakó Olga, Mester Irén, Ohár Katalin és Sassné Bakó Andrea munkáit láthatták az érdeklődők, amelyeken a beregvidéki motívumok közül a csillagos, a farkasnyomos, a tulipános, a gránátalmás, a tölgyfaleveles és a makkos, valamint a Rákóczi minta szerepelt.

A beregi szőttekre sokan voltak kíváncsiak, köztük a lengyel konzulátus munkatársai. Érdekes párbeszéd alakult ki a térség szövőtechnikáiról Észtország egyik képviselőjével. Többen érdeklődtek a csipkészítés és a rojtkészítés iránt.

Prófusz Marianna két életfamtás szőttek átadásával köszönte meg a szervezőknek a bemutatkozás lehetőségét. Az egyik szőtteken az *Egy az Isten, egy a nemzet* jelmondat olvasható, míg a másikon Beregszász neve szerepel rovásírással.

Megtudhattuk, hogy személyes élményei közül a brüsszeli katedrálisban, valamint a kölni dómban tett látogatás volt a legemlékezetesebb.

Molnár Bertalan

III. Keresztyén Balázs olvasótábor

Beregszászban idén harmadik alkalommal rendezték meg a Keresztyén Balázs olvasótábort. A részletekről Kudlotyák Krisztina, a Pro Cultura Subcarpathica Kulturális Központ igazgatójától érdeklődtünk.

Megtudhattuk, hogy évről évre egyre több fiatal érdeklődik a programok iránt, idén negyvenketten vettek részt azokon. Az olvasótábor elsődleges célja az volt, hogy a vakációzó fiatalokat bevonják egy olyan folyamatba, amely új szempontból világítja meg az olvasást. A középiskolai órák keretében sokszor nincs elegendő idő arra, hogy szövegeket értelmezzenek, illetve, hogy kommunikációt tanuljanak. Atáborban megtartott foglalkozások, kötetlenebb hangvételű előadások keretében nagyobb lehetőség van erre.

Idén a kezdet és a vég volt az olvasótábor vezérmotívuma. Az szervezők a témaköröket úgy igyekeztek megválasztani, hogy azok sok rétegre épüljenek. A Weöres Sándor-emlékévé is szempont volt a témaválasztásban, hiszen *A teljesség felé* című művében részletesen foglalkozik a kezdet problematikájával. A hét folyamán az említett szerző művei mellett elemezték többek között József Attila, Radnóti Miklós, Szabó Lőrinc, Ady Endre, Pilinszky János alkotásait is.

A témakör korcsoportonként más-más aspektusból került megvilágításra. A kisebbeknek például a civilizációs kezdetekről, ezen belül – a kötelező olvasmányokhoz is kötődve – az indián kultúráról, a barátság vagy például egy beszélgetés kezdetéről volt szó. Szóba kerültek a különböző világvég-elméletek, majd ezek kezeléséről is beszéltek az előadók.

A táborlakókat négy korcsoportra osztották. A foglalkozásokat magyarországi és helyi magyar szakos tanárok, illetve könyvtárosok tartották. A résztvevők a szövegértelmezéseken, elemzéseken, drámapedagógiai foglalkozásokon, beszélgetéseken kívül különböző előadások révén is bővíthették ismereteiket. Nagyon érdekes és interaktív volt Elbe Istvánnak, az Országos Széchényi Könyvtár információs szolgáltatási igazgatójának az előadása, aki a könyvnyomtatásról, a cenzúráról és a könyvrégiségekről beszélt a fiatal olvasóknak.

A tábor szervezői arra törekedtek, hogy a szellemi foglalkozások mellett a fiatalok ügyességi vetélkedőkben, szituációs játékokban, kézműves foglalkozásokon is részt vehessenek, valamint a lovaglást is kipróbálhassák. Esténként filmvetítéssel egybekötött beszélgetések keretében oszthatták meg egymással gondolataikat.

A tábor a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet, a „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány, valamint a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség jóvoltából valósult meg.

Tudósítónk

A beregi borvidék krónikája

Beregszász és vidéke évszázadokon át híres volt szőlészetről, borászatáról. Az első szőlővesszőket vidékünkre valószínűleg a II. Géza által a XII. század közepén ide telepített szászok hozták be. Az első utalást arra, hogy a XIII. század közepén itt már szőlőt termesztettek, IV. Béla 1247-ben kelt kiváltságlevelében találjuk, aki kötelezte a beregszászi polgárokat, hogy a szőlő és bor tizedét a papnak adják és a vámszedőket ebéddel és vacsorával vendéglélik meg. Nagy Lajos 1342-ben kiadott levele pedig arra kötelezte a beregszászi szőlőbirtokosokat, hogy a munkácsai várnak minden évben tíz ötvenkötös hordó bort szállítsanak.

A XIV. században már Beregsom, Nagymuzsaly, Bene és Beregvégárdó környékére is kiterjedt a szőlőtermesztés. II. Lajos 1518-ban arra kötelezte a beregszászi elöljáróságot, ne engedje, hogy Munkácson és Mezőváriban a szerzetesek bormérések alkalmával boraikat titokban vagy nyilvánosan kimerjék. Bethlen Gábor fejedelem, aki Beregszászban udvarházat tartott fenn, 1625-ben 12 évre felmentette az új szőlők tulajdonosait a bortized fizetése alól és ezzel nagymértékben járult hozzá vidékünkön a szőlészet és borászat fejlődéséhez. 1630. január 15-én a fejedelem italmérési joggal ruházta fel Beregszászt és egyúttal megtiltotta, hogy más tájról bort hozzanak be erre a vidékre.

Thököly Imre 1684. július 10-én kiadott utasításával elkötelezte a szőlőbirtokosokat, hogy ültetvényeiket példás rendben tartásák, érett trágyával rendszeresen megjavítsák, a mustot és a bort megfelelően kezeljék. Azokat, akik szőlőjüket elhanyagolták, szigorúan megbüntették, ültetvényeiket akár el is kobozhatták. A Rákóczi-szabadságharc leverése után a beregszászi szőlők nagy része a Schönborn-család birtokába jutott. Uradalmuk 1765-ben 187, három évvel később már 446 hordó bort termelt, szőlőiben 220 bor- és csemege-szőlő fajtát honosított meg.

Különösen nagy érdemeket szerzett a szőlészet és borászat fejlesztésében vidékünkön gróf Schönborn-Buchheim Ervin, akinek borai az 1880. szeptember

16–20-án Kassán megrendezett I. Felvidéki Borkiállításán 3 arany-, 10 ezüstérmét és 8 dicsérő oklevelet nyertek.

1881 tavaszán érte el a beregszászi borvidéket a filoxéra, a szőlő legveszedelmesebb kártevője, amely egy év alatt teljesen elpusztította a szőlőket.

Kiderült azonban, hogy az amerikai származású fajták gyökereinek vastag szöveti szerkezetét a kártevő lárvái nem tudják átrágni, vagyis azokat a nemes fajták alanyául lehet használni.

1883-ban kísérleteztek ki *Czeiner Nándor* a róla elnevezett zöldoltást. Módszerének alkalmazásával néhány év alatt teljes egészében sikerült újraterlepíteni a kipusztult szőlőültetvényeket.

Czeiner Nándor 1850. május 25-én Zircen született, oklevelét az Országos Magyar Gazdasági Egyesület budai vincellérképezdjében szerezte 1872-ben. 1873-ban lépett a Schönborn-uradalom alkalmazásába. Kezdetben Munkácson, majd 1881-től Beregszászon vezette szőlészetét.

A filoxéra által okozott pusztítások ellen sokáig teljesen eredménytelenül küzdöttek a szőlészek. Megpróbálkoztak a szőlőalanyok szénkénegezésével, a fertőzött területek elárasztásával, magántermő fajták telepítésével, de sajnos eredménytelenül.

Czeiner Nándor 1883-ban látott hozzá a probléma megoldásához. Kezdetben fásoltással próbálkozott, de teljesen sikertelenül. 1885–1886-ban kezdett kísérletezni a zöldoltás különböző módzataival és rövidesen szép eredményeket ért el. 1886-tól kezdődően már szinte kizárólag a róla elnevezett zöldoltást (egyszemes ékoltást) alkalmazták. A szakirodalomban, lexikonokban ma is Czeiner-féle zöldoltásnak nevezik ezt a műveletet.

Alapítója és első elnöke volt a Beregszászi Hegyközségnek és a Beregszászi Szőlőexport Szövetkezetnek. Alapító tagja a Magyar Szőlősgazdák Egyesületének, sok cikke jelent meg a Borászati Lapokban, a Köztelekben.

Czeiner Nándor 1928. május 21-én Budapesten hunyt el. Nevét ma már csak az idős szőlész szakemberek ismerik, lexikonok, szakkönyvek őrzik.

Abban, hogy a 20–40-es években vidékünk magas színvonalú, fejlett szőlészettel, gyümölcskertészettel büszkélkedhetett, nagy érdeme volt *Hrimuth László* gyümölcs- és szőlőoltványtelepesnek.

Ökörmezőn született 1897-ben, tanulmányait a bécsi helyi gazdasági iskolában végezte. Az első világháború alatt 1915-től 1918-ig harctéri szolgálatot teljesített, kétszer sebesült meg. II. osztályú vitézségi éremmel, bronz vitézségi éremmel, Károly csapatkeresztel tüntették ki.

1921-ben részt vett az osztályok elleni nyugat-magyarországi felkelésben. A trianoni békeszerződés értelmében ugyanis Sopront és környékét Ausztriához akarták csatolni, amivel az ott élő lakosság zöme nem értett egyet. A felkelést követően 1921. december 4-én Sopronban népszavazást tartottak. Alakosság elsőprő többséggel arra szavazott, hogy a város Magyarországhoz tartozzon. Ekkor nyerte el Sopron a Civitas Fidelissima (Leghűségesebb Város) címet. (Nagy kár, hogy akkor nem tartottak hasonló népszavazást az anyaországtól elcsatolt más vidékeken, többek között Kárpátalján is!).

Hrimuth László a felkelés során hadifogságba került, négy hónapon át raboskodott Bécsben a Landesgericht-börtönben.

Visszatérve Beregszászba, faiskolát alapított, amely párját ritkította Kárpátalján. Sok új gyümölcsfajtát nemesített és szaporított. Gazdaságát messze földről felkeresték facsemetéért, szőlőoltványokért.

Gazdasági tevékenysége mellett aktív szerepet vállalt a közéletben, a magyarok és a ruszinok barátságáért, együttműködéséért küzdött, amiért a csehszlovák hatóságok kétszer helyezték vád alá.

1946-ban faiskoláját államosították, néhány év alatt teljesen tönkretették. Nagy veszteség volt ez szőlészetünk, gyümölcskertészetünk számára!

Mosánszky Béla Kárpátalja szőlészeti és borászati felügyelője, az állami pincegazdaság vezetője, a beregszászi vadásztársulat elnöke volt. Nagy tiszteletnek és megbecsülésnek, megérdemelt tekintélynek ör-

vendett, sok régi beregszászi ma is jól emlékszik rá.

1884-ban a Kassa közelében fekvő Garbócbogdányban született, Budapesten szerzett gazdasági főiskolai diplomát. Mint szőlészeti és borászati gyakorlatot Tarcalra helyezték, ahol a helyi gazdasági iskola borászati felügyelőjeként dolgozott. 1910-ben helyezték át Beregszászba, ahol a magyar királyi állami pince felügyelőjeként dolgozott.

A trianoni békeszerződés után a Kárpátalján maradt állami tisztviselők csak akkor folytathatták munkájukat, ha hivatalosan letették a csehszlovák állampolgári hűségüket. Sokan, köztük Mosánszky Béla is, megtagadták ezt, nem adták fel magyarságukat. Ezért 1934-ben kitoloncolták Beregszászból, családjával együtt kénytelen volt Sátoraljaújhelyre költözni.

1939-ben (az I. bécsi döntés után – a szerk.) Pécsre akarták kinevezni, de ő ragaszkodott ahhoz, hogy visszatérjen Beregszászba. Rövidesen országos borászati felügyelőnek nevezték ki Kárpátalján. Szakmájának kiváló ismerője volt, ma is legendákat mesélnek szakértelméről, gyakorlati és elméleti tudásáról. Az, hogy a beregszászi, benei, muzsalyi borok rövidesen országos hírnévre tettek szert, nagyrészt neki köszönhető. Szigorú, de mindig segítőkész volt beosztottjaival szemben, semmi sem került el a figyelmét. Gyakran tartott háromhetes borászati tanfolyamokat Tarcalon, Gyöngyösön. 1944-ben Szabolcs, Szatmár, Bereg és Ugocsa vármegyék borászati főfelügyelőjévé nevezték ki.

A háború után a 30 hektáros egykori Schönborn-uradalmi szőlők és a városi pincegazdaság vezetésével bízták meg, szakszerű irányításának köszönhetően azok nagy jövővel voltak a városnak. 1955-ben vonult nyugdíjba.

Mosánszky Béla sokat tett szőlészetünk, borászatunk fejlesztése, vadállományunk megőrzése és gyarapítása érdekében. 1961. január 21-én hunyt el.

A háború utáni időkben jelentős szerepet játszott borászatunk fejlesztésében *Almásy Kálmán*, a műszaki tudományok kandidátusa.

1935-ben Beregszászban született. Aközépiskola elvégzése után 1952-ben be-

A beregi borvidék krónikája

■ iratkozott az Ungvári Állami Egyetem vegytani karára, diplomáját 1957-ben szerezte meg.

Először a muzsalyi, majd a beregszászi szőlőgazdaságokban dolgozott analitikus vegyészként. 1962-ben a Jaltai Magaracs Borászati és Szőlészeti Országos Tudományos Kutató Intézet aspiránsa lett, Moszkvában védte meg „*A tokaji borok aromája és íze vegyi természetének elemzése*” témájú kandidátusi értekezését. 1964-ben visszatért Kárpátaljára és a Kárpátontúli Állami Mezőgazdasági Tudományos-Kutató Intézet borászati laboratóriumának vezetőjeként dolgozott élete végéig.

Mint tudós, nagymértékben járult hozzá Kárpátalja borászatának fejlesztéséhez, tudományos alapjainak megteremtéséhez. Több új márkás bor technológiáját dolgozta ki, többek között a Nektár márkanevű tokaji bortípust, amely négy aranyérmet nyert nemzetközi borversenyeken. Ő alkotta meg az Alikante Busche, a Caberne Savignon vörös desszertborokat, a Madeira típusú Szilodart, a Baktyanszkoje vörös szárazbort, a Bakta portwein típusú vörös bort, az édes és félédes muskotály borokat, a félszáraz Leánykát stb.

Ezek a borok a Kárpátaljai Mezőgazdasági Tudományos-Kutató Intézet borászatának több mint húsz arany-, ezüst- és bronzérmet hoztak!

A borászat egyik legnagyobb és legfontosabb problémája a bor íze és zamata természetének feltárása. Almásy Kálmán elsőként kezdte tanulmányozni a bor minősége és vegyi összetétele közötti összefüggéseket. Egyedülálló módszert dolgozott ki a borban felfedezhető több mint 700 vegyi anyag organoleptikus mennyiségi elemzésére, melyek összességükben közvetlen hatást gyakorolnak annak ízére és zamatára. Jelenleg több külföldi kutató dolgozik ennek a módszernek a tökéletesítésén.

Almásy Kálmán elsőként látott hozzá a bor érzékszervi (szenzori) elemzésének tudományos tanulmányozásához. Az ezen a téren végzett kutatásai annyira eredetiek és újak voltak, hogy azok felkeltették az ameri-

kai tudósok figyelmét is. M. Amerine professzor, a Chicagói Egyetem tanára levelet intézett a nagybaktai tudományos kutató állomáshoz, kérte küldjék el neki Almásy Kálmán kutatásainak eredményeit. A professzor nem tudta, milyen nagy kellemetlenséget okozott levelével a tudósoknak. Abban az időben „nem volt szerencsés” amerikai tudósokkal levelezni, még kevésbé kutatási eredményeket küldeni nekik...

Felfedezéseit a Moszkvában 1979-ben megjelent *Borkóstolás* című könyvében foglalta össze. Ma ez a könyv tankönyvként szerepel a szőlészeti és borászati főiskolákon, bolgár nyelvre is lefordították.

Számos meghívást kapott jaltai, kijevi, odesszai, kisinyevi főiskoláktól, de nem volt hajlandó elhagyni szülőföldjét, Kárpátalját. *Napsugár a kehelyben* című könyve két kiadást ért meg 1967-ben és 1975-ben, összesen 1 millió példányban fogyott el. Nagy népszerűsége ellenére az akkori ostoba alkohollelles kampány körülményei közepette akadtak olyanok, akik kemény bírálóknak vetették alá könyvét. L. N. Kiszelyov az iszákosság és az alkoholizmus elleni állami bizottság elnöke például a *Rabocsaja Gazeta* c. központi újságban a következőket írta róla: *A szerző, akárcsak minden borász, csak azért isteníti a bort, mert a kommunizmusban, ahol nem lesz borászat, következképpen iszákosság sem, a borászok munka nélkül maradnak, ettől félnek.*

Ma már csak mosolygunk ezen az ostobaságon, de abban az időben bizony mindenki kockára tette karrierjét, aki szembe mert helyezkedni a Gorbacsov-féle „száraztörvénnyel”.

Almásy Kálmán végtelenül művelt és sokoldalú ember volt, előadásai rendkívül érdekesek voltak. Mindemellett kitűnően zongorázott, sok éven át volt a nagybaktai énekkar tagja, Tbilisiben egy nemzetközi borászati konferencia alkalmából rendezett műsoros esten Petőfi Sándor verseinek tolmácsolásáért különdíjban részesítették. Gyermekkorától élete végéig részt vett szinte minden beregszászi, ungvári sakkversenyen. Szeretete a sportot, jaltai tanulmányai

idején kétszer nyerte meg Krím teniszbajnokságát.

Munkáját felesége, a most Hatvanban élő Almásy-Nijazbekova Ljudmila, a műszaki tudományok kandidátusa folytatta, akinek a szerző halálát fejezi ki az adatok közléséért.

Végül, de nem utolsósorban meg kell emlékeznünk dr. Linner Bertalan sebész főorvosról, aki orvosi hivatásának gyakorlása mellett egyetlen kedvtelésének, szenvedélyének hódolt: a szőlőnemesítésnek. Nem titkolta: abban, hogy a Budapesti Orvosi Egyetem elvégzése után visszajött szülővárosába, Beregszászba, nem kis szerepet játszott, hogy végtelenül szerette a várost körülölelő csodálatos szőlőket, a Kishegyet, a Nagyhegyet, a Tórafüggőt, a Csi-pást, a Kerek-hegyet. Szőlője igazi tündérvölgy volt!

Természetesen a szőlőnemesítést is tudományos szinten művelte, kapcsolatot tartott fenn többek között a Pécsi Szőlészeti Kutatóintézettel. Szőlőműveléssel, fajtanemesítéssel foglalkozó cikkei szaklapokban jelentek meg. Több mint 100 új szőlőfajtát hozott létre. A Rajnai Rizling és a Tramini keresztezéséből származó hibridet róla nevezték el.

Egyik legkedvesebb műtősnővérétől hallottam, hogy különösen nehéz és hosszú ideig tartó műtétjei alatt egy-két korty vörös borral frissítette fel magát. Megkérdeztem tőle, igaz-e? Elnevette magát és bólintott, de azonnal hozzátette: „ezt azért ne ird meg, mert még azt fogják állítani rólam, hogy illuminált állapotban operálok”. Egyébként elmondta, hogy a vörös bor, természetesen nagyon mértékletesen fogyasztva, rendkívül kedvező hatással van az idős emberek szervezetére. Őszintén szólva, akkor nem nagyon hittem ezt el. Ma pedig az Internet világhálón számtalan cikket olvashatunk erről. Linner doktornak tehát, mint sok egyébben, ebben is igaza volt.

Mi történt a szőlőjével?

Nos, mint ismeretes, 1947-ben államosították a szőlőket, megfosztották gazdáikat jogos tulajdonuktól, létrehozták a Beregszászi Állami Szőlőgazdaságot. Elvették Linner Bertalan szőlőjét is, de egy 0,25 hektáros területet háztáji részlegként

meghagytak neki művelésre. Ezen a kis részlegen folytatta a szőlőnemesítést.

A továbbiakról régi jó barátomnak, a ma Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Napkoron lakó Hudák Rudolfnak, a szőlőgazdaság egykori, 1965–1973 között tevékenykedett igazgatójának tavaly könyvalakban is megjelent visszaemlékezéseiből szereztem tudomást.

Linner Bertalan, sajnos, nemcsak tisztelői, csodálói, hanem irigyei is voltak. Feljelentették, hogy kizsákmányolja a munkásokat, napszámosokkal művelteti meg a szőlőjét.

„Linner doktor úr eljött az irodámba – írta visszaemlékezéseiben Hudák Rudolf –, könnyes szemmel átadta a kérvényét, kérte, vegyem át a szőlőjét. Hosszú beszélgetés után ideadta noteszét is, amelynek jegyzeteiből és a 0,25 hektáros kísérleti szőlőjéből Oszák László főagronómmal együtt kiválogattuk a dr. Linner Bertalan által nemesített szőlőfajtákat. Ezen kívül a Krím-félszigetről közel 100 fajta szőlőt hoztunk be, mindebből egy kollekciót hoztunk létre, művelését, gondozását az 1. számú brigádra és vezetőjére, Marosi Sándorra bíztuk... Miután azonban engem leváltottak, az utánam jött igazgató Marosit és az összes hozzám közelálló szakembert leváltotta. Hagyták tönkremenni a kísérleti kollekciót és általában a gazdaság egész szőlését.”

Hát ilyen szomorú sorsra jutott dr. Linner Bertalan szőlője!

A nemrégien elhunyt Parászka Györgynek sikerült megmenteni néhány Linner-oltványt. Fia tovább folytatta munkáját, az őszintén hat szőlőfajtát sikerült tovább szaporítani a Linner Bertalan által nemesített szőlőfajtákból. Gondoskodni kellene megőrzésükről, szaporításukról, nemesítésükről.

Dr. Linner Bertalan örökre beírta nevét vidékünk szőlészeti, borászati történetébe.

Szőlészeti, borászati hagyományait a néhány évvel ezelőtt alapított beregszászi Szent Vencel Borrend őrzi, ápolja, gyarapítja. Arégi Bethlen-kastély pincéjében bormúzeumnyílt, minden évben megrendezi a beregszászi borfesztivált, amely dr. Linner Bertalan sebész-főorvos, szőlőnemesítő mellszobrának megkoszorúzásával kezdődik.

Csanádi György

HungaRio Ifjúsági Világtalálkozó Pécsen „Menjetek és tegyetek tanítványokká minden népet”

A 2013-as Katolikus Ifjúsági Világtalálkozót Brazíliában, Rio de Janeiróban rendezték meg július 23. és 28. között. Hogy a magyarok is részesei legyenek az eseménynek, HungaRio néven ifjúsági tábor szerveztek Pécsen, amely a világtalálkozóval párhuzamosan zajlott, és bekapcsolódott annak programjába. Kárpátaljáról mintegy negyvenen vettek részt a rendezvényeken, közülük négy fiatal a beregszászi egyházközséget képviselte.

A program nagyon tartalmas volt. Mindnyájan jól éreztük magunkat és reményt kaptunk ottlétünk során. A fiatal-ság szívvel-lélekkel dicsőítette az Urat, és a Szentlélek töltött be minket. Ezek olyan lelki élmények, amelyeket nem lehet szavakkal elmondani, ott kellett lenni.

A szervezők mindent megtettek, hogy a legjobbat adják a fiataloknak, hogy lélekben gazdagon térjünk haza. 150 önkéntes segítette az 1700 fiatal ottlétét. Összkomfortos kollégiumban laktunk, étteremben étkeztünk. Két koncerten is

részt vettünk. Megszervezték a nyitott templomok éjszakáját, ahol megszólaltatták a pécsi bazilika orgonáját, megnéztük a kriptát, nagy élményt jelentett egy másik templomban a Taize imaóra. Jobbnál jobb programok közül lehetett választani. Ehhez segítségünkre volt egy füzet, amelyből részletes tájékoztatót kaptunk a programokról. Majdnem egy évig szervezték a HungaRiót teljes odaadással, hogy mi 4 napig jól érezzük magunkat.

A legjobban az erősített bennünket, hogy mi, keresztény fiatalok, nem vagyunk magunkra hagyva. Ezért is jók ezek a találkozók, hogy közösen erőt merítve lelki élményekben töltekezzünk, kiszálljunk a napi mókuserékből, és hazatérve tanúságot tegyünk Krisztus szeretetéről, fényt vigyünk otthonainkba, közösségeinkbe. Ezek a találkozók kihagyhatatlanok egy keresztény fiatal számára, ezért is találta ki szeretett Boldog II. János Pál pápánk.

Cilyó Sándor, Beregszász

A szeretet és megbecsülés jegyében

A Magyar Csodaszarvas Egyesület XII. Nemzetközi Vezetőképző Táborának beszámolója

Idén XII. alkalommal került megrendezésre a Magyar Csodaszarvas Egyesület Kárpát-medencei Vezetőképző Tábor a Kárpátaljai Szövetség Bercsényi Miklós Alapítványával karöltve, illetve Budapest II. kerülete önkormányzatának hathatós támogatásával. A rendezvénynek, immáron hagyományosnak mondható módon, a Máriaremetei Cserkészház adott otthont. A táborban részt vettek egyetemisták, egyetem-végzetek és középiskolai tanulók is. De nem csak a tábor résztvevőinek „iskolázottsága” volt többféle, maguk az előadások témái is széles sávon mozogtak. Szó volt a Mátyás-kori humanizmusról, a reneszánszról, a kárpátaljai gyermekirodalom történetéről, a Kárpát-medencében lévő legfontosabb magyarlakta településekről, a dualizmus kori Budapest fejlődéséről, a Szent Korona Dombról, Máriaremetéről, a II. világháborúról, a gyalázatos „málenkij robotról”, az első világháború idején bekövetkezett orosz betörésekről és informatikai témákról is.

A mostani tábor egyik érdekessége volt, hogy nemcsak meghívott előadók voltak, hanem a tábor résztvevői közül is adtak elő néhányan. Öröndetes, hogy ezúttal is több kárpátaljai fiatal közreműködése emelte a rendezvények színvonalát. A sort az Ungvári Nemzeti Egyetem történelem szakán diplomát szerzett Kovács Eleonóra kezdte, aki a Mátyás-kori humanizmusról, a reneszánszról beszélt, illetve képekkel mutatta be az akkori művészeti és építészeti irányzatokat.

Utána Hájás Csilla következett, aki a kárpátaljai gyermekirodalom történetéről beszélt 1990-től napjainkig. Megtudtuk, hogy korábban csak egy-két neves szerzőt tartottak számon ezen a területen, de szerencsére ma már többen is alkotnak.

Harmadik kárpátaljaiként Kurmai-Ráti Szilvia tartott előadást. Témája a „málenkij robot” volt, két kárpátaljai túlélő visszaemlékezéseiből. Elmondta, hogy milyen hazugságokkal

A szeretet és megbecsülés jegyében

A Magyar Csodaszarvas Egyesület XII. Nemzetközi Vezetőképző Táborának beszámolója

hitegették a hosszú útra indulókat, milyen embertelen körülmények uralkodtak mind a táborokba vezető út során, mind a táborokban. Megállapítható, hogy ez a szörnyű tett nem egyszerűen bosszú volt a magyar csapatok Oroszország elleni támadásokban való közreműködéséért, hanem gyakorlatilag tudatos népiirtásnak lehet felfogni.

köte is napvilágot látott. Referátumának témája a Rákóczi-szabadságharc, azon belül is főképp Rákóczi hadserege volt. Elmondta, hogy a sereg nem volt éppen jól felszerelt és szervezettnek sem volt mondható, de így is jelentős erőt képviselt.

Idén ismét sikerült két előadót hívni a Váralja Szövetségtől: Porhajás Gábort és Szabó

vák, román stb. történelem emlékhelyei volnának, nem pedig a magyaré. Ráadásul több településen rombolnak le kultúrtörténeti jelentőségű épületet. Példaként hozta fel a Szabadka központjában már elvégzett vagy tervezett rombolásokat, ahol is a régi, klasszikus épületek helyére beton- és üveg-szörnyetegeket emeltek.

Szabó Sándor azt hangsúlyozta, hogy Budapesten is megfigyelhető e tendencia, azaz felvásárolják a régi épületeket, majd hagyják őket tönkremenni, hogy így megkaphassák a bontási engedélyt és új épületeket építsenek a helyükre.

Érdekes előadást tartott továbbá Korényi Zoltán lokálpatrióta, aki képes bemutatni a történetéről, valamint a Szent Korona Dombról, amelyet a

retében ünnepélyesen letették azt a Szent Korona Dombra.

Az előadásorozatotok Murányi László korábbi rádió- és tévébemondó, szerkesztő-rporter irodalmi estje zárta. Témája az egymás iránti megbecsülés és a hazaszeretet volt, amit kiváló költőink gyönyörű versein keresztül tárt elénk. Mondanom sem kell, hogy mind a profi előadasmód, mind pedig maguk a versek teljesen lenyűgöztek mindenkit.

Az előadásokon kívül természetesen volt városnézés is. Jártunk a Budai Várban, a Hősök terén és hajókirándulásra is sor került. Sokan először voltak Budapesten, így számukra ez különösen nagy élmény volt. Továbbá túráztunk a budai hegyekben, amit szintén mindenki nagyon élvezett. Jó volt látni és megtapasztalni, hogy Budapest nemcsak egy „betondzsungel”, hanem vannak szép zöld, dímbes-dombos, erdővel tarkított részei is. Természetesen az ünnepi tűzijátékot sem hagytuk ki, ami idén is nagyon látványos volt.

Összefoglalva, az idei tábor is jól sikerült. Ehhez hozzájárult a témák sokszínűsége, az előadók felkészültsége, valamint az, hogy a résztvevők nagyon közvetlenek voltak.

Szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik hozzájárultak a táborunk sikeréhez.

Szilvia előadása szinte kiegészítette a közvetlenül előtte felszólaló Pongrácz György mondanóját, aki a II. világháború alatt katonáskodott. Mesélt a háború előzményeiről, a háború alatti eseményekről, és néhány szót ejtett az utána történekről. Végighallgatta Szilvia előadását és megerősítette, hogy annak minden szava igaz. Beszéde után felajánlott néhány általa írt, a második világháborúról szóló könyvet és pénzt is adományozott a tábor működésére, amelyet ezúton is köszönünk.

Háborús témáról, bár nem a II., hanem az I. világháború lényeges fejezetéről, fejezeteiről, az 1914–1915-ös kárpátaljai orosz betörésekről, azok előzményeiről hallhattunk tartalmas előadást Tutuskó Agnestről. Kovács Eleonórához hasonlóan ő is az Ungvári Nemzeti Egyetemen diplomázott és jelenleg az ELTE doktorandusz képzésén vesz részt. Előadásának alapját lényegében disszertációjának vázlata szolgáltatta. Ágnes nem vett részt a tábor többi programjában, de határon túli előadóként szerepelt.

Ugyancsak vendégelőadóként volt jelen Lengyel János kárpátaljai író, akinek már több

Sándort. Gábor a Kárpát-medence legfontosabb településeit mutatta be képekben, míg Sándor a dualizmus kori Budapest hatalmas fejlődéséről, illetve annak előzményeiről mesélt. Mindketten egyetemtárak, és bár egyiküknek sem ez a szakterülete, mégis érdekfeszítő előadást hoztak össze.

Porhajás Gábor rámutatott, hogy sajnos egyre több, jelenleg a határon túl lévő, korábban színmagyar település veszíti el magyar többségét. Ennek egyik hátulütője, hogy e helyeken kezd felerősödni a történelemhamisítás, ami egyebek mellett abban nyilvánul meg, hogy úgy jelölnek meg épületeket, mintha azok a szlo-

Máriaremetei Bazilika közelében alakítottak ki. Évről évre egyre többen hoznak ide földet a világ minden tájáról. Ami táborunk résztvevői is hoztak földet lakóhelyükről, és az augusztus 20-i rendezvények ke-

Reméljük, hogy jövőre is összejön a megfelelő támogatás és ismételten megrendezhetjük a táborot.

Spenik János,
a Magyar Csodaszarvas
Egyesület alelnöke

KATOLIKUS IFJÚSÁGI VILÁGTALÁLKOZÓ 2013

Ünnepi szentmise zárta a Rio de Janeiróban megrendezett Katolikus Ifjúsági Világtalálkozót, amelynek végén a pápa az evangélium széles körű hirdetése mellett emelt szót. A szentmisét a pápa mintegy hárommillió fiatal jelenlétében a híres, fehér homokkal borított Copacabanán felállított oltárnál mutatta be. Az eseményen 16 magyar zarándok vett részt, köztük a karácsfalvai Tóth Gabriella és jelen sorok írója. A világtalálkozóról 26 perces filmben számoltunk be a Duna Televízióban.

Július közepén érkezett Brazíliába az a 16 fős zarándokcsoport, amelynek tagjai hivatalosan is képviselték Magyarországot a Katolikus Ifjúsági Világtalálkozón. Atöbbnyire egyetemista és középiskolás fiatal először a kontinensnyi ország üzleti fővárosába, Sao Pauloba utazott, ahol egy kilencnapos előtalálkozót tartottak. A program meglehetősen vegyes volt, az egyedülálló táncos-zenei brazil szentmiseken kívül kirándulásokon, városnézésen és favella látogatáson is részt vettek a zarándokok.

A Katolikus Ifjúsági Világtalálkozó (KIV) olyan esemény, amelyen több százezer ember vesz részt, elsősorban fiatalok. A találkozót II. János Pál kezdeményezte 1985-ben. Háromévente egy kiválasztott városban rendezik meg. A pápa javasol egy témát, ennek jegyében különböző programok zajlanak, mint például tanítás, szentségimádás, misék, közös imák, előadások és koncertek. Mindez különböző nyelveken történik.

„Két évvel ezelőtt, 2011-ben Madridban volt szerencsém először részt venni ilyen világtalálkozón és nagyon mély benyomást tett rám az a sokszínűség, ahogy a világ minden részéről jönnek fiatal keresztények ugyanazért az egy célért. Ez nagyon fantasztikus élmény és meghatározó, tényleg egy életre szóló kaland” – mondta a helyszínen Pretz Noémi csoportkísérő.

A húszmillió metropolisban élő magyarok jóvoltából városnézéssel kezdődött a magyar csoport sao paulo-i zarándokútja. A város főutcája a Paulista sugárút, itt vannak a legjobb boltok, múzeumok, szállodák.

A belvárosi üzleti negyedben számos üveg felhőkarcoló épült, a Banespa épület például teljesen ugyanúgy néz ki, mint az Em-

pire State Building, még kilátó is van a tetején. A hivatalos előtalálkozó előtt pár órával ide is ellátogattak a magyar fiatalok. Sao Paulo Brazília délkeleti részén helyezkedik el. Az elővárosokkal együtt 20 milliós település számos látnivalót és programot tartogat a vendégek számára. A nagyváros egész Latin-Amerika egyik meghatározó kereskedelmi és kulturális csomópontja. A magyarországi fiatalok helyi magyar idegenvezetők segítségével tekintették meg Brazília üzleti fővárosának nevezetességeit.

„Ahogy megy az ember az utcán, látja, mennyire különböző társadalmi szintek élnek együtt egy ilyen hatalmas városban – mondta stábunknak Heltai Péter zarándok.

Az KIV előtalálkozójának megnyitóján a Sao Paulo-i Sagrada Familia katedrálisban a hívők egyedülálló táncos-zenei szentmisén vettek részt. Öt brazil püspök és mintegy száz pap közreműködésével áldották meg a több tucat ország számtalan fiatal zarándokát.

„Sok nemzet gyermekei képviselték magukat, különböző nyelveken beszélnek, de mégis van egy dolog, ami összeköt minket: a hit. És ezt megtapasztalni nagyszerű érzés, szavakkal nehezen leírható, ezt át kell élni” – mondta Széchner Szilvia zarándok.

Sao Paulóban már 1950-ben is több mint kétfélmillió ember élt, a népesség a '60-as években ötmillió felettire nőtt, 1975-ben pedig átlépte a tízmillió küszöböt is. A város területének kétharmadát nyomornegyedek, úgynevezett favellák alkotják. Mind-

egyik favella szinte külön világ, amelynek megvannak a saját törvényei. Az itt élők sokkal inkább tartják magukat ezekhez, mint az írott szabályokhoz. A higiéniai feltételek hiánya miatt gyakoriak a járványos betegségek, virágzik a bűnözés, és néhol az emberélet sem drága. Sao Paulo egyik nyomornegyedének templomába is ellátogattak a magyar fiatalok. A kápolna az átlag európai számára meglepetést jelent, hiszen miközben zajlik a mise, a hangszórókból ugyan halkán, de helyi kereskedelmi rádiók által sugárzott világi zene szól. Ilyen egyedülálló módszerekkel csalogatják be az Isten házába a favella fiatalabb generációját. A zarándokok ijesztőnek tartották a nyomornegyedben uralkodó állapotokat.

„Amikor először bementünk, én azt hittem, hogy itt a világ vége, most itt valami történni fog velem, de nem történt semmi bajunk, csak egy-két emberrel találkoztunk. Amikor este mentünk egyszer végig,icipici szorongás volt már csak bennem, amúgy, szerintem, semmi vész nem volt” – mondta Gintner Hajna dunaharaszti zarándok. Sao Paulóban több mint kétfélmillió ember él hasonló, többnyire illegálisan épített nyomornegyedekben. A magyar zarándokok egy helyi közösségi házban osztottak ételt a rászorulóknak, többen közülük pedig a szegények otthonaiba vittek csomagokat, mesélte Barcza Attila, a csoport vezetője. „Ez egy teljesen egyedi és nagyon nagy élmény volt. Kisbusszal mentünk, a favella elején meg kellett állnunk, a sofőr bement és engedélyt kért a helyi drogbarótól, hogy bemehetünk-e? Miután megkaptuk az engedélyt, már az ő védelme alatt álltunk és fényképezhetünk is, így jutottunk el egy nagyon szegény részhez. Számomra teljesen ismeretlen az ilyen szintű szegénység, ahol voltunk, azon a házson még egy cipőjük sincs az embereknek, csak az a ruha, ami rajtuk van.”

KATOLIKUS IFJÚSÁGI VILÁGTALÁLKOZÓ 2013

■ *Fából összeeszkábált viskókban élnek. Bementünk egy családhoz, öt-hat négyzetméteren ültek hárman, leültünk és ott énekeltek nekünk helyi énekeket.*

A braziliai favellákban párhuzamos világok alakulnak ki, a területeket bűnözők kontrollálják, ahol mindennapos a fegyveres erőszak. Az ebben való részvétel pedig, főleg a fiatal, gyakran még nem felnőtt korú férfiak számára az egyetlen megélhetési forrást jelenti.

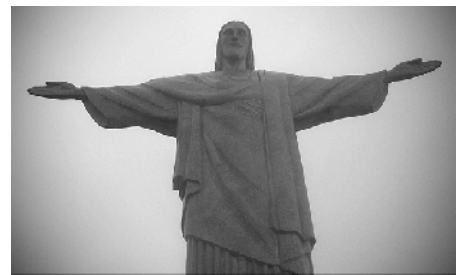

„Nagyon szegény emberek élnek itt, nekik visziünk ennivalót. Ez nagyon fontos, mert ez által kifejezzük irányukba a szeretetünket, a keresztényszeretetet. Mert Jézus azt mondja: amit ezekkel az emberekkel cselekszel, velem cselekszed. Úgy gondolom, ez a keresztényi szeretet igazi megnyilvánulása. Rendkívül fontos, hogy a fiatalok, akik más országokból érkeznek, megnézzék ezeket a helyeket és személyesen is megtapasztalják, milyen helyzet uralkodik Brazíliában. Az emberek itt nem kapnak segílyt a kormánytól, vagy ha igen, akkor csak nagyon keveset, s így nincs rá módjuk, hogy felzárkózzanak, hogy akár saját házuk legyen” – nyilatkozta Carlos Lozada, a nyomornegyed római katolikus papja.

A sao paulo-i előtalálkozó után a maroknyi magyar csapat Rio de Janeiro-ba utazott, hogy részt vegyen a világtalálkozó, amelyre a szervezők idén több millió fiatalat vártak. A megnyitóra, amely a híres Copacabana strandon volt, már órákkal a kezdés előtt több százezer fiatal vonult ki

ujjongva, országaik zászlóit lengetve. A világ minden tájáról érkeztek, az Egyesült Államoktól Kínáig és a Fülöp-szigetekig. Ezen a misén nem vett részt Ferenc pápa, de nem sokkal a megnyitó előtt üzenetet küldött a fiataloknak. Ebben arra biztatta őket, hogy hallják meg Krisztus hívását. Az Ifjúsági Világtalálkozó következő napjának egyik fő eseménye a Krisztus-szobor megtekintése volt. A csapat már kora reggel útnak indult, Rió leghíresebb szobrát és a város lenyü-

göző panorámáját azonban csak pár percig csodálhatták zavartalanul, az időjárás ugyanis közbeszólt.

Ugyanaznap a délutáni órákban közel egymillió katolikus hívó özönlött a Copacabanara, hogy láthassa és hallhassa Ferenc pápát, aki hivatalosan is megnyitotta a világtalálkozót. A pápa érkezését a magyar zarándokok is izgatottan várták, néhányuknak közelről is sikerült látni a Szentatyát.

„Épp most jött el előttünk a pápa, egy pillanatra tudtam csak az arcát látni és lényegében már előtte az volt a tervem, hogy tényleg minden örömmel csak azon legyek, hogy rátekinsek” – mondta Lotz Bence zarándok.

Sokak számára a Copacabana strandon megrendezett keresztúti ájtatosság jelentett feledhetetlen élményt. A Szegeden gyógy-szerész szakot végzett szabadkai Sok Edit is tagja volt a magyar zarándokcsoportnak, Rióban ő is többször látta a pápát: „Fantasztikus érzés volt. Igazából nem is tudtuk, hogy ott fog elhaladni a pápa, ahol mi álltunk. Azt hittük, hogy Őszentsége a színpadon várja majd meg a keresztút végét, de nagy meglepetésünkre ő maga is jött és integetett teljes szívből mindenkinek. Gyönyörű látvány volt” – mesélte.

A rio de janeiro-i Copacabana strandon ezt követően megtartott éjszakai virrasztáson csaknem 3 millió hívó vett részt. A négy kilométer hosszú parton a fiatalok, köztük a magyarok is, a homokban és az utcán készültek a szendregéssel vegyes virrasztásra, hogy utána, reggel részt vegyenek a találkozót utolsó eseményén, a vasárnapi misén.

„Talán a legfontosabb és legjelentősebb az, hogy beleláthattam a braziliai és dél-amerikai lendületbe és nagyon szeret-

ném, ha ezt a fajta lendületet és vallásosságot haza tudnám vinni és minél tovább és minél teljesebb körben meg tudnám mutatni az otthoni embereknek is” – mondta a helyszínen Utasi Lőrinc zarándok.

A vasárnapi zárómisén Ferenc pápa arra szólította fel a katolikus fiatalokat, hogy félelem nélkül hirdessék hitüket „a világ minden táján”. „Menjetek és tegyetek tanítványokká minden népet! Jézus e szavakat ma a fiatalokhoz intézi” – mondta. „Az evangélium nem keveseknek van fenntartva, hanem mindenkié” – hangsúlyozta az egyházfő. „Az evangélium elvitele Isten erejének elvitele, amellyel kiirtják és elsöprik a rosszat, az erőszakot, lerombolják az önzés, a türelmetlenség és a gyűlölet falát, felépítik az új világot” – tette hozzá. „Jó katolikusnak lenni olyan, mint futballedzésen részt venni. Jézus viszont

olyasmit ad nekünk, ami még a világbajnokságnál is nagyszerűbb dolog” – mondta az egyházfő derűtséget kiváltva a zarándokokból. A magyar csoportnak sikerült ajándékot eljuttatni a pápához: „Sikerült átadnom Sopron város önkormányzatának ajándékát, a páneurópai piknik eseményeit bemutató könyvet a Szentatya közvetlen munkatársának, úgyhogy remélem, meg fogja kapni” – mesélte boldogan Barcza Attila csoportvezető.

Ferenc pápa homíliáját ezzel a fiatalokhoz intézett felhívással zárta: „Jézus Krisztus, az egyház és a pápa számít rátok. Mária, Jézus és mindannyiunk Édesanyja oltalmazzon benneteket gyöngédségével. Menjetek és tegyetek tanítványokká minden népet!”

A legközelebbi világtalálkozó 2016-ban Krakkóban lesz.

K. Debreceni Mihály
(Csap–Budapest)

Lorántffy Zsuzsanna, a szeretet nagyasszonya

„Ha csak magam tudnám, talán ily bátran mondani sem merném, minémű drága szelidséggel, ritka példájú szép szemérmességgel, tiszta étellel, istenes egyszerűséggel és mind ily nagy fejedelmi méltósággal is ennyire való maga megalázásával áldotta meg az Úr Isten nagyságodat” – írta a nagyasszonyról *Szent Atyák öröme* című munkájának előszavában Medgyesi Pál református prédikátor (egyébírator Lorántffy Zsuzsanna volt az 1640-ben Gyulafehérvárról megjelent negyedrét könyv mai szóval élve „társszerzője”).

Milyen is lehetett Lorántffy Zsuzsanna? Sajnos, a történelem nem őrizte meghiteles képmását. A Tiszáninneni Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményében megtalálható ábrázolást az utókor a fejedelmasszony képének tekinti. Móricz Zsigmond *Erdély* című trilógiájában így látta Patak úrnőjét Okolicsányi, Bethlen Gábor egyik bizalmi embere szemével: „Arca tele kerekded és gömbölyű. Fekete szemeivel úgy virított ki a fehér kendő keretéből, mint egy kellemes, kicsit nagy orrú cica arca. De bőre kissé barnás volt, bár még fiatalága miatt pirosas színezettel. Ahogy nevetett, folyton erősen hunyorított és fehér, szép fogai kicsillogtak, mint a gyöngykalász.”

Ki is volt ő, aki az ónodi kastélyból Erdély fejedelmi trónusára emelkedett, s mint ilyen a protestantizmus és az iskolai oktatás legnagyobb patrónusa lett? Tetteit az őt megelőző és követő Rákóczi-asszonyokéval összevetve tűnik ki leginkább. Szinte nem is gondolná az ember, hogy 60 éves pályafutásának minden terhét, gondját annyi erővel fogja viselni. Kortársai szerint a szíve, esze és akarata, e hármas ösforrás adott neki erőt a megpróbáltatásokhoz. A szív szeretete mellett esze is tiszteletet kellett. Nevelője, Szepsi Laczkó Máté krónikájában elismeréssel nyilatkozik élelméjűségéről, a Szentírásban való jártasságáról. Amikor a témát választottam, úgy tűnt, egyszerű feladatomból lesz, hiszen a Rákócziak (s így Lorántffy Zsuzsanna is) szorosan kötődnek az egykori felsőmagyarországi vármegyéhez, Bereghez. Csalódnom kellett: csak aprólékos munkával sikerült megtalálni a reá vonatkozó adatokat. Túlságosan is nagy árnyékot vet rá unokája feleségének, Zrínyi Ilonának az alakja, illetve annak a vidék történelmében betöltött szerepe.

A Lorántffyak kapcsolata a vidékkel elsősorban a Dobó-rokonságnak köszönhető. A történet 1602. január 28-án kezdődött, amikor ruszkai Dobó Ferenc, Patak ura megírta végrendeletét, amelyben vagyonának örököseként Dobó Krisztina fiát, Jánost és annak leszármazottait, ezek kihalta esetére gyámleányát, Perényi Zsófiát (Dobó Domokos Anna nevű lánya és Nyalábi Perényi István gyermekét) és leszármazottait jelölte meg örököséül. Azok kihaltása esetére pe-

dig Dobó István Anna nővérének Zeleméri Kamarás Jánostól született gyermekeire hagyományozta a birtokokat.

Dobó Ferenc 1602. szeptember 15-én halt meg Eperjesen egyenes ági leszármazottak nélkül. Mivel Balassa János még korábban meghalt, a hivatalos örökös Perényi Zsófia lett. A már kétszer megözvegyült fiatalasszonynak nemcsak az udvari intrikákkal, de a rokonokkal is meg kellett küzdenie, mert mindenki igényt tartott a vagyonra. Perényi Zsófia halála után a fő örökös az első házasságából született fia, Székely Jakab lett. Ez utóbbinak kellett már pereskednie Zeleméri Borbála és annak férje, Lorántffy Mihály ellen. Székely Jakab 1608-ban bekövetkezett halála után a birtokok jogos tulajdonosai Zeleméri János leszármazottai: Borbála és Kata lettek. Egyéb birtokaik mellett Bereg és Ung megyében is több helység urai voltak. Ezek közé tartozott Árdó, Csongor, Dercen, Kisdobrony, Nagydobrony, Nagymuzsaly, Szernye, Rafajnaújfalú, Ignéc, Kajdanó, Kaszony, a szerednyeai templomos lovagvára hozzá tartozó falakkal, Ruszkával, Pálóccal és Ráttal.

Lorántffy Mihály és Zeleméri Borbála házasságából 4 lánygyermek született: Erzsébet, Zsuzsanna, Mária és Borbála. 1612-ben a halál könyörtelenül meggyesegette a lombosnak ígérkező családfát: nem sokkal édesanyjuk halála után (1609) meghalt a legidősebb és a legfiatalabb Lorántffy-lány is. Lorántffy Mihály ismét megházasodott, Andrásy Katalint vette feleségül. Azonban megrendült egészsége miatt hamarosan végrendelkezni kényszerült. Eszerint a Dobó- és Zeleméri-jörszágokat lányai, Zsuzsanna és Mária örökölték, míg a Lorántffy-birtokok köztük és mostohaanyjuk között oszlottak meg. Lorántffy Zsuzsanna 16 esztendősen adott fényes tanúbizonyságot tisztánlátásáról. Sorsát és életét összekötötte egyik leghatalmasabb szomszédjukkal, Rákóczi Györggyel, Szerencs urával.

Bereg megyével a fejedelmi házaspár 1633-ban kerül közelebbi viszonyba, amikor az eperjesi megegyezés értelmében I. Rákóczi György zálogba megkapta Munkács váruradalmát. A 4 mezővárosból és 148 faluból álló uradalom korábban Bethlen Gábor özvegye, Brandenburgi Katalin tulajdonában volt. (Munkács először 1587-ben volt a Rákócziak kezén, amikor Rákóczi Zsigmond feleségül vette özvegy Mágóchy Andrásné Alaghy Bekény Juditot).

Lorántffy Zsuzsanna, a pataki skólához hasonlóan a vidéken is tovább bővítette az oktatási intézményeket. A beregszászi híd-vám jövedelmének a felét az uradalom, másik felét pedig az iskola nyerte el. A hasonló áteresztőképességű munkácsi híd-vám évente 45–50 forint jövedelmet hozott. A Beregszászon lévő, három kőre forgó malom vámbeli jövedelmének két része a prédikátornak, a tanítónak és a diákoknak járt;

járt továbbá a szőlőhegy tizedéből a prédikátornak és az iskolamestereknek 16 hordó bor és a búzából 100 kalangya. Ekkor évenként 12, sőt több diák is tanult a felsőbb osztályokban. Az úrbérösszeírás szerint Beregszászon ekkor 2 pap működött, akiknek lakóháza a „*scóla és kántorházzal együtt*” adómentes volt. A papok házaihoz és az iskolához szolgáló jobbágyok száma 17 volt az Újváros azon lakóiból, akik korábban a katolikusoknak szolgáltak. Aberegszásziakhoz hasonlóan a birtok valamennyi iskolaháza adómentességet élvezett.

Munkácsan az uradalom központjában 2 hitszónok, káplán és több „*oskolamester*” működött, akik a várbán is végeztek hivatásukat. A tanítónak egyéb jövedelmeken kívül évenként egy hízott sertés járt, az iskola fenntartására járt ugyancsak a munkácsi felső, 3 kőre forgó malom szombat reggeltől vasárnap estig.

A vallási kérdésekben a család nagyon toleránsnak mutatkozott, különösen az itt élő ruszinokkal szemben. Az I. Rákóczi György által kinevezett Taraszovics Bazil munkácsi görögkeleti püspök és a fejedelmi család között kiegyensúlyozott kapcsolat alakult ki mindaddig, amíg az nem hajlott a szomszédos birtokos, Homonnai Drugeth György és az egri püspök által a görögkeleti és római katolikus egyházak közötti unió létrehozásának útjára. Elsősorban ennek köszönhető, hogy Balling János várkapitány a püspököt elfogatta és börtönbe vetette. Lorántffy Zsuzsanna megtiltotta a birtokain élő batykoknak a katolikusokkal való egyezkedést. Sőt az 1649-ben az ungvári vár kápolnájában megkötött unióra válaszlépésként kihirdette a görögkeleti és a protestáns egyház közötti uniót. Munkája gyümölcsözőnek bizonyult: amikor a Drugethek Krupecky Athanázus przemysl-i püspökkel a Kárpátok völgyeiben lakó görögkeleti és protestáns vált ruténokat megpróbálta visszatéríteni a katolikus egyházba, egy alkalommal csak Homonnai katonáinak beavatkozása mentette meg a püspök életét, mert a feldühödött ruténok majdnem agyonverték.

A protestantizmus eme végeinek megerősítése érdekében a fejedelmasszony ezekre a vidékekre az alföldről a törökök elől idemenekült magyar családokat telepített, akiket kenézi és előljárói jogokkal is felruházott.

Férje, I. Rákóczi György 1648. október 11-én bekövetkezett halála után a fejedelmasszony visszaköltözött fiához, Zsigmondhoz Felső-Magyarországra, ahol pataki és munkácsi váraiból igazgatta terjedelmes birtokait.

A vidék életéről igen sokat elárult a Lorántffy Zsuzsanna által 1649-ben elrendelt úrbérösszeírás. A Cseh Mihály udvarbíró által elkészített 331 fél ívre terjedő magyar nyelvű összeírásból teljes képet kapunk a Bereg vármegye nagyobbik

Lorántffy Zsuzsanna, a szeretet nagymasszonya

■ részét kitevő munkácsi váruradalom életéről, gazdasági lehetőségeiről, a falvak lakosságáról stb. Így például a Kárpátok lejtőin lévő uradalmi legelők bérletéről. Az összeírás 93. oldalán az alábbiakat olvashatjuk:

„A felsővidéken levő havasokra idegen urak jobbágysai valamikor eoreg marhákat felhajtának, akármineműek legyenek, mindeniktől tartozik minden ember 3-3 pénzt fizetni. Juhokból pedig az olyan exsztraneusok minden ember 1-1 berbecet avagy koszt és 1-1 sajtot tartozik adni.” Az összeírás szerint a fejedelemasszony 67 lovas szabadost, udvarában 2 ménestestert és 7 kocist tartott. Az uradalom jobbágysai a konyhára 2323 tyúkot és 9284 tojást voltak kötelesek beszolgáltatni. A vállalkozó szellemű fejedelemasszony birtokán a jobbágysok 14 043 sertést tartottak. A várhoz 16 disznópásztor tartozott. Közülük egy számadó volt, „aki disznókirálynak is mondatott”. A disznók után pásztiztetet fizettek a várnak. Az 1649-es adatok szerint az egész munkácsi uradalomban mindössze 1 vendégfogadó, 2 korcsmáros és „égett-borfőző”, 6 vincellér és 16 bognár tevékenykedett. Az urasági szőlőbirtokon termelt bort a városok és falvak kötelesek voltak kimérteni és a pénzt beszolgáltatni.

Beregszászon ez a mennyiség 32, Váriban 16, Beregen 12 hordót tett ki. A vidéken nagy hagyományai voltak a céheknek. A beregszászi és munkácsi magyar szabók céhjeinek kiváltságseleveit 1446-ban Hunyadi János erdélyi vajda és Munkács ura állította ki. Miután az 1657-es lengyel betörés következtében az okmányok elvesztek, Lorántffy Zsuzsanna azokat latinból magyarra fordíttatva újraíratatta és megerősítette. Az okmányok megerősítő záradékában az alábbi megjegyzés szerepel: „Hogya oly kontárokat találunk városunkban, kik céhekkel egyet nem értenek: valahol kaphatják, minden műszerüket elvehessék, és több mesterembereknek tartások szerint feloszthatassák.”

A Rákócziak nevéhez kapcsolódik a postaügy fejlődése is. Hatalmas kiterjedésű birtokaik miatt egyre nagyobb szükség mutatkozott a közlekedés és az állandó érintkezés fenntartására. Ezekből az időkben a Rákócziak levelezéséből számos érdekes darab fennmaradt. Rákóczi György fejedelem 1646-ban Munkácsra kelt oklevelében Anda Ferenc nagylucskai jobbágysát felmentette a házadótól és öt évre a gabonátized fizetésétől, mert nemcsak híven szolgálta a vár urait 12 esztendeje, hanem a külföldi követségeket is híven kalauzolta. Lorántffy Zsuzsanna idején a nagylucskai szabadosok a vár kapujában egy székelet tartottak, levélhordásra pedig egy postalóvat adtak. A városban 12 személyt arra rendelték, hogy lóháton a lengyelországi utakra, s ahova kívántatt, „postasággal” szolgáljanak.

A fejedelemasszony szíve jóságát bizonyítja az a tény is, hogy számos esetben engedett földesúri jogaiból. Így 1648-ban özvegy Szász Jánosné beregszászi lakos azzal a kéréssel fordult hozzá, hogy szegénysége és tehetetlensége miatt mentse fel a várhoz való szerződését. Lorántffy Zsuzsanna a folyamodványra az alábbi saját kezű válaszát írta: „Így lévén az dolog, ne bántás az a vár-mivel. In arce Munkacz, die 22. julii Anno 1648. Susanna Lorántffy mp.”

Lorántffy Zsuzsanna gyakran tartózkodott munkácsi várában, illetve a városban építtetett udvarházában. Többek között 1652-ben itt töltötte udvarával együtt a karácsonyt. Itt született meg Medgyesi Pál udvari prédikátor tollából a Rövid tanítás a presbiteriumról szóló könyvecske is.

A fejedelemasszony idősebb fia, II. Rákóczi György 1648-ban került Erdély trónjára. A lengyel trón megszerzésére szövetséget kötött a svédekkel és a Bohdan Hmelnickij vezette kozák felkelőkkel. Atörök porta és édesanyja tiltakozása ellenére az 1657. január 17-én Viskén megtartott tábori országgyűlés után hadaival átkelt a Kárpátokon. Egyesülve a svédekkel és a fellázadt kozákokkal, sikerült elfoglalnia Krakkót és Varsót. Szerencsétlenségére a Török Porta éppen ebben az időben erősödött meg ismét, s mivel Rákóczi nem kérte ki engedélyét a lengyelországi hadjáratra (az erdélyi fejedelem továbbra is a török birodalom hűbéresének számított), a krími kán hadseregét küldték ellene. A fejedelemnek csak csekély kíséretével sikerült megmenekülnie, az egész erdélyi sereg fogságba esett.

A védtelenül maradt fejedelemséget a Vereckei-hágón keresztül Lubomirski György hetman vezetésével egy lengyel sereg támadta meg. Bosszúból a lengyel területek feldúlásáért a hetman serege felégette a védtelen falvakat, templomokat, kastélyokat rombolt le. Különösen kegyetlenül viselkedtek a Rákóczi-birtokokon, sok települést a földdel tettek egyenlővé. 1657. július 17-én a lengyel katonák betörték Beregszászba is. A megye hadainak távollétében a lakosság a megerősített templomba menekült. Lubomirski csapatai nem kegyelmeztek a városnak: kirabolták a polgári házakat és az udvarházat, majd rözsét halmoztak fel a templom körül és meggyújtották. Az oda menekültek többsége a füstben megfulladt. A templom kormos falaira a hetman latinul a következő mondatot íratta: „Vicem pro viceddo tibi, bone vicine!” (Szemet szemért, leróttam adósságom, kedves szomszéd!) Lorántffy Zsuzsanna is csak nehezen menekült meg a lengyelektől: a munkácsi várban húzta meg magát. Az ismeretlen szerzőtől származó Rákóczi-eposzban így szólnak a lengyelek gúnyos szemrehányásai: „Kicsinyben rabunkká nem lött édesanyád, / Szaladván csak alig kapta munkácsi várát, / Szintén mink is akkor égettük városát, / Noha meg nem atta azzal kárunk árát.”

A lengyelek kivonulása után a fejedelemasszony hozzá is látott a munkácsi vár átépítési munkálataihoz. A francia hadmérnököknek köszönhetően kapta a vár jelenlegi tagoltságát, ekkor alakult ki az alsó-, a középső- és a felsővár. Az építkezés emlékét idézi a felsővárba vezető bástyakapun a fejedelemasszony faragott kőcímere: a Lorántffyak hárslevele az erdélyi sassal, a holddal, a hét várral; illetve a jelenleg a felsővár udvarán található tábla az alábbi felirattal:

„Illustrissima ac celsissima Transilvaniae principissa, D. D. Susanna Lorántffy hoc opus erigi curavit. 1657.”

A munkácsi vár fegyveresei: 89 hópénzes, 200 hetes és 50 székelet darabont, 7 puskás, 1 hadnagy, 1 porkoláb, 3 dobos, illetve 67 lovas szabados. A darabontok az uradalom területén szétszórva éltek, csak rendelés esetén jelentek meg a várban szolgálata.

Az 1657–1660 közötti időszakról kevés adatunk maradt fenn. A sok csapás következtében a birtokok lakossága elmenekült, a telkek és a földek üresen maradtak. Az 1690-es összeírásban, alig harminc esztendővel Lorántffy Zsuzsanna halála után az alábbiakat olvashatjuk: „Noha ezen Beregszász városa némely méltóságos fejedelmek idejében, kiváltképpen boldog emlékeztű Lorántffy Zsuzsanna fejedelemasszony ő nga uralkodásáig igen szép disposito és gubernium alatt tartatott, úgy, hogy akkori mélt. földesurak gratiája édesítette inkább az embereket ide, mintsem idegenítette, arra nézve a városnak minden rendtartási, valamelyek a régi conscriptiók szerint annotáltattak a város javára, hasznára, mindazok a feljebb notált időkben nem vivláltattak, sőt inkább a városnak minden rendbeli lakosai az ő régen bevett és usuált állapotokban megtartattak...”

Végezetül álljon itt annak a bizonyítéka, hogy Lorántffy Zsuzsanna személyisége a jelenkor íróit és költőit is foglalkoztatja. Kortársunk, Petróczy Éva Budapesten élő költő az alábbi szép verssel tisztelt meg a Nagymasszony emlékét.

Ceruzasorok Rákóczi György levelén

„Az só eladásáról parancsoltunk Sebesi Miklósnak, édesem... Az pataki dedók pénze, hogy elidegenedjék, attúl Isten ójjon, meg kell az övének meg kell lenni, édesem... Szakmárba bizony jó volna búját szállítani... Az jószágot, édesem, mind kezekben bocsáthatod, az kitől pénzt vettek fel.”

I. Rákóczi György levele feleségének, Lorántffy Zsuzsannának 1644. május 6.

Jóság, gabona, só körül forog muszáj-kalmárkodó fejedelmi szavad, de a szürke sorok közé fény-éket hasít ez a kétszeri „meg kell...”, ez az áruló duplikáció, szenvedélyes, gyönyörű gondod, a téged, s golyós-diadémos asszonyodat, s a Résztől elvált Egészet is túlélő örökös tartomány, Patak.

Zubánics László

„Őrizd és műveld ezt a földet!”

A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján

(Folytatás a 7. oldalról)

Nagyon érdekes és tanulságos volt a beszámolójuk a délvidéki kisebbségi magyar újságírás helyzetéről, a politikai megosztottságról. A jövőben a Kárpátaljai Hírmondó szerét ejti, hogy publikációk átvételével a Vajdaságban és Horvátországban kisebbségben élő magyarság sorsáról is tájékoztassa olvasóit.

Ezután kezdetét vette a megismételt tisztújító közgyűlés. A leköszönő elnökség felkérésére Ujfalussy István, a jelölőbizottság elnöke megnevezte a Kárpátaljai Szövetség új elnökségébe jelölt személyeket. Dr. Damjanovich Imre (elnök), Benedekné Kövér Katalin, Benza György, Czébely Gabriella, Gortvay Gábor, Ilnczy Gabriella, Kovács Gyöngyi Zsuzsanna, Rajcsinac Kornélia, Schober Ottó, Szabóné Badik Dolóresz, Tóth Antal József neve került felolvasásra. A jelölőbizottság elnöke szavazásra bocsátotta a javasolt személyek névsorát, amelyet a közgyűlés résztvevői egyhangúlag elfogadtak. Ezután a Felügyelő Bizottság tagjaira tett javaslatot Papp Lászlóné, Kovács Vilmosné és Finta Zénó személyében. A felsoroltak jelöltségét a közgyűlés megszavazta. A szavazólisták kiosztása, majd az urnába került szavazatok ellenőrzése után Dr. Fodor István, a szavazatszámoló bizottság elnöke foglalta össze a szavazás eredményét. Az újabb tisztújító közgyűlésig tehát elnökként Dr. Damjanovich Imre irányítja a közösség tevékenységét. A szavazólistára felkerült elnökségi tagjelöltek és a Felügyelő Bizottság tagjelöltjei valamennyien elnyerték a tagság bizalmát.

Délután Dr. Fedinec Csilla, a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpontja Kisebbségi Kutatóintézetének tudományos munkatársa (a képen) mutatta be Brenzovics László *Nemzetiségi politika a visszacsatolt Kárpátalján 1939–1944* című könyvét. Az érdeklődők között sokan voltak olyanok, akik annak idején maguk is megtapasztalták, mi-

lyen változásokat hozott a kiadványban tárgyalt időszak a kárpátaljai magyarság életében. A bátyúi születési tudományos kutató szakszerű könyvismertetését Dr. Damjanovich Imre köszönte meg.

Nagyon várták az egybegyűltek Kovács Sándor szakíró *Ahol a Tisza születik* című új filmjének bemutatóját. A zsűfólasig megtelt terem azt bizonyította, hogy földinket méltán tartják számon a neves természetfilmalkotók soraiban. A filmben szó volt a Fekete-Tisza, a Fehér-Tisza, majd a szőke Tisza eredetéről, mondákat, megzenésített verseket hallottunk, gyönyörű képeket láthatunk, és új dolgokat tudhatunk meg a terebesfejérpataki „Európa közepéről” is. Az alkotó elmondta: önzetlen segítséget kapott Helyey László neves színésztől és Ivaskovics Józseftől, aki narrátorként, illetve zeneszerzőként járult hozzá a film sikeréhez.

A nap fénypontja volt Georgina von Benzanak, azaz a beregszászi származású Benza Györgyinek, a Münchener Operaház tagjának műsora. Abalatonföldvári találkozó résztvevői már több alkalommal hallhatták szépen csengő lírai szopránját. Idén is ízelítőt kaphattunk az énekesnő gazdag repertoárjából. Schober Ottó mindannyiunk nevében megköszönte neki és férjének, az őt zongorán kísérő Marco de Prosperis neves karmesternek a szép előadást. Bízunk benne, hogy jövőre is élvezhetjük majd tolmácsolásukban a művészi alázattal megszólaltatott operaáriákat.

Vacsora után tombolasorsolás tette izgal-

masabbá a szórakozást. Benedekné Kövér Katalin elnökségi tag Józsa Zoltán tagtársunk segítségével számos ajándéktárgyat juttatott el a szerencsés nyertesekhez. Ezután vidám zene töltötte be az épületet. A RIVÁL együttes tagjai – írjuk ide a nevüket is, megérdemlik – Sidó Zoltán zenekarvezető-énekes, Müller László gitáros, Bergman István dobos, Mihalik Tamás billentyűs, Lukács Csaba basszusgitáros – jó hangulatot teremtettek, hajnalig húzták a talpalávalót (a képen).

A szövetség jóvoltából egy autóbussznyi kárpátaljai vendég is részt vett a balatonföldvári találkozón.

Vasárnap délelőtt Radvánszky Ferenc mezőkaszonyi-bótrágyi református és Egressy Miklós makkosjányosi görög-katolikus lelképásztor ökumenikus istentiszteletet tartott. A szertartáson megemlékeztek Katona Tamásról, a szövetség elhunyt elnökéről, akinek virtuális jelenléte beárnyozta a három nap rendezvényeit. Gyakran emlegettük őt különböző társaságokban, elsősorban úgy, mint nyereséget, akitől mindannyian sokat tanultunk. S bár lélekben gyászoltuk, mosolygós fényképéről úgy nézett vissza ránk, mintha azt mondaná: minden rendben lesz, nektek az a dolgok, hogy összetartsátok, amit a történelem elválasztott, őrizzétek és műveljétek a szülőföldet.

Tudósítók

Kedves Tagtársaink!

A Kárpátaljai Szövetség honlapjain tájékoztatjuk az érdeklődőket az aktuális programokról, tervekről, beszámolunk korábbi rendezvényeinkről. Szeretnénk kikérni a véleményüket, mit látnának még szívesen a

www.ksz.egalnet.hu, illetve a www.karisz.egalnet.hu című honlapjainkon.

A Kárpátaljai Szövetség tevékenységéről az iwiw és a facebook közösségi oldalakon is tájékozódhatnak.

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége

Mitől magyar a magyar?

– Azért mégiscsak jó, hogy tegnapnem Nicolas nyert – mondja nekem az egyébként bájos, kedves főiskolai hallgató ismerősöm a legutóbbi tehetségkutató műsor döntője után.

– Aztán miért örülsz ennek ennyire? – kérdezem én meglepetten, mert jómagam is csodálattal hallgattam a felvidéki énekes produkcióját.

– Éppen ideje volt, hogy végreegy magyar nyersen – néz rám magabiztosan, igazának teljes tudatában.

– Szerinted Kodály magyar volt? – kérdezem tőle, miután magamhoz térek megdöbbenésemből.

– Hát persze, ki, ha ő sem – válaszolja, s közben találgatja, hogy hová is akarok kilyukadni.

– Ez érdekes, mert ő is Galántán töltötte a gyermekkorát, ahol Nicolas született – mondom neki.

Egy pillanatra zavarba jön. De csak egy pillanatra.

– Az nem számít, akkor is más országból jött – zárja le a vitát, aztán sarkon fordul.

Arra gondolok, hogy talán az oktatásban van a hiba. Hiszen ez a hölgy kijárta az általános iskolát, elvégezte a gimnáziumot, most főiskolás, és mégis elfelejtettek neki valamit megtanítani.

Az is eszembe jut, milyen érdekes logika szert osztyák a magyar „címet” a televíziós közvetítésekben. Amikor a magyar kézilabda-válogatott nyersre áll, a riporter extázisban üvölti, milyen nagyszerű gólt dobott a „magyar” Carlos Perez. Az egész sajtó azzal volt tele, hogy Szaddam Huszeint az amerikai hadsereg egy „magyar” őrmestere cibálta ki a bűvőhelyéről. Dobogó szívvel, mellünket verve kiáltjuk világáig, ha egy külföldi énekesről, sportolóról, színésztől kiderül, hogy negyedrészen magyar vér csörgedezik az ereiben, még akkor is, ha egy kukkot sem ért magyarul.

Már-már komikus volt az a vita, amely azt kívánta eldönteni, hogy Nicolas Sarkozy francia köztársasági elnök magyarnak tekinthető-e. Nem csupán azért, mert ő magát nem tekinti annak, hanem azért is, mert 2004-ben, amikor pénzügyminiszteri minőségben Magyarországon járt, semmilyen utalást nem tett magyar származására. Apja, nagybócsai Sárközy Pál nem tanította meg gyermekeit magyarul, és nem próbálta átadni nekik a magyar hagyományokat. Nicolas Sarkozy szerint édesapja túl kis országnak tartotta Magyarországot, és értéktelennek vélte a magyar nyelvet és kultúrát a modern világban.

Egészen más a helyzet, ha nem híres emberekről van szó, ha nem a világ gazdagabb végéből kacsintgatnak haza, csak innen, a határ másik oldaláról, hiszen tőlük nem dagasztja a büszkeség a mi igaz magyar keblünket. Ők már, főleg ha még valamiben konkurenciát is jelentenek a románok, szlovákok, ukránok. Egyszlovákiai sportoló a riporter számára már Tótóvá vagy Puskásóvá, még akkor is, ha úgy beszél magyarul, mint Grétsy László.

De én ezen nem csodálkozom. Hiszen egyesek úgy vélik, hogy országhatáron belül is csak az tekinthető magyarnak, aki velük egyetért. Amerika azzal lett gazdaggá, hogy befogadta, sőt csalogatata a tehetségeket, a jó koponyákat, nemzetiségtől függetlenül. Mi a sajátjainkra is gyanakvással nézünk. Tényleg ilyen gazdagok vagyunk?

Orémus Kálmán

A Tisza lelke

A Turbát havas lábánál még személytelen forrásvíz, egyike a Keleti-Kárpátokban születő, ezernyi csermelynek, név nélkül, mint megannyi földije. Körösmező felvégén lesz megkeresztelve: innen már Fekete-Tisza. Hogy miért kapta éppen ezt a melléknevet – nem tudni. Talán azért, mert az őszi esőzések sötétre váltja vize lenszőkeségét a hegyekről lezúduló hordalék, vagy talán, hogy megkülönböztessék ikertestvérétől, a Fehér-Tiszától, amellyel Rahó felett ölekezik és egyesül – innen már Tisza; bemérhetetlen életrajza során nevezték Tycia-nak, Tiscienek, Títsa-nak, hogy csak néhányat említsek számtalan neve közül.

Eredetének földrajzat – elsősorban – I. Károly 1336-ban kiadott királyi leveléből ismerhetjük, amelykijelöli Bedő birtokainak a határait és itt a folyót Ticia-ként említi, leírja földrajzi eredetét és helyzetét, „... mely havasaink közt, név szerint a Turbát havasától és nem messze a Prut folyó forrásaitól veszi kezdetét”.

Ez a leírás egybevág azzal, amit a Tiberius császár korában élt Strabo Parisus és a Vespasianus császár idejében élt id. Plinius Patissus állít. Ír a folyóról Jordanius is, aki beszámol Priscus követségéről Attila király udvarában; ő a Tisi megnevezést használja.

... Ott fenn, ahol megkeresztelkedik, miután kibuggyanván bölcsőjéből megtette első lépéseit, találkozik a végtelenségből előbukkanó országúttal, amit párhuzamosan és nagy alázattal követ: méterekkel alatta van, felnéz rá, simul hozzá, tessékeli, lihegő galoppba kezd, hogy utolérje egy-egy kanyarban, ámbár már itt is incselkedik, sejte-ti csalárdását: nyaldossa az út gránit lábsorát, le-leharap egy-egy falatnyit belőle, taraj-fogai közé fogva kocogtatja, próbálja görgetni, csiszolni azokat, ám gyermeteg gyöngesége miatt többnyire sorsukra hagyja, rábízva a végtelen sorokban loholó hullám-testvérekre, miközben pelenkás csacsogása elégedetlenkedő hang-kavalkádba csap át.

Nagybocskó kertaljaiban, ahonnan visszatekintve már a kezdetekbe vész a Hoverla, a Pietrosz és a Bliznyecák, már szepőlő-pöttös kamaszként ugyancsak önállósulni próbálkozik: hátat fordít az országútnak több tíz és száz méteren és itt csak látótávolságon belül követi – olyan ez, mint egy időtlen házasság, ami

nem szerelemből, hanem érdekből szövődik és csak a kényszer, a megszokás fűrceli össze.

Taracköz határában, Técső felett öntelt, sértődött ifiként viselkedik: letegezi az utat, a partjait, elégedetlenkedik, duzzog ágyában, dagasztja mellét, habzsolja, falja a belesuhanó ereket, csermelyeket, patakokat, majd elnyeli azokat, miközben fáradhatatlanul tajtékszik, zsörtöl-

A Fekete- és a Fehér-Tisza összefolyása
Kovács Sándor felvétele

lódik és dühös lesz, ha megcsömörlik tőlük; ilyenkor megbőszül, hánnya-veti magát, mintha Prokrasztész ágyába kényszerítenék, megduzzadnak tarajai, haragos-sárgává lesz, beleköt mindenbe, ami útjába kerül, ki-kiugrik ágyából, tépi, marcangolja a sorjázó házakat, kerteket, ajnározott vegetáriánusként falja a fákat, bokrokat, aljnövényzetet, harsog, huszonnégy órás pusztító kisiparosként lemészárolja az útjába kerülő, óvatlan állatokat is, menekülésre készlet kicsit, nagyot, sanyargatja az utat is: először lebecsméri, beszennyezi hordalékával, majd bele-belemardos, prédaként szagolja, üzi, cipeli magával fékezhetetlen elemi ereje kicsapongásának alanyait.

Ezekre a tivornyákra leggyakrabban tavasszal és ősszel kerül sor, mikor a Kárpátok eladdig szelíd erei kényszer-munkára fogatnak: panaszkodva rohannak az olvadó hó, jég és eső terhével, pörére vetkeztetik a fenyvesek, bükkösök, cserjések gyökereit, törzseit, viszik magukkal és magukon a felszaggatott, sebzett talaj test-darabjait – ilyenkor az út kettős szorításában szenved és csakis az a remény élteti agóniájában, hogy arra lenn a síkságon fellélegezhet, megszabadulhat kettős béklyójától, a természet kaméleonjától, a Tiszától, ettől a cserfes kislánytól, az abajgató társától, ott, ahol a Veresmarti kapu van, mert ott a Tisza búcsút int az országútnak, mint elhagyott szeretőnek és az önállóság feltupírozott tudatával úgy igyekszik a síkságra, mint a zabolátlan csikók a karam kifordult sarkú kapuján át egy át-dőzsölt, vagy egy erőt halmozó éjszakai pihenés és bőséges reggeli után kíváncsiságtól hajszolva-unszolva a felfedezésre, avagy ismeretlen, új kihívásokat sejtető és csalogató távolba.

jt

A hegyek sámánjai

Már sokszor és sok helyen leírtam: szeretem Rahót. Azt sem tagadtam soha, hogy gyermekkorom óta (ami bizony nem tegnap volt) vagyok Rahónak szerelmese, s hogy az érzés elkísér a sírig. Már kisgyermekként is azért vártam a nyarat, hogy elvigyenek nyaralni a Rahón élő rokonokhoz. A páromat is Rahónak köszönhettem, aki bár ott született, mégsem volt soha olyan elhivatott szerelmese szülőföldjének, amilyen én vagyok. Csak a kedvemért és természetesen a szülei kedvéért utaztunk oda, igaz, férj és feleségként már nem csak nyaranta. Mi a nyári szabadságunkat többnyire a Balti- vagy a Fekete-tengeren, esetenként a Szovjetunió valamelyik távoli vidékén töltöttük, s a nagyvárosok látnivalóival ismerkedtünk. Am a nyaralás mégis akkor volt az igazi a számomra, ha közben Rahón is voltunk. Gyermekként a fiam is ezt vallották. És ennyi év után én még ma is ugyanígy érzek.

Ha megjön a nyár, alig bírok magammal: vágyom Rahót, látanom kell az ismerős hegyeket, patakokat, hegyzugokat... Számomra Rahó olyan, mint a hithű mohamedánok számára Mekka. Évente legalább egyszer most is elzarándokolok oda, a gyermek- és felnőttkorom legemlékezetesebb, csodákkal teli és egész életemet meghatározó eseményeinek színterére – a Kárpátok ölelésében meghűző aprócska városkába. Vágyom arra, hogy tekintetemmel megismerjem az egymás vállára hajló hegyek hónáljából patakok, vadvirág illatot ringató, csacsogó-fecserészó rahói Tiszát. Onnan a magasból tiszta időben ellátni egészen Terebesfejpatakiig... Egy népdal szerint a Tisza feneke márványkőből van kirakva s a vize olyan átlátszó, mint az üveg – nos, lehet, hogy éppen ott írták ezt a dalt. Mert ez a Tisza cseppet sem hasonlít ahhoz a hegyek szorításából kiszabadult, agyagtól-homoktól mindig zavaros, később a síkvidéken egykedvűen, lustán bandukoló folyóhoz, amilyenek arrafelé látják, ismerik...

Sok évtizeddel ezelőtt szerettem bele a kristálytisza, gyorsfolyású hegyi folyóba, amelynek vize akkor még iható volt. Ha a kedvünk úgy hozta – mi, lányok, fiúk vegyesen – Rahó „kapujá-

ba,” Tiszközre mentünk fürödni, napozni az erdővel, bokrokkal szegélyezett kis kavicsos háromszögre. Ez egy ténylegnyi sziget a Fehér- és a Fekete-Tisza kétfelől jövő, keskeny ezüstsálagjának ölelésében, itt fonódnak össze a vizek és futnak be a két partot összekötő híd alá. Onnan előbukva aztán a vízállásjelentésekből már ismert Tisza indul tovább, több országon átvezető távoli útjára.

Persze Rahó sem egykor, sem most, soha nem fogadta az én önzetlen, odaadó és rajongó szeretetemet, fenntartás nélküli hódolatomat jóindulatú kegygyel. Ugyan már, dehogyis!

A családban évről évre élcelődés tárgya volt a nyaralásom. Ugyanis, ahogy megérkezem Rahóra, azt követően az addig ragyogó, napfényes nyárnak jó időre befellegzett. A szó legszorosabb értelmében! Alkudoztak is velem a rokonaim, hogy lehetőleg úgy időzítsem nyaralásomat és akkor utazzam, amikor ők értesítenek: most lenne aktuális! Merthogy kéne az eső, de nagyon, nem lehet tovább halogatni a krumplikapálást. A föld meg olyan száraz, hogy szinte porzik... Ha most jönnek, azzal nagy szolgálatot tennék mindenkinek. És lőn: én a kérésnek eleget téve megérkeztem, és másnapra megjött az eső.

Örömmel vettem tudomásul, hogy nem csak én érzek rajongó csodálatot az esőfelhőket fogva tartó, égigérő bércek iránt, bizony nem: vannak lelki társaim! Ilyen például a tizenhat éves, korához képest nagyon komoly, értelmes Jozsó gyerek, aki Bajáról érkezett nyaralni a rahói nagymamához. Addig kérlelt, amíg a szakadó eső ellenére rászédett, hogy fölmenjek vele a közeli hegyre, a fenyves takarásának magányában megbúvó, zsebendőnyi kis zsidótemetőbe, meghozza a máskor kedvesen csordogáló, most szennytarajosan vágató hegyi patak fölötti meredek, csúszós úton. Mert – magyarázta – onnan a legszebb a kilátás a városra, és most különlegesen érdekes felvételeket tudna készíteni a felhőkkel állig betakart, ám a sűrű páratakaró alól néhol mégis előbukkanó hegyekről, a szürke ködöt köhögő völgyekről s a hatalmasra duzzadt, partjait a maga izlésére átszabó, örvongve rohanó folyóról.

Ekkor már két napja ömlött megállás nélkül, és minden normális ember fedél alá húzódott. Annál is inkább, mivel a zuhogó esőt szűnni nem akaró, egymás szavába vágó, visszhanggal dobálózó dörgés, villámlás kísérte. Abban az órában, amikor elindultunk, mintha szelídült volna az égháború, sőt, valamelyest mintha alábbhagyott volna a nemkívánatos égi áldás is. Így hát nekieredtünk az útnak: gumicsizmában, anorákban, esernyő alatt.

A Visinszki patakhoz közel, a főutat szegélyező domboldalon épült házak egyikének ablakából egy öreg néni kíváncsi tekintete követte hősies vonulásunkat. Illőképpen köszöntöttük és én hirtelen ötlettől vezéreltetve felkapaszkodtam a lucskos falépcsőkhöz a néni házához. Tudtam, hogy Lolika néni népi gyógyász. Fűvesasszony, akik az évek múlásával egyre inkább fogynak, s közülük mára alig maradt valaki itt, a hegyek között. Úgy gondoltam, kihasználom az alkalmat, amit az eső idő kínál és elbeszélgetek vele a „tudományról.” Amivel már – csodák csodája! – nagyon sok emberen segített. Legalábbis így hallottam, ezt beszélik. Kár lenne veszni hagyni, ki tudja, lesze, aki folytassa, vagy ez az ősi sámánoktól rátestált gyógyító tudás is elvész, mint minden más egyéb, ami a múltat, a régi Rahót jelenti?

Lolika néni nem zárkózott el a kérésem elől. Megbeszéltük, hogy a visszaúton bemehetek hozzá. Majd elmondja nekem mindazt, amit jónak lát, amit én is megtudhatok a népi gyógyásztól, amit a nagymamájától tanult, az meg az ő öreganyjától és így tovább, vissza a múltba... Megvidámodva az ígérettől, jókedvvel folytattam utamat Jozsóval, jókat derülve az itt-ott szembejövő emberek tekintetén. Mit gondolnak ezek rólunk – nevetett a gyerek. Ne törődj vele – legyintettem vigan –, mi mások vagyunk, mint mások! De hogy te miért ragaszkodsz ahhoz, hogy éppen ebben a szürke, csepegő orrú időben csinálj felvételeket a tájról, azt azért mégsem értem – mondtam morcosan lihegve, ahogy megálltunk szusszanni egyet, túljutva a legmeredekebb, sáros kaptatón.

A fiú nem válaszolt, csak visszafordult arra, amerről jöttünk és maga elé mutatott. S én néma áhitattal csodálkoztam rá

az előttünk tárulkozó, megdöbentő szépségre: körülöttünk alig karnyújtásnyira súlytalan, leheletkönnyű fátolként fehér felhőfoszlányok lebegtek; mélyen alattunk az esőtől opálos derengésben zúgva rohant a Tisza, a folyó túlsó partján, az eget ostromló, sötét felhőktől komor Mencsül bércére váratlanul aranyfényből szőtt glória hullott. Egy eltévedt, messziről érkezett szelíd napsugár pihent meg pár pillanatra az évezredekkel ezelőtt kihunytt tűzhányó szabályos, csúcsos fővegén. A fiú kezében kattogott a fényképezőgép és én, aki ennek a csodának részese lehettem, hálával tartottam föléje az esernyőt. Tetszik látni, ezért – szólalt meg Jozsó elégedetten, ahogy befejezte. Hahazautazom, fölteszem az Internetre és beküldöm a Duna TV-nek a legsikerültebb felvételeket. Magyarországon is hadd ismerjék meg az emberek Kárpátalja szépségét. Nem árt, ha megtudják, hogy nem Erdély az egyedüli hely, ahol csodálni való, égiszerű hegyek láthatók... A nagy Magyarországnak egykor ez is egyik nagyon szép szöglete volt... Még ma is az... Igazam van?

A mohától foltos, öreg, megdőlő sárgakövektől rakott néhány kavicsot és szótlanul élveztek az esőáztatta vadvirágok illatát. A csatáros fűben megpróbáltunk némán becserkészni egy elázottan is különlegesen szép, ismeretlen nagy madarat és boldogan neveltünk össze, amikor sikerült lenycevégre kapni. Óvatosan, jól a lábunk elé nézve ereszkedtünk le a kanyargó, esőtől nyálkás, köves hegyi úton és kis híján beleütköztünk a ránk köszönő nyolcvanas éveinek már inkább a második felét taposó idős hucul emberbe. Velünk szemben jött, föl a hegynek, minden biztonnal hazafelé tartott. Annnyira egykedvű, határozott biztonsággal mérte az esőáztatta utat, hogy mi azonnal ráéreztem: ez az öreg behunytt szemmel sem tévedne le a keskeny ösvényről, ezt tapos sa nap mint nap, évtizedek óta. Lekonyuló, esőtől lucskos karimájú kalapjáról a víz belecsurgott nehéz posztókabátjának a nyakába, vállára akasztott szöttes tarisznyája súlyos kolonc-ként húzta az oldalát, a cipőjében meggyúlt sáros latyak minden lépésnél hangosan szörcsögött, de őt láthatóan mindez csöppet sem zavarta. ■

A hegyek sámánjai

■ Miközben ránk köszönt, megállt és jól megnézett magának bennünket. Úgy tűnt, szólni készül hozzánk, de valami megzavarta: tapogatni kezdte mellén a kabátját, aztán ügyel-bajjal előhalászta az átázott kabát belső zsebéből a MOBILTELEFONT! Most aztán mi néztük meg őt magunknak és mi tagadás, tátott szájjal! Hiába, a haladásnak nem lehet határokat szabni! A XXI. század technikája mindenkit utolér. Mert lám, a modern idők egyik nagy vívmánya, a felvilágosodott homo sapiens újkori jelképe, a „mobil” már a hegyi emberek számára is elfogadott mindennapos használati eszköz. Itt az élő példa, hát mit akarok én a hegyi sámánok kései utódjaitól, kinek kell már a népi gyógyászat? Hókuszpókusz az egész, buta hiedelem, babona...

Ez villant át az agyamon, miközben megkerülve az öreget tovább indultunk. Alig pár lépés után utolért az ember örege, rekedtes hangja: siessenek haza, mert egy újabb, igen nagy zivatar közeledik. A feleségem, Hafija most „csengetett” rám, hogy túl a hegygerincen, fenn a havas alatt, ahol a házunk áll, már ugyancsak csapdos az iszennyila. Azt mondja az asszony, hogy nagyon fél, pedig nem történhetik semmi baj, mert már égetett szentelt barkát. Tudják meg, a villámcsapás ellen egyedül az segít, semmi más! Hát csak igyekezzenek, no, Isten velük!

Nos, akkor most hogyan is állunk a felvilágosodással, meg a modern korral? Szentelt barka... hiedelem... De szedjük a lábunkat szaporán, az újabb nemkívánatos zivatar előtt talán még sikerül elérni a Lolika néni házat. Majdtőle megkapom kérdéseimre a választ.

Az ablakon megrebbenő függöny tudatta, hogy várnak, így ifjú kíséremtől sietve búcsút vettem és megszoroztam a lépteimet, mivel már az esernyő sem nyújtott védelmet a szakadó eső ellen. Ujra felkapaszkodtam a víztől síkos lépcsőkön és megkönnyebbülten tettem kezemet a kilincsre, hogy mielőbb benn legyek a házban, végre száraz, védett helyen. Am egy ismeretlen, középkorú nő utamat állta.

Jó napot! – néztem rá, de ő válasz nélkül hagyta a köszöné-

semet. Haragosan rám rivallt: nem jöhet be, idegennek nem adhatja át anyám gyógyító tudását! Iszonyatos csattanás, dörgés tett pontot a mondat végére: ilyen időben különben sem beszélhetünk senkivel, mert most a gonosz van jelen! Magyar nyelvről hirtelen ruszinra váltva folytatta: tudja meg, ezt a tudományt kizárólag vészszertől leszármazott viheti tovább, és az egyedül én vagyok! Ellenséges indulattal méregetve markolta meg a kapufélfát és úgy állta el a nyitott ajtót, hogy be ne tehessem a lábamat az udvarra, be ne álljak a ház eresze alá. Megértette? – sziszegte az arcomba.

Meg, bólintottam szenvtelenül és csak azért is magyarul folytattam: ezek szerint, ha már nem lesz az édesanyja, majd maga folytatja a gyógyítást, igaz? Gondolom, megtanította rá?

Bizonytalanul válaszolt: hát nem... még nem... vagyis nem egészen, de majd...

Remélem, időben megtanulja – villant fel képzeletemben a néni ráncoktól barázdált, kedves, öreg arca. Tudja, én nem megtanulni vagy ellesni készültem az ő gyógyító tudományát, hiszen azt így, egy egyszeri beszélgetés ügysem tenné lehetővé. Csak hallani szerettem volna tőle, hogy milyen betegségeket tud gyógyítani, hány emberen segített, mióta teszi, kitől tanulta. Szerettem volna mindezt följegyezni, hogy maradjon nyoma, tudjanak róla az utánunk jövők is. Máskülönből évtizedek múlva már senki sem fog emlékezni arra, hogy éltek Rahón olyan asszonyok, akik bár nem voltak orvosok, mégis sokfajta betegségnek ismerték a gyógymódját, és teákkal, fűvekkel, imádságos ráolvasással gyógyítottak betegeket. Nekem legalábbis így mondták, de lehet, hogy nem is igaz...

A nő dühösen válaszolta ukránul: de igaz! Most is van anyámnak olyan betege, akinél rózsát olt, meg ott van a gyerekeknél a tűzbetegség, amit már csak ő tud meggyógyítani. Van, hogy a kórházból maga az orvos küldi anyámhoz a betegeket és... A nő elnézett a fejem fölött és hirtelen elhallgatott, mint aki már így is túl sokat mondott.

– Ő, ne féljen, nem az anyuka

keresetére pályázom – gyúlt váratlan fény az agyamban –, gondolom, maga ezért aggódik leginkább. Gonoszkodva mondtam, de ő komolyan vette a szavaimat:

– Igen, két betegség gyógyítását elárulta a mama egy rokon asszonynak és az idő óta sokan öhozzá járnak...

– Sajnálom, hogy nem beszélhetek az anyukájával és maga is sajnálhatja, hogy megtiltotta neki. Érdekes lett volna tőle hallani, mi az a rózsaojtás, tűzbetegség és mi kell a gyógyításához. Nem azt akartam tudni, hogyan csinálja! Hát, köszönöm, hogy egyáltalán szóba állt velem és külön köszönöm a figyelmes, kiűntető vendégszeretetét. Emlékezetes marad számomra, amíg élek. Tudja, amióta én Rahóra járok, az eltelt sok évtized alatt maga az első és remélem, hogy az egyetlen olyan ember, aki nem hívott, sőt, be sem engedett a házába! Talán mert fogalma sincs a magyaros vendégszeretetről. Ezen nem is csodálkozom, hiszen maga magyar asszony léte már az anyanyelvén is alig beszél... Látja, én ezt jobban fájlam, mint azt, hogy hagyott itt kinn ázni és nem engedett beszélni az édesanyjával!

Halkan neszezve becsukódott egy közeli ablak és egy fáradtan rebbenő öreg kéz összehúzza a függönyt.

Rosszkedvemen semmit nem javított a térdemig felcsapódó pocsolólatyok, sem a szűnni nem akaró eső monoton suszorgása. Néztem a háborgó, sártól fekete, szeméttől zavaros Tiszát, az én imádott, egykor kristálytisztá vizű, gyönyörű folyómat, ahogy a medrénél majd' három méterrel magasabban fekvő országotat véstesen megközelítve elárasztással fenyegeti. Szorongó félelemmel, zaklatottan siettem be a vendégeskedésem idejére otthont adó ház nekem fenntartott szobájába. De nyugalmat nem találtam. Fiatal barátom, Jozsó óvakodott be hozzám:

– Tessék nézni, milyen ronda szemölcsök jöttek ki a hüvely- és a mutatóujjam között!

Néztem a fiú kezét és egyszerűen olyan dolgok jutottak eszembe, amelyekre már régen nem gondoltam. Talán örökre el is temettem volna emlékeim mélyére, ha éppen nem ma történik ez a rossz szájját hagyó, elmaradt találkozó, és ha a fiú nem most mutatja a szemölcsseit. Hir-

telen száradó bogycsók, gyógynövények illatával telt meg a szoba, furcsa, kellemesen kesernyés kenőcsök szaga szökött az orromba és rég feledésbe merült, ódon hangulat kelt életre körülöttem. Famozsár puha, tompa puffanásait véltem hallani, s képzeletben a helyiség sötét sarkában egy karcos, vasporral fényesített fekete csikó sparhelt körvonalai bontakoztak ki. Hangok, illatok, tárgyak, valaha megtörtént események merültek fel a múltból.

Háni néni... Hány éve is annak?

A nagyfiám akkor még igen-csak kicsi fiú volt, olyan három éves forma. Az óvodában szedhette fel a vírust, csak úgy lehetett, mert egyik napról a másikra mind a két kis keze tele lett szemölcsökkel. Csúf, szúrós, tövises bőrkinővések voltak egymás hegyén-hátán. Vitte az apja orvostól orvosig, kenték mindefféle kenőccsel, kapott orvosságot, egy kosárnyit, de a szemölcsök egyre szaporodtak, olyan mértékben, hogy szinte vizsgálógató volt megfogni a gyermek kezét. Sajnáltam és kétségbe voltam esve miatta, s ebben a hangulatban érkezünk meg Rahóra a soros nyári szabadságunkra. Anyósom, akit én nagyon szerettem és tiszteltem, hűmmögött egy sort, látva kedvenc elsőszülött unokája kezét, aztán kinyilatkoztatta, hogy ezen csak Háni néni tud segíteni.

Ki az a Háni néni, orvos? – érdeklődtem felvillanyozva. – Háát... nem éppen. Tudod, ő olyan gyógyító asszony. Sokat tud... Fűvel-fával gyógyít. Néha még tűzzel is...

– Hogyhogy tűzzel? – bámultam mamára csodálkozva.

– Igazából nem tudom, hogy csinálja, de amikor a húgom lánya, Marika kicsi baba volt, tele lett az arccsókája csúnya, nedvező sebekkel. Az orvosok elismerték, hogy nem tudnak vele mit kezdeni. Aztán valamelyik orvos ajánlotta Háni nénit. Szász ősök leszármazottja, fenn lakik Cipszerájban, majdnem Tiszaközön, hozzá kell elvinni a kislányt. Ő tudja gyógyítani a tűzbetegséget... Már akkor sem volt fiatal, amikor nála jártunk és Marikát meggyógyította.

– Mamuka is ott volt, látta hogy csinálta?

– Nem igazán emlékszem, régen volt... Forgácsból rakott tüzet a sparheltbe, s amikor az már leégett, és csak pa-

A hegyek sámánjai

■ rázslott, az ölébe vette a kislányt és úgy ült le vele, hogy a gyermek csak a paraszat nézze. Aztán bennünket kiküldött a konyhából. De láttam mellette egy piros gyapjúszállal összetakolt aprócska keresztet, kicsi kancsóban szentelt vizet meg imakönyvet, ám hogy miként használta azokat, nem tudom. Egy biztos, a gyermek soha nem sírt, ami nagy csoda, mert igen félős, sírós kislány volt. Pedig lett volna rá oka, hogy megijedjen Háni nénitől.

– Miért?

– Ha elmegyünk hozzá, meglátod...

– No, és Marika meggyógyult? – Egy hét sem telt bele és gyönyörűen letisztult az arca. Azóta is hibátlanul szép a bőre, hiszen te magad is láthatod... De esténként nagyon sokáig csak úgy volt szabad fényt gyújtani a szobában, ahol a gyermek volt, hogyelőtte sötétítővel szorosán be kellett fedni az ablakot. Nehogy akár csak egy fény sugar is kiszökjön a házból, de be se kerüljön egy hajszálnyi sem a kinti fényből. Valami gonoszról motyogott az öregasszony, amit a családra küldött rá valaki, és mert a kislánya legvédtelenebb, a legsebezhetőbb, ezért őt találta meg, neki ártott. Hát nem tudom... Hiedelem, vagy babona... Esetleg mindkettő, de mint mondtam, a kislány meggyógyult!

A fiam, amikor meglátta az öregasszonyt, két marokkal belekapaszkodott a szoknyánkba és alig tudtuk a hátunk mögül elöcsalogatni. Mi tagadás, elég fura kinézetű volt a néni, gondolom, a kisfiamat is leginkább a mesékből ismert boszorkányra emlékeztette. Tetőtől talpig feketebe volt öltözve, a fejkendőjét csúszosra igazítva kötötte meg a fején és jó mélyen a homlokába húzta. Nem is látszott ki alóla más, csak a villogó, sötét madárszeme és hatalmas horgas orra, ami majdnem összeért az állával a fogatlan, besüppedt szája fölött. A látvány engem is megdöbbentett, de ahogy megszólalt, a hangja feledtette a látványt. Bárszonyos, meleg hangja megnyugtató volt, csillogó tekintete simogatott: gyere ide kisfiú, ne félj tőlem, mutasd a kezéd! És az én kisfiam azonnal engedelmeskedett. Háni néni hümmögve nézegette a szemölcsöktől elcsúfított két kis kezét,

majd hozzánk fordult: menjenek le a Tiszához és keressenek a parton egy kidobott fehér rongyot. Aztassák meg a vízben, aztán adják oda a kisfiúnak, hogy jól dörzsölgesse meg vele mindkét kezét, kívül-belül. Gyűrje a rongyot gombóccá a gyerek, aztán a bal válla fölött dobja a háta mögé és ne nézzenek rá vissza, úgy menjenek el onnan.

– Mekkora hülyeség! – füstölögtem magamban. – Ezt a vénasszonyt a középkorból felejtették itt a hegyek között! Az orvosok nem tudtak segíteni, de egy kihajított rongy el fogja tüntetni a csúf szemölcsöket a fiam kezéről! Hát én nem csinállok bohócot magamból, nem keresgélek semmiféle rongyot a Tisza-parton, annyi szent! Anyósom szelíden mosolygott: majd én keresek. Jó idő múlva sikerült is találnia, aztán követte Háni néni útmutatását, elvégezte a műveletet. Hát, lehet, hogy nem segít, de ártani sem fog...

Nem tudok rá magyarázatot adni, és azóta sem igyekszem keresni a választ, de másnap reggelre a szemölcsök megszűltek: ellapultak, simán legömbölyödtek, a tüskék nem meredeztek. Három nap múlva eltűnt valamennyi szemölcs a fiam kezéről.

Amikor másodszor kellett meglátogatnunk Háni nénit, már bizalommal vittem hozzá a gyereket. A fiam valami apró gyomor-rendellenességgel született. Amúgy jóétvágyú, keménykötésű kisfiú volt, akit nem igazán kellett biztatni, hogy egyen. Ám ha csak egyetlen egy falattal többet evett, mint szabad lett volna, rövid időn belül sugárban hánytá vissza az ételt. Ha ez nappal történt, pusztán kellemetlen volt, de ha éjszaka jelentkezett, akkor bizony nagyon veszélyes lehetett. Rettegve figyeltem, ha evett, hogy mennyit eszik. Kiporcióztam az adagját, amit az orvos engedélyezett, csak hát ő olyan gyermek volt, aki imádta a hasát! Elég volt egy pillanatra elfordulnom ahhoz, hogy a tálba nyúlva máris kiszolgálja magát, repetázzon. A nagymamák persze az ő pártján voltak, mindenben keresték a kedvét – ha kellett, még falaztak is neki –, csakhogy aztán jöttek a fenyegető éjszakák, amelyekre ma is rettegvé gondolok.

Így adódott, hogy a rahói

nagymamával újra elvittük a gyermeket Háni nénihez. Pontosan úgy nézett ki, ahogy utoljára láttuk és a fiam olyan bizalommal üdvözölte, mintha mindennap találkozna vele. Az öregasszony komolyan végighallgatta a panaszunkat és válaszul egy szót mondott: kígyószem. Zavartan néztünk egymásra anyósommal, de a néne nem törődött velünk. Magához vonta a gyermeket és a szemébe fúrva a tekintetét, szinte hipnotizálva szólott hozzá: most elmentek az anyukáddal és te megkeresed a kígyószemet. Markodba szorítod, és ide teszed, ni – és a fiam hasára mutatott. Nagyon szorítod, el ne guruljon! Aztán magad mögé hajítod és gyorsan elszaladtok onnan. Ne nézzetek vissza! – emelte fel göcsörtös mutatóujját, isten ments! Hát ezt a szót már ismertem a régebbi találkozómról. De mi az, hogy kígyószem? Hogy néz az ki, és hol keressük? – kérdeztem értetlenkedve.

Ahol a két Tisza összefolyik, ott, a kavicsos háromszögben. Tudja, hol van? Bólintottam. Most menjenek, délután van, már nem süti a nap a kis szigetet, az ott sűtkérező kígyók ilyenkor már eltűnnek onnan. Ne nézzen úgy rám és ne féljen, nem igazi kígyószemet kell megtalálnia a fiúnak. Egy követ. Majd a gyerek ráismer, legyen megnyugodva!

Nem voltam megnyugodva és már bántam, hogy hozzá fordultunk. Anyósom nevetett: a történelem megismétli önmagát. Ugyanígy álgátal a szemölcsöknél is, emlékszel? Hátha ez is beválik, egy próbát megér!

Legyen, legyintettem megadóan.

Meleg, estébe hajló nyári délután volt s én a cipőmet lerúgva ölembe vettem a gyereket és a bokáig érő kölyök-Tiszán átlábaltam vele a kicsi szigetre. Szorongva néztem a lábam elé: jaj, csak nem maradt itt valahol mégis egy kígyó! De csak a kavicsok ropogtak a talpam alatt. Keresd, kisfiam! – biztattam a gyereket nem sok meggyőződéssel. A kisfiú érdeklődéssel nézett körül, örült a sok színes kavicsnak, szedegetni kezdte. Magamban eldöntöttem, hogy az egész keresgélés úgy hülyeség, ahogy van, de azért türelmesen várakoztam. Nézd, anya, mit találtam – nyújtotta ki felém kis tenyerét a gyerek. Egy szabályosan gömbölyű kövecskét mutatott, amelynek pereme körben fekete volt, a kö-

zepe pedig kénysárga. Olyan szuggesztív hidegség áradt abból a kis kavicsból, hogy beleborzongtam. Akár egy kígyó szeme – suttogtam magam elé.

Fogd a markodba és szorítsd a hasadhoz – biztattam a fiamat. Most hajítsd át a válladon, jól van, ügyes vagy! Ölembe kaptam: gyere, fussunk innen. Ni, ott van mama, látod, vár a hídon, csak őt nézd és integess neki! A túlparton cipőmet kezembe kaptam szaladtam anyósom meg a gyerek után, akik közben tovább siettek és ott vártak be, ahonnan már nem látszott a kicsi sziget.

Hát megtettük, amit Háni néni mondott, mehetünk haza és várhatjuk az eredményt, néztünk egymásra anyósommal.

A fiamrosszullétei ennek utána gyakorlatilag megszűntek, pedig enni továbbra is nagyon szeretett. Igaz, nagyon odafigyeltünk a táplálkozására. Hogy az öreg sámánasszony kígyószeme segített-e rajta, vagy nem, azt ma már senki meg nem mondja. De olyan sok ember meggyógyult Háni néninek köszönhetően... Miért ne lehetne az én fiam is közöttük?

Aztán már... mikor is hallottam róla leutoljára? Töprengve számolgotok magamban, de nem jutok eredményre, amíg végül csak beugrik: hát persze, talán tizenöt éve... igen, éppen annyi! Ez már nem sokkal a halála előtt lehetett...

A Marika unokája mennyi is volt akkor? Alig egyéves, kis totyogós, épp csak járt tanult. Az anyja letette a kicsit a földre, amíg felnőtt a szárítóbá pelenkáért és ez alatt a szempillantás alatt a kislány magára rántott a székről egy fazék forró kompót. Végigforrázta az egyik oldalát, karját, lábát. Szegény gyermek, majd belehalt a szörnyű kínba. Mindent megtettek érte az orvosok, amit a modern orvostudomány lehetővé tett, javult is az állapota, de megmondták, az égés nyomát egész életében viselni fogja. Esetleg plasztikai műtét segíthet rajta, de a forrázás helye soha nem tűnik el. Egy gyönyörű kislány, akit egész életére megbélyegeznek a csúf hegek és forradások... Borzalmas! – siratta a nagyanyja.

Hacsak... Menjenek el Háni nénihez, talán ő segít, jutott eszébe a rahói születésű sebész főorvosnak.

Az öregasszony jócskán túl volt a kilencvenen

A hegyek sámánjai

és úgy mondták, már rég nem járt ki a házból, nem gyógyított senkit. De hátha megszánja a kislányt...

A néne valami magakotyvasztotta, zöldes színű, gyanúsán fura szagú kenőcsöt adott Marikának, hogy ezzel kenegesse unokája leforrázott kicsi testét minden reggel és este. A másodszori bekenést követően a kislány nyugodtan végigaludta az éjszakát, két hét alatt szépen begyógyultak a sebei és leszáradtak a vízzel teli hólyagok. Nem telt bele három hónap és a kislányon nyoma sem maradt az égési sérüléseknek.

Vajon maradt-e valaki, aki tudja a receptjét annak a kenőcsnek? Megtanított-e valakit Háni néni a gyógyfüvek ismeretére, azok felhasználására vagy a titkot a gyógyítás összes praktikájával együtt örökre elvitte magával? Az öreg sámán-asszony csak jócselekedeteinek az emléket hagyta itt. Érdekes, de őt valahogy mindenki öregnek ismerte, vajon volt családja, voltak leszármazottai? Soha nem hallottam róluk... De arról igen, hogy akin tudott, segített! Pénzt soha senkitől nem fogadott el, pedig szegényesen élt. Ha valakiről tudta, hogy nála szegényebb, annak még ő adott a teák, kenőcsök mellé egy kis zacskó máléliszetet, egy bögre savanyú tejet. Tőlünk sem vett el egy fillért sem, de örült a rúd szaláminak, a csomag vajnak, olyasminnek, amihez a boltokban nehezen lehetett hozzájutni az akkori időkben. Az tudományát kellett volna valakinek feljegyezni, továbbvinni.

Gondolataimból szokatlan csendre riadok. Mintha elállt volna az eső, a szél is elhallgatott. És már a Tisza sem zúg olyan haragosan... Lehet, hogy el is szunyókáltam? No lám... a még élő gyógyító asszonytól nem sikerült ugyan meg tudnom, mi is az a tüzbetegség, de Háni néni, vagy ahogy anyósom nevezte a „sámán-asszony” az emlékeimen keresztül rám talált.

Kiállok a lépcsőre, és mélyet szíppantok a hegynek szaladó kertből lezúduló fenyőillatból, a fűszeres tiszta levegőből. Behunyom a szemem: igen, Rahón vagyok, most érzem igazán! És nyár van, július, a veszélyelmúlt, a Tisza megszeli-dült, szépen zöldellnek a tisztára mosdott hegyek, enyém a holnap... Egy hullócsillag vág ezüst utat a sötétbe hajló ég posztó kék vásznán, s én magamban fohászkodva, némán suttogom el az ilyenkor szokásos kívánságot:

Ó Mindenható, aki mindenütt jelen vagy, igazgatód az Eget és a Földet, ne hagyj veszni ezt a sok szépséget, amit Te teremtetél! Uram, engedd, hogy az ükunokáim, azoknak ükunokái és az utánuk jövők is még sokáig láthassák, és ugyanúgy szeressék ezt a vidéket, ahogyan én! Mert akkor megőrzik épségben, és megmarad az életnek mind az idők végeztéig!

Weinrauch Katalin

„Emlékjel, ércnél maradandóbb...”

Ez év kora tavaszára terveztük rahói találkozókat: kerek évfordulójára annak, amikor frissdiplomásokként elbúcsúztunk egymástól és az orvosi egyetemről. Hosszú, szerteágazó levelezés után a huculok „fővárosára” esett a választásunk. Amellett, hogy a kies természet kínálta a legkellemesebb pihenést és szórakozást, eleget tettünk volna egy sokáig magunkban hordozott kötelességünknek: pénzt gyűjtöttünk a valamikor Rahón dolgozó, eltávozott kollégánk sírkövére, amelyet családjának szándékotunk átadni és egyben fejét hajtani földi útjájuk felett.

... G. Borisz eminens tanuló volt, példaképe a szorgalomnak. Hozzáállásából, viselkedéséből már tanulmányaink első évében sejteni lehetett, hogy „igazi orvos” válik belőle. Volt benne valami megfogalmazhatatlan, ami őt a szikés és retortás szűre fölé emelte. Titokban – ezt később tudtuk meg – templomba járt egy Ungvár környéki faluba. Gyakran kíségetett pénzhányunkban, a törlesztést sem firsírozta. Becsültük azért is, mert aráj jellemző udvariasággal elhárította a felkínált posztokat: nem akart évfolyamvezető lenni, nem vállalt társadalmi, politikai vezető szerepeket, holott elől járt a kalákában végzett tevékenységekben.

Államvizsgákra készültünk a harmadik szemeszter vége felé anatómiából és fiziológiából, amikor egy napon a fakultás pártszervezeti titkárának utasítására rendkívüli gyűlésre tereltek bennünket. Rosszat, valami politikai szagot éreztünk, mert az efféle „röpkék” nem jelentettek semmi jót. Ezúttal sem volt másként: a párttitkár, akit magunk között alvajáró anatómiai preparátumnak tituláltunk, hű maradt stílusához: in medias res, kerülgetés nélkül kezdte, majd folytattaszólamát, ami vádbeszéd volt. „Visszalapozva” megkopott emlékezetembe, valahogy így hangzott: „Van közöttünk egy alak, akit ki kell rúgni, merthazudott, becsapott minket, antiszociális elem, valóságos fertő! Ez a valaki G. Borisz polgár” – mutatott évfolyamtársunkra. „Szavazzunk!”

Abban a pillanatban kapcsolt volna a „szavazógép”, mert ilyen és hasonló esetekben – sajnos, volt rá példa! – jól idomítottaknak bizonyultunk, de a „lelki gyötrelmek őrmestere” még rá kívánt tenni egy lapáttal, mert részletezni kezdte Borisz főbenjáró vétkeit:

– Amiért lakolnia kell, az bűn: a felvételi kérelmével benyújtott önéletrajzában azt írta, hogy apja hivatalnok, de nem részletezte, hogy hol! Mi kinyomoztuk – képzeljék csak el! – a csernovici püspök titkára!

Ez a rövid ügyész, de inkább inkvizíciós ráolvasás némi, egy szusszanásnyi időt adott és oldotta a megdöbbenés kezdetekben sziklavá dermedt hangulatát; valaki halkan reagált:

– Ez olyan nagy bűn? Szóljon Borisz!

A felszólított falféren támolygott a hallgatóság elé.

– Én – próbálta nedvesíteni cserepes ajkait –, én nem tudtam, hogy meg kell jelölni a munkahely címét is...

– Mert eleve magában hordozza a bűnösséget – robbantott a párttitkár –, de nem is lehetett másként, hiszen ópiumon nevelkedett!

– Eddig háromszor felvételiztem, mindig sikeresen vizsgáztam, összegyűjtöttem a szükséges pontokat, de nem vettek fel. Jóakarók mondták, hogy édesapám kötelezettsége az ok...

– Helyesen cselekedtek! – reagált sátáni mosollyal a preparátum – Mi a dolgozó nép fiait és lányait neveljük és tanítjuk, nem az osztályellenség kölykeit! Mit gondolt, becsaphat minket?!

Borisz megsemmisülve támolygott helyére, majd a titkár szellemi emlőin nevelkedő és táplálkozó évfolyamtársak ostorozták, egyhangúan kiállva a titkár véleménye és ajánlása mellett.

Mielőtt elhangzott volna a „Szavazzunk!” parancs, megszólalt egy idősebb, katonaviselt társunk:

– Szerintem, amit Borisz tett, az nem bűn, hanem egyszerű szabálysértés, vagy ha úgy tetszik: rákényszerített tett. Borisz kitűnő diák, szorgalmas, ezt tanulmányi eredményei, magaviselete, szorgalma is bizonyítja. Nem lenne szabad megfosztani őt a tanulás lehetőségétől, hiszen nagyon-nagyon szeretne orvos lenni.

– Talán te is követni akard!? – förmédt rá a párttitkár. – Te is egy töről vagy vágva! Na, látjátok – fordult felénk –, ezért kellene az ilyen és hasonló gyűlések, mert ilyenkor lehet meg tudni, ki hogyan gondolkozik, ki hűséges pártunk eszméihez!

– Nem, én a tanulásban szeretném követni! Eddig úgy gondoltam, hogy itt szakembereket nevelnek, készítik fel az életre, meg hogy mindenkinek esélye van. Én nem szavazok a kizárás mellett! – fordult felénk lángoló arccal.

Egy lélegzetvételi csend után viharos taps dübörgött a teremben, helyeslő bekiáltások kíséretében.

– Mit tapsolnak a rohadt tenyereikkel?! – próbálta túlkiabálni a jelenlévőket a szónok. – Megérdemelnek, hogy az egész évfolyamot kirúgjuk!

Kapta magát és kirohant a janicsárfiúkai kíséretében.

... Borisz nem rúgták ki, de megbuktatták mindkét államvizsgán és csak egy évi kényszerpihenő után – no meg az után, hogy a párt élharcosát kiakolbólitották alkoholizálása miatt – tanúlhathott tovább és diplomázhatott.

Úgy tudtuk, hogy megbetegedett, epilepsziás lett és Rahót is azért választotta munkahelyül, hogy minél távolabb legyen rossz emlékü városától. Elmebetegként kamatoztatta kivételes tudását, betegek szerették, tisztelték, családot alapított, két gyermeke volt, de korán, nagyon korán távozott. Azt beszélték, hogy betegsége elhatalmasodott rajta és szándékosan túlادagolta magát.

... A tiszai áradás, a soron következő, meghiúsította szándékunkat: nem találkozhattunk Rahón, mert a kegyetlen ár elmosta az országutat. Az összegyűjtött pénzt elküldték nekem, hogy alkalomadtán adjam át a feleségnek.

Napok múltával, mikor úgy-ahogy helyreállt a telefonos kapcsolat, felhívtam a Borisz feleségét és elmondtam neki tervünket, elképzelésünket. Sirással küszködve megköszönte, majd elmodta: egy időre halasztást kér, ugyanis azt a parcellát, amelyben Borisz földi maradványai pihentek, elmosta a megvadult Tisza...

Szőllősy Tibor

Hetvenöt éve történt. Az első bécsi döntés 1938. november 2-án született Magyarország és Csehszlovákia vitájában és lényegében az etnikai revíziót valósította meg. Magyarország a trianoni békeszerződéssel elvesztett területeiből visszakapott mintegy 12 ezer négyzetkilométert, az akkor már autonóm Szlovákia déli és Kárpátalja délnyugati sávját a magyar határ mentén Érsekújvárral, Kassával, Ungvárral, Beregszásszal és Munkáccsal.

A békeidőben született első bécsi döntést az európai nagyhatalmak akkor még nemzetközi jogi érvényűnek ismerték el, csak a II. világháború folyamán változtatták meg álláspontjukat.

Forrás: Internet

Amikor a csehek kivonultak...

1938 novemberében a bécsi döntés értelmében a csehszlovák katonák parancsot kaptak a kivonulásra. Nagyberég község értelmiségének nagy része, a református egyház vezetősége a tantestülettel együtt a nyolcosztályos református iskola épületében készültek a magyar katonák fogadására és megvendégelésére.

A kivonulás lassan történt: a csehszlovák hadsereg egy határőr százada és egy csapat csendőr a magyar katonák bevonulása előtt egy nappal a községben pihenőt tartott. A kultúrházban szállásolták el őket. Mivel ekkor még ők voltak hatalmon, ide hozatták kihallgatásra azokat a letartóztatott személyeket, akiknek összeköttetésük volt a csehszlovák-magyar határon átszivárgott magyar szabadcsapatokkal. Ott volt köztük Weisz Jákób kocsmáros is, akinek a leánya Tarpán lakott. Így került kapcsolatba két magyar szabadcsapatossal, akik tarpaiak voltak. Valaki elárulta őket és Jákób bácsit, hogy nála tartózkodnak az istálló padlásán.

A község központjában úgy déltájban egy cseh tiszt ittasan a pisztolyával a levegőbe lőtt. A lövés hallatára nagy zűrzavar keletkezett, a csehek azt hitték, hogy a lakosság megtámadta őket. Mindenütt lövöldözés kezdődött. A határőrök úgy gondolták, hogy az ellenség a templomban gyűlt össze, ezért ostrom alá vették az épületet. Még egy kisebb szerű harckocsit is bevetettek, amellyel lelőtték a templom toronyóráját. A lövöldözés egy König nevű, magyar származású, a községben szolgálatot tartó csehszlovák csendőr közbenjárására szűnt meg.

Letartóztatták azokat a férfiakat, akik az iskolában a magyar hadsereg katonáinak fogadására készültek. A kultúrházban kihallgatáson lévő személyekkel együtt Makarja községbe hurcolták őket.

Másnap a magyar hadsereg katonái bevonultak a községbe. A parancsnok, megtudva a történeteket, azonnal katonákat menesztett az elhurcoltak után, akik nagy kék foltokkal tértek vissza a családjukhoz. Köztük volt Bary Gyula esperes, Fóri József iskolaigazgató, a tantestület férfi tagjai, Weisz Jákób kocsmáros és sokan mások.

*Szegedi István
tájkutató hagyatékából*

Így múlik el a magyarok dicsősége?

A 2000. esztendőig Kárpátalján élttem. A 80-as években társadalmi szakszervezeti középvezetőként jutalomból részt vehettem egy Magyarországot és Jugoszláviát megismertető turistaúton. Indulásunkkor érdekes módon csak három tudtunk magyarul, amikor átléptük a határt, hirtelen még kilenc ember csatlakozott a magyarul beszélők táborához. Ez volt aztán a gyors tanfolyam!

Első megállónk Eger városa volt, ahol idegenvezetőnk a vár hősiességedéről is szólt. Csoportunk egyik nem magyar hölgytagja elég hangosan megjegyezte: mit dicsekszenek a magyarok ezzel az egyetlen egri győzelemmel, hiszen minden háborút elvesztettek... Nem tudtam megállni, hogy közbe ne szóljak. Elmondtam, hogy amikor a magyarok 1526-ban a törökkel szemben elvesztették a függetlenségüket, az orosz birodalom még a 250 éves tatár igát nyögte. Ha Eger várát nem sikerül megvédenünk, a mi szűkebb pátriánk is csataterre vált volna. Valószínűleg őseinket kiirtják, vagy elhurcolják, eladják rabszolgának... jobb nem belegondolni. A körülöttem állók elcsodálkoztak azon, hogy a mi vidékünkön soha nem volt „törökvilág”, Magyarország három részre szakadása után mi többnyire Erdélyhez tartoztunk, vagy a Magyar Királysághoz. Igaz, egy-két alkalommal végigvonultak régiókon a krimi tatárok hadjáratai, akárcsak a Kárpátok másik oldalán, az ukránok földjén. Azon is elcsodálkoztak útítársaim, hogy már akkor volt Erdélyország, amikor Kárpátalja még nem is létezett, csak Ung, Bereg Máramaros és Ugocsa vármegyék, a történelmi Magyarország kebelén belül... A baj ott kezdődik, hogy Kárpátalja történetét sehol nem tanítják.

Utunk további magyarországi szakaszán sok említésre méltó dolog nem történt. Jugoszlávia nekünk már majdnem Nyugat volt, ezért nagyon elképedtünk, amikor Zágrábban a könyvesbolt kárikatában, a legfrekvenciáltabb helyen megpillantottuk Gorbacsov bibliográfiái kötetét. Kiderült, hogy a könyv bestseller, mindenki nagy tisztelettel beszél róla. Ehhez képest mi, szovjet polgárok „belülről” azt láttuk, hogy nem képes orvosolni az ország gazdasági problémáit. Sőt, „elterelő hadmozdulat” gyanánt bevezették a „szuhoj zakont”, az alkoholizmus elleni harc jegyében úgy bántak az emberekkel, mint valami parvenükkal, ha valakit virágos kedvében elkaptak az utcán, kijózanítóba került, a nevét a munkahely és a beosztás feltüntetésével együtt kiírták az újságba, az ország pedig egyre csak csúszott lefelé a lejton.

Beregszásznak, amelynek múltja és megélhetése évszázadok óta a szőlő és a bor volt, ha nincs Gorbacsov, jövője

is lehetett volna. A stréber talpnyalók kitalálták, hogy az alkoholizmus oka a szőlőtőke, ellenségünk, ezért tövestül ki kell irtani! Beregszászban túlteljesítették a tervet...

Mire mindezt végiggondoltam, már Ljubljanába értünk, majd megérkeztünk Fiuméba. Kiderült számunkra, hogy a szerbek nagyon kedvelik az oroszokat, ezért híres partizánokat kaptunk idegenvezetőnek. Oroszul jól beszéltek, de sztorizó, iskolázatlan emberek voltak, akik ismerték a Szerbiában állomásozó német csapat körletét, tudták, hogy hívták a parancsnokot és mi volt a rangja, de Mária Terézia császárnőről, magyar királynőről, aki annyit tett Fiuméért, soha nem is hallottak. Azt sem tudták, hogy az egykor piciny fiumei halászkötőből a magyaroknak köszönhetően lett hatalmas nemzetközi kikötő. A Budapest–Fiume vasútvonal megépítésével lehetővé vált, hogy a Kárpát-medence hatalmas élelmiszerkészlete a XIX. század utolsó harmadától az első világháború kezdetéig eljusson a világpiacon.

Belgrádban egy igen művelt bölcsész idegenvezető kalauzolt bennünket, aki beszélt oroszul, angolul, németül, franciául, olaszul és spanyolul. Én naívan azt képzeltem, hogy ott áll a város főterén Hunyadi János hatalmas szobra (még akkor is, ha talán rá van írva, hogy igaz szerb ember volt, mint ahogy Mátyás királyt a románok kisértették maguknak), de nem így történt. Az idegenvezető felvilágosított minket, hogy Belgrád a veszített csaták városa. Amikor már csak harmán álltunk mellette, megkérdeztem, a győztes csatáról miért nem beszél? Csodálkozva nézett rám. Arról a győzelemről, amelyet az európai kereszténység és civilizáció aratott II. Mohamed török szultán hadai fölött 1456-ban. Ő volt az a hadvezér, aki 1453-ban bevette Konstantinápolyt és áttette székhelyét Európába, letörölve a világ térképéről a bizánci keresztény birodalom utolsó fellelegvárát. II. Mohamed 150 ezer fős hadseregével, 300 ostromágyújával, 200 hajójával 1456 júniusának végén Belgrád, azaz régi nevén Nándorfehérvár alá érkezett, és megkezdte az ostromot. A magyar haderő: Hunyadi János egykori erdélyi vajda (ekkor már Magyarország kormányzója), a magyar csapatok főparancsnoka 45 ezres seregével és Kapisztrán János pápai legátus 15–20 ezer keresztes vitézével, akiket III. Caletus pápa fegyverzett fel és küldött Magyarországot megsegítésére. A várat Szilágyi Mihály védte 7000 magyar és helybeli szerb katonával. Hunyadiék előbb áttörték a török hajóhad dunai blokádját, élelmet és

Így múlik el a magyarok dicsősége?

puskaport juttattak a várba, majd az éjszaka leple alatt a dunai kapunál bevonultak az erődítménybe. A törökök július 21-én a harmadik rohammal, amit a szultán maga vezetett, betörttek ugyan a várba, de a védők kemény ellenállással kiűzték őket. Másnap a keresztések engedély nélkül kitörték, és kilátástalan küzdelembe kezdtek. Hunyadi nem tartotta bölcs dolognak a falakon kívül szembeszállni a túlerőben lévő törökkel. A harc hevében a keresztéseket visszarendelni nem lehetett, veszni nem hagyhatta őket, így feltett mindent egy lapra: egy másik kapun az összes emberével rátört a törökre. Elfoglalta a tűzértség állásait, betört a török táborba, megsemmisítette az élelmiszert, a lőport. Az oldalról jött támadás megroppantotta az ostromlókat, akik megfutamodtak, és egész Szófiáig nem tudták rendezni soraikat. A pápa éppen déli imáját végezte, a várvédőkért imádkozva, amikor megérkezett a futár a győzelem hírével. Ennek öröme elrendelte a déli harangszót, amely azóta emlékeztet a nándorfehérvári győzelemre. Ez a győzelem fél évszázad függetlenséget hozott Szerbiának és hét évtizedet Magyarországnak.

Az idegenvezető végighallgatta a történetet, majd azt mondta, soha nem gondolta, hogy egy szovjet turistától kell megtudnia ilyen fontos dolgokat a szülővárosáról. Megkérdezte, hogy a magyaron kívül milyen nyelven lehet olvasni a magyar nép történetéről? Javasoltam, hogy próbálkozzon Bécsben, hiszen majdnem fél évezredig Ausztriával egy birodalom voltunk, vagy esetleg a Vatikáni Könyvtárban. Hazaérkezésem után Beregszászban évekig feltettem ugyanezt a kérdést minden anyaországi küldöttségnek vagy kormánytagnak, de hiába. Hát így múlik el a magyarok dicsősége, különösen, ha nem is fordítunk gondot arra, hogy más nemzetek is tudomást szerezzenek győzelmeinkről.

Révay László
Ják

Hogy volt?

Emléktábla-avatás Beregszászban

Az enyhülés időszakában, az 1980-as évek vége felé már Kárpátalján is bátrabban ragaszkodhattunk magyarságunkhoz. Dalmay Árpád beregszászi újságíró (aki később a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség alapító tagja, a KMKSZ Beregszászi Járási Szervezetének elnöke lett, és szűkebb pátriánk számos magyar emlékjelének létrehozása fűződik a nevéhez – a szerk.) kezdeményezésére 1983-ban megalakítottuk az Illyés Gyula Magyar Irodalmi Klubot, amelynek tagjai irodalmat, képzőművészetet, történelemismeretet kedvelő beregvidékiek voltak. Nagyon sokan eljártak összejeveteleinkre, de láttatni is akartuk tevékenységünket. Elhatároztuk, hogy emléktáblákat állítunk olyan magyar személyiségeknek, akik valamilyen módon kötődnek Beregszászhoz. Úgy terveztük, hogy az első emléktáblán Petőfi Sándor beregszászi látogatását örökítjük meg. Mint köztudott, a költő menyasszonyához, Szendrey Juliához igyekezvén 1847. június 13-án az Oroszlán szállóban töltött egy éjszakát (itt írta „Meleg dél van...” című versét, amelyet a Kárpátaljai Hírmondó előző lapszámának borítóján közöltünk – a szerk.). Nos, az emléktábla-állítás bohozatba illő történetét szeretném itt elmesélni.

A táblát néhai Horváth Anna szobrászművész és jómagam készítettük. A terrakotta emlékjel ezután három esztendeig állt a járási pártbizottság első titkárának szobájában. Hogy miért? Az első kifogás az volt, hogy nincs engedély az emléktábla felállítására. Mint kiderült, a műemlékvédelemtől megvolt a jóváhagyás, csak a párt

képviselőjében kellett volna valakinek rábólintania a dologra, de ezt senki nem volt hajlandó megtenni. Akadt viszont egy javaslat: abban az épületben 1924-ben Leninhalálakor gyászugyűlést tartottak, ezt az eseményt kell megörökíteni (felmerül a kérdés: ki hiszi el, hogy 1924-ben pont Beregszászban siratták el egy távoli ország nagy vezérét?). Ha elkészül egy ilyen tábla, esetleg szó lehet Petőfiről is. Úgy gondoltuk, ezen ne múljon (a Szovjetunióban vagyunk!), megcsináltuk. Erre behívatott az első titkár, és kérdőre vont: hogy képzelem, Petőfinak van portréja, Leninnek meg nincs, ehelyett egy koszorú van a táblán? A válaszom nagyon meglepte: a Szovjetunióban olyan nagy személyiségekről, mint Lenin, csak különleges engedéllyel lehet portrét vagy szobrot készíteni. Ha ezt beszerzik, meglesz a portré! Meg sem próbálták, mert világra szóló botrányt idéztek volna elő.

Ez az akadály is elhárult, de következett még egy próbálkozás. Az első titkár kijelentette: Lenin elvtárs megfordul a sírjában, ha előbb Petőfinak állítunk emléket, és csak utána önéki. Így avatunk 1987-ben előbb Leninnek, majd Petőfinak emléktáblát. Igaz, ez után már sokkal egyszerűbb lett emléktáblát állítani Kazinczy Ferencnek, Mikes Kelemennek, II. Rákóczi Ferenc fejedelemnek, szobrot Illyés Gyulának, Kossuth Lajosnak, Bethlen Gábornak, Szent Istvánnak, Esze Tamásnak.

Elszomorít, hogy akadnak olyan vandálok, akik meggyalázzák a magyar emlékeket szülőföldünkön, a magyarok földjén.

Ortutay Zsuzsa keramikus,
Szabolcsbáka

Kányádi Sándor Técsőn

A fotó, amelyen Kányádi Sándor látható előadás közben, a Técsői Magyar Tannyelvű Gimnázium klubjában készült 1996 májusában. A neves magyar költő abban az időben a Rákóczi-emlékhelyeket kereste fel, útba ejtve a Felső-Tisza-vidéket is.

A vendég élménybeszámolót tartott, a técsői iskolatanulói pedig irodalmi műsorral kedveskedtek neki. A Himnusz elénekélése – mert ezzel fogadták a gyerekek, amikor belépett a terembe – nagyon meghatotta a költőt. Azt mondta: „Még soha, sehol nem hallotta ilyen érzelmekkel telítve énekelni a Magyarok imáját!”

Sz. T.

Kis szovjet pornográfia

Gyermek- és ifjúkoromat Kárpátalján éltem meg, a hatalmas és rettenthetetlen Szovjetunió kötelékében. Sajátos egy világ volt ez, amelyet a mai fiatalok már egyáltalán nem értenek meg, sőt, azok az idősebbek sem, akik kimaradtak belőle. Am az biztos, hogy mint minden elnyomó rendszer, ez is számtalan túlélési fortélyra tanította meg polgárait.

Ungváron voltam magyar szakos egyetemista. A kollégiumban gondosan vigyáztak arra, hogy a magyarok ne tudjanak elkülönülni, azaz nem volt olyan szoba, ahol csak magyarok laktak. Ezt az íratlan szabályt némi csereberével sikerült olykor kijátszani.

A kollégium gondnoka egy terebélyes, középkorú orosz asszonyság volt, aki ki nem állhatta a magyarokat. Talán valami gond lehetett a magánéletével, mert a szerelmeseket ennél is jobban utálta. A magyarok és a szerelmesek szobáiban aztán rendszeresen tartott rajtaütésszerű ellenőrzéseket, és mindig talált valami főbenjáró szabálytalanságot.

Egyszer éppen egyedül voltam otthon, amikor hozzánk is berontott.

– Mi ez a pornográfia? – kérdezte számonkérően, miközben a falat bámulta.

Előbb azt hittem, hogy valaki egy nyálcsorgatóan esztétikusan öltözött hölgy képét ragasztotta ki, mindnyájunk gyönyörűségére, de semmi ilyet nem láttam. Am a cimborám ágya fölött a falra ragasztva ott díszelgett egy poszteren a magyar labdarúgó-válogatott, teljes harci díszben, azaz címeres mezben, felsorakozva a gyepon, ahogy illik. Merthogy nekünk a magyar válogatott volt „a” válogatott. No, ezt bámulta a hölgy merev tekintettel.

– Mi ez a pornográfia!? – hangzott el újra a kérdés, de most már keményebben.

– Hiszen ez csak egy futballcsapat – próbáltam szabadkozni, s egyben visszarántani őt a pornográfia bűzös mocsarából.

– No, igen, de gatyában vannak! És a combjuk is kilátszik! – torkolt le ellentmondást nem tűrően. – Holnapra szedjék le, különben saját kezemmel tépem szét az egészet.

Délután hazaért a cimborám, és szomorúan tájékoztattam, hogy a képet le kell venni a falról. Idősebb volt nálam, kiszolgált katona, sokat látott, ismerte a rendszer működését. Egyáltalán nem ijedt meg.

– Márpedig abból nem lesz semmi – mondta meggyőződéssel, sarkon fordult, és visszament a városba.

Kisvártatva visszatért, kezében egy kis kartondobozzal, amit én egy pakli kártyának néztem. Mégsem az volt, hanem fotók. Méghozzá a Szovjetunó Kommunista Pártja Központi Bizottsága tagjainak portréi. Fillérekért lehetett annak idején kapni, mégsem vette senki. Csak ő. Nos, ezekkel az árképekkel ragasztotta körbe a posztert. Meglehetősen absztrakt látványt nyújtott, ahogy az öreg kommunisták felsorakoztak a válogatott őrzésére.

Másnap reggel még ágyban voltunk, amikor dörömböltek az ajtónkon, és a terebélyes asszonyság beviharzott. Közben azt kiabálta, hogy márpedig ő most már véget vet a pornográfiának, itt helyben eltávolítja a falról a képet.

A cimborám nagy álmosan felült az ágyon.

– Ön nem ért egyet pártunk politikájával? – kérdezte a hölgytől két pislogás között, halálos nyugalommal.

– Mit beszél? – kérdezte az ijedten.

– Ön le akarja tépni a falról a mi szeretett vezetőink portréit! Ez politikai ügy! Természetesen, joga van hozzá, hiszen ön a gondnok, de vállalnia kell a következményeket!

A nő elsápadt, és kirohant. A mi szobánkat többé soha senki nem ellenőrizte...

Orémus Kálmán

„Megérett, megérett a fekete szőlő...”

„Itt van az ősz, itt van újra, S szép, mint mindig énnekem. Tudja Isten, hogy mi okból szeretem? De szeretem...” – írta Petőfi Sándor nagy költőnk egyik gyönyörű versében. Sokan szeretjük mi is ezt a szép évszakot. Ilyenkor eszünkbe jutnak az ősz talán legszínesebb napjai – a szüreti ideje.

Sajnos a gépesített világban sokat veszített szépségéből ez az egykor élményekkel tele mezőgazdasági esemény.

Hová lettek a szőlőtőkék tövéből a gyönyörű fűrtöket szaporán kosárba szedegető lányok, a vidáman daloló menyecskék, a szőlőfűrtökkel roskadásig tele, fából készült puttonyokat cipelő, fűrgé lábú legények? A préházakból is eltűntek a fadongás kádak, szőlőprések. Műanyagból gyártott eszközökre váltott a szüreti munkafolyamat is. Talán csak a hagyományos fahordók őrzik még a borospincék hangulatát.

Szerencsére a vidám népi szokásokat – a szüreti multságokat – még nem sikerült modernizálni.

„Megérett, megérett a fekete szőlő...” Faluszerke még ma is ezzel a dallal kezdik a szüreti bálakat.

De nem egészen így volt ez Kárpátalján a szovjethatalom éveiben. Ha meg is túrték a szép magyar hagyományt, feltétlenül meg kellett azt tűzdelni új szocialista elemekkel. Persze a puttonyokat nem rakhattuk tele marxista-leninista tézisekkel. De azt viszont megkövetelték „fentről”, hogy szüreti bál előtt elhangozzon egy-egy előadás a Szovjetunió nemzetközi helyzetéről, vagy a kommunista párt határozatainak teljesítéséről. Ezek után aztán igazán boldogan énekelhetett a jónép, hiszen mint minden más, az is a gondviselő szovjethatalomnak volt köszönhető, hogy „megérett, megérett a fekete

szőlő...” Legalábbis így hangoztatva a hatalom.

Az „elavult” forgatókönyvön is módosítani kellett, ez szigorú követelmény volt. Így aztán „aktualizáltuk” azt. A leleményes újságírók jópofa rovatcímet találtak ki a bálokban készült riportoknak: „Új idők, új szokások”.

Mint a magyarlakta vidékeken közismert, a szüreti multságok jellegzetessége, hogy a bálteremben feldíszített lugasról a szőlőt lopkodókat a csőszök megfogják és megbírságozzák. Csakhogy: lopni a szocialista társadalomban?! Ki hallott már ilyet! Jött az ukáz: ezt a momentumot törölni kellett a forgatókönyvből. Szegény művelődési dolgozók kipróbáltak mindenféle megoldást. Volt, ahol kiiktatták a csőszöket. Másol meghagyták ugyan őket, de oly módon, hogy ne pénzbírsággal büntessék a tetten ért „tolvajokat”, hanem, mondjuk, szavaltassák őket, vagy tótágot álljanak, bukfencet vessenek, cigánykereket hánnyanak, vagy mit tudom én, mit csinálnak. Így aztán a mulatozók költeményekkel és egyéb produkciókkal próbálták szomjukat oltani, mert volt idő, amikor az italozást is tiltották az ilyen helyeken.

De a fiatalság ennek a tilalomnak is megtalálta a „kiskapuját”. Hiszen csaknem minden kultúrház közelében árulták a gazdák a lugason termett fekete szőlőből érlelt „házi” borukat. És minden portának volt egy kiskapuja... Így aztán hetedhét határon szólt a nóta:

*Megérett, megérett a fekete szőlő,
Ne menj arra szőke/barna kislány,
Megfog a kerülő.
Nem félek, nem félek én a kerülőtől,
Inkább félek a kerülő fiának
Fekete szemétől.*

Schober Ottó

Talákoztak az öregdiákok

A közelmúltban osztálytalálkozóra gyűlt össze a Beregszászi 4. Sz. Kossuth Lajos Középiskola 1963-ban érettségizett tanulói, hogy 50 év után felelevenítsék a boldog diák éveket. A találkozóra az egykori 28 végzős közül tizenhárman jöttek el. Alegtöbb volt osztálytárs Magyarországról érkezett haza, hogy egy felejthetetlen napot töltsünk együtt. Örömteli érzés volt mindannyiunk számára, hogy két tanárunk, Lovay Attila és Morgenthál Mária is ott lehetett velünk. Egy harmadik tanárunk, Kóser Sándor az Amerikai Egyesült Államokból küldött üdvözetet. Mindenki beszámolt az elmúlt időszak eseményeiről, együtt nosztalgiáztunk, felidéztük a régmúlt idők.

Az iskolából egy étterembe mentünk, ahol vacsora közben folytatódott az emlékek felelevenítése. Nagyon jól éreztük magunkat, de bevallom őszintén, táncolni már nem táncoltunk, „öregek” vagyunk mi már ahhoz...

Más évfolyamok öregdiákjaival közösen 150 ezer forintot gyűjtöttünk össze, amit az iskola felújítására ajánlottunk fel. Az adományt Micik Julianna igazgatónőnek nyújtottuk át. Reméljük, hogy kezdeményezésünkhöz mások is csatlakoznak majd, mert mi, öregdiákok így segíthetünk abban, hogy egykori iskolánk, régi hírnevéhez méltóan a kárpátjai magyar oktatás egyik bástyája legyen.

Petruska Márta, Budapest

Köszönöm

Agyam kifeszített látóideg-vásznán azóta öröm-képsorként él bennem a látvány és az érzés, mintha homokszemek birizgálnák a bőröm szelíd szellő gyöngéden simogatja az arcom és a belső énem. Vackor-illatod mindenüvé magammal hordom, velem van otthonomban, az utcán, a buszon. Köszönöm az életem háromszori megtoldását, örülök lelkem feltöltődését segítő a ráadások ráadásául szolgáló kiapadhatatlan gondoskodó szellemi ajándékának. Köszönöm, Istenem, hogy a tollam és az agyam ilyen gondolatok megformálására képes.

Locker László, Szőlősgyőrök

Magyar nyelvtábor Bustyaházán

„A múlt emlék, a jövő titok, a jelen ajándék” mottóval 2013. július 22–26. között nyári napközis magyar nyelvtábort szerveztek a Bustyaházi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda udvarán. Az ötnapos tábor 3–12 éves gyerekeket mozgatót meg, főleg azokat, akik a magyar óvoda növendékei és a vasárnapi iskola aktív tanulói.

A rendezvényt megtisztelte jelenlétével Szabó Edit és Hutzler Vilmos, a magyarországi székhelyű Vasárnapi Iskolai Alapítvány két debreceni aktivistája. Két napig Lőrinc Ágota irányításával a Gáti Kovács Vilmos Középiskola tanárai vezették be a gyermekeket a gyöngyfüzés és gipszöntés rejtelmibe.

A hét folyamán az 50–55 főből álló gyereksereg két csoportban foglalkozott. A nagyobbaknak magyar nyelvtanóráik voltak Szabó Edit vezetésével, a kicsik pedig mondókákat tanultak, aszfaltrajzokat és sok más érdekes dolgot készíthettek Hutzler Vilmos irányításával. Mészáros Timea, az óvoda pedagógusa néptáncot tanított Timár-módszerrel.

A rendezvény fő célja az volt, hogy megmozgassa a helyi magyarságot, az óvodából kikerült magyar gyerekeket összetartsa, továbbfejlessze nyelvtudásukat, az iskolaválasztás előtt álló szülőket, vagy akár a már iskolába járó gyerekek szüleit ráébressze arra, hogy van értelme a magyar iskolának, ahol minden kisgyermek újra felfedezheti a lelke mélyén élő magyarságérzetét és nemzettudatát.

Azért választottuk a mottónkat is, mert őseink hagyománya, értékei, nyelve, múltja számunkra ma már csak emlék, a jövő titkai pedig rejtettek előttünk. Mert még nem tudjuk, hogy képesek vagyunk-e megőrizni és megtartani mindazt, amiért nemzetünk évszázadokig küzdött. A Mennyei Atyánk a jelenben minden napon lehetőséget ad arra, hogy életünkben tegyünk valamit azért, hogy hagyjunk emléket az utókornak, s tegyünk valamit a magyar nemzet megmaradásáért.

A rendezvény a „2013 – a külhoni magyar kisiskolások éve” programhoz kapcsolódóan került megrendezésre a Bethlen Gábor Alap támogatásával.

*Takács Mária,
a Bustyaházi Szent Erzsébet Óvoda vezetője*

Emléktáblákat avattak a magyar gimnáziumban

A közelmúltban újabb két emléktáblával gazdagodott városunk, amelyek Deákné dr. Bartha Katalinnak és Bárdos Lászlónak, a Beregszászi Magyar Királyi Allami Főgimnázium két egykori tanárának nevét, emlékét őrzik. Két olyan emberét, akik kimagasló kulturális és pedagógiai eredményeikkel írták be magukat az intézmény történetébe.

A Beregszászi Alapítvány kezdeményezésére a gimnázium jelenlegi épületének falán elhelyezett táblák ünnepélyes avatására szeptember 5-én került sor. A rendezvényen részt vettek a tanintézet diákjai és tanárai, Deákné dr. Bartha Katalin gyermekei, a tatabányai Bárdos László Gimnázium képviselői, Beregszász és a járás közéletének jeles személyiségei, a történelmi egyházak képviselői, az emléktáblák domborműveit alkotó Balogh Géza nyíregyházi szobrászművész.

Nemzeti imádságunk elnéklése és a vendégek bemutatása után Dalmay Árpád, a Beregszászi Alapítvány kuratóriumi elnöke köszöntötte a megjelenteket. Felhívta a figyelmet a két tanár párhuzamos életrajzára: mindketten felsőmagyarországi születésűek voltak, és 1939-ben egyszerre kerültek a beregszászi gimnázium tanárainak soraiba. Elmondta továbbá, hogy az alapítvány igyekszik emléket állítani minden olyan híres magyar személyiségnek, aki valamilyen módon kötődött Beregszászhoz, hogy ez által is erősítsék a helyi magyarság identitástudatát.

Babják Zoltán, Beregszász polgármestere hangsúlyozta, hogy a Beregszászi Magyar Gimnázium

egyike a kárpátjai magyar közösség legerősebb tartópilléreinek. Ehhez azonban minden időben olyan remek tanárookra van szükség, mint Deákné dr. Bartha Katalin és Bárdos László voltak.

Lovay Attila nyugalmazott tanár, a gimnázium öregdiákja röviden ismertette a két jeles pedagógus munkásságát. Megtudhattuk, hogy Deákné dr. Bartha Katalin magyar és latin nyelvet, bölcsészetet, művészettörténetet és kézimunkát, míg Bárdos László latin és olasz nyelvet, történelmet, földrajzot és gyorsírást tanított.

Szólt az ünnepség résztvevőihöz Pleier Tamás, a tatabányai Bárdos László Gimnázium igazgatója és Artainé Deák Anikó, Deákné dr. Bartha Katalin lánya is. Pleier Tamás kifejezte azt a reményét, hogy a két gimnázium a jövőben együttműködik majd.

Dr. Kiss Jenő, a Magyar Nyelvtudományi Társaság elnöke és Dr. Tóth Péter, a Nyugat-Magyarországi Egyetem tanára nem tudtak részt venni az eseményen, ezért levélben küldték el üdvözlő szavaiikat.

Az emléktáblákra Michels Antal római katolikus plébános és Dancs Róbert református lelkipásztor kért áldást. Dalmay Árpád az alapítvány nevében átadta megőrzésre a táblákat Szabó Árpádnak, a gimnázium igazgatójának.

A rendezvény zárásaként a jelenlévők elhelyezték a tisztelet koszorúit, és közös fotózásra is sor került.

Kovács Anita, Beregszász

ELISMERÉSEK

* Doncsev András parlamenti államtitkár a Szépművészeti Múzeumban tartott díjátadó ünnepségen Pál Eszter énekest, előadóművészt Anépművészet ifjú mestere címmel tüntette ki.

* Ader János, Magyarország köztársasági elnöke a *Magyar Arany Erdemkereszt* kitüntetés adományozta Gerendely Bélának, a Tiszakeresztúri Általános Iskola tanárának, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) Tiszakeresztúri Alapszervezete elnökének, Popovics Pálnak, a Munkácsi II. Rákóczi Ferenc Középiskola tanárának, a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség elnökének, a Magyar Cserkészszövetségek Fóruma alelnökének, Popovics Bélának, a Munkácsi II. Rákóczi Ferenc Középiskola és a Munkácsi Szent István Líceum tanárának, a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség tiszteletbeli elnökének, Ivaskovics József zenetanárnak, zeneszerzőnek, a Credo Alapítvány elnökének.

A magyar államfő a *Magyar Ezüst Erdemkereszt* kitüntetés adományozta Veres Ágota festőművésznek, a Beregszászi Iskolasok Alkotóháza vizuális nevelés tanárának, a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága tagjának. Magyarország Ungvári Főkonzulátusán a nemzeti ünnep alkalmából rendezett fogadáson a köztársasági elnök által adományozott érdemrendeket Bacskai József ungvári és Tóth István beregszászi magyar főkonzuloktól vehették át a kitüntetettek.

* Zelei Miklós író, újságíró-szerkesztő a *Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje* kitüntetését vehette át Budapesten nemzeti ünnepünk alkalmából a kárpátaljai magyarság érdekében kifejtett tevékenységéért.

* Tíz szervezet képviselője, illetve személyiség, köztük a derceni Gyöngyösbokréta néptáncegyüttes vehette át a *Külhoni Magyarságért Díjat* Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettestől és Répás Zsuzsanna nemzetpolitikaért felelős helyettes államtitkártól Budapesten, a Magyarság Házában tartott ünnepségen. A több mint 60 tagú hagyományápoló táncsoport nevében Korolovics Zsolt művészeti vezető vette át a díjat.

JÚNIUS

* Június 2. Immár negyedik alkalommal rendezték meg a Munkácsi Magyarok Találkozóját.

* Június 4. Székelykaput avattak Nagymuzsalyban a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) szervezésében. Ünnepi beszédet mondott Farkasné Böcs Judit, Magyarország beregszászi konzulja.

* Trianonra emlékeztek a nagyszőlősi KMKSZ-székházban, a Nagypaládi Mórész Zsigmond Középiskolában, Salánkon, a Benei Faluházban és másutt.

* A Magyar Ertelmségek Kárpátaljai Közösségének (MÉKK) szervezésében a Nemzeti Összetartozás Napján Trianonra emlékeztek az ungvári Kálvária temetőben, Posch Alajos mártír újságíró sírjánál. Koszorúzott Dupka György, a MÉKK elnöke, v. Jávorszky István, a Vitézi Rend hadnagya.

* Június 5. Évadzáró ülésén vastappsal búcsúzott igazgatójától, Vidnyánszky Attilától a debreceni Csokonai Színház társulata.

* Június 8. A Kárpátaljai Református Ifjúsági Szervezet (KRISZ) rendezésében a *Lendület 2013* elnevezésű program keretében tartották meg a kárpátaljai református fiatalok találkozóját, amelynek a Bereg Camp adott otthont. Az 1500 fős társaságot Zán Fábán Sándor, a Kárpátaljai Református Egyház püspöke köszöntötte. A rendezvényen előadások hangzottak el és ügyességi versenyeket szerveztek.

* Június 9. Kopjafát avattak Ungtarnócon egy hős magyar honvéd sírjánál. Az idős ungtarnóciak emlékezete szerint 1944 őszén a községet védő kötelék tagjaként itt esett el a 24 éves Klécs László magyar honvéd, akit felvidéki református lévén az ungtarnóci református templom kertjében temettek el társai. A helyi református egyházközség vezetőinek döntése értelmében felújították a lassan elfelejtett sírhelyet. A kopjafa és az emléktábla állítását a KMKSZ támogatta. A kopjafát Péntek Zoltán, a helyi gyülekezet gond-

noka faragta. Az ünnepi istentiszteleten Héder János ungtarnóci református lelkész, a Kárpátaljai Református Egyházkerület (KRE) főjegyzője hirdetett igét. Avatóbeszédet tartott és koszorút helyezett el többek között Zán Fábán Sándor, a KRE püspöke, Bozsik Béla, Magyarország ungvári konzulja, v. Ivaskovics József, a Vitézi Rend kárpátaljai tagozatának tagja, Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke.

* Június 13. Ifjú zenei tehetségek adtak koncertet Munkácson. Amsterkuzust Makausz Zsuzsanna, a budapesti Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola tanára szervezte. Az iskola zongorista növendékeinek hangversenyét a Munkácsi Márton István Művészeti Iskolában rendezték.

* Június 14–16. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanárai és diákjai az Ankarai Magyar Nagykövetség meghívására a *XI. Magyar Napok* rendezvényein Kárpátalját képviselték Rodostón.

* Június 15–18. Majnek Antal munkácsi római katolikus megyéspüspök meghívására első alkalommal látogatott Kárpátaljára Anton Cosa (Kósa Antal) kisinyovi püspök.

* Június 18. A *Tiszatér-környezet stratégiai fejlesztése* címmel tartottak tanácskozást a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) székházában. A beregszászi főiskolát Szikura József, az intézmény rektora képviselte, aki *Kárpátalja természetes és kultúrflóráinak génbankja, külön figyelemmel a Tisza térségére* címmel tartott előadást.

* Június 20. A KMKSZ felavatta a Verecke-hágón a Magyarország Külügyminisztériumának támogatásával létrehozott biztonsági rendszert. Ezen túl kamerák figyelik a honfoglalási emlékművet. A három, magas oszlopra felszerelt és az emlékműre irányított kamera által készített felvételek egyelőre csak a KMKSZ ungvári székházában és az Ungvári Magyar Főkonzulátuson láthatók.

* Június 21–23. Sikeresen lebonyolították a XII. Budakalászi Találkozót. A rendezvényen Kárpátalját Szabó Tibor (Eszenyi Mics Bán Hagyományörző Társaság), Szanyi Béla, Bíró

Gusztáv, Illár József és Illár Viktória (Palágykomoróci Magyar Hagyományörző Társaság), Majoros Mónika és Ruszka Diána (Sislóci Dobó István Magyar Hagyományörző Társaság), Telgarec Katalin (Beregszászi Járási Mozgáskorlátozottak Egyesülete), Macsek Szidónia (Gyertyánliget szóróvirmagyarsága) képviselte. Az egybegyűlteket elfogadták a *Kárpát-medencei Kisebbségi Magyar Közművelődési Civil Szervezetek Fóruma XII. Budakalászi Találkozójának Zárónyilatkozatát*.

* Június 28. *Álom a nyári éjszakában* címmel Kovács Nóra és Kovács Judit, a Motiva zenekar tagjainak közreműködésével magyar népzenei estet tartottak Moszkvában, a Balassi Intézet Moszkvai Magyar Kulturális Központjában.

JULIUS

* Július 3. Tizenkettedik alkalommal rendezték tanévzáró ünnepséget a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. Ünnepi beszédet mondott többek között Németh Zsolt, Magyarország Külügyminisztériumának parlamenti államtitkára.

* Július 5–6. Ismét ellátogatott Kárpátaljára a Magyar Állami Népi Együttes. Ezúttal Ungváron, a Kárpátaljai Megyei Filharmoniaiban és Beregszászban, a városi művelődési házban mutatták be *Szép magyar tánc* című előadásukat.

* Július 13. Az idén Kárpátalja, azon belül Császlóc volt a díszvendége a Szarvason megrendezett XVI. Aratónappal egybekötött Kárpát-medencei Magyarok Találkozójának. A császlóciak verbjzsi (Verebes) társaikkal kiegészülve népes csapattal képviselték szűkebb páttriánkat. A rendezvény ünnepi körmenettel, felvonulással kezdődött, amelyen díszhuszárok, csikósok vettek részt, valamint a Vajdaságból, Erdélyből, Felvidékről, Kárpátaljáról érkezett csapatok és magyarországi vendégek. Ezután vette kezdetét az aratás. Az ünnepélyes megnyitó keretében felavatták a császlóciak által vitt emlékoszlopot, majd Farkas János, a Békés Megyei Kögyűlés elnöke átadta a magyar nemzeti és békés megyei zászlót Roják Máriának, Császlóc polgármesterének, aki ezt Kárpátalja

zászlajának átadásával vizszozta. Az ünnepi műsorban többek között fellépett Kiss József Császlóőről elszármazott operaénekes, a Kijevi Állami Operaház tagja, a Császlóci Kadarka Néptáncgyűttes, valamint az asszonykórus.

* Július 7–13. A Kárpátaljai Református Ifjúsági Szervezet (KRISZ) tiniheteket tartott Aklihegyen, Ráton és Balazséron. Az előadásokon a résztvevők a szeretet, az Isten szeretete, a szerelem, a felebaráti szeretet, a hazaszeretet, a családszeretet, önmagunk szeretete témakörökkel foglalkoztak.

* Július 12. Bemutatták *Akárpátaljai Hucul föld festőművészei* című könyvet a rahói Európa Hotel konferenciatermében. A könyvet Olekszandr Maszljani, a Hucul Párizs megteremtője, ismert leMBERGI újságíró, a Hrazda hucul magazin főszerkesztője és Jurij Bendak rahói képviselő állította össze. A színes album harminc, a festőien szép vidéken született művész munkásságát mutatja be, reprodukciókkal illusztrálva.

* Július 14. A KMKSZ szervezésében Tiszaújlak és Tisza-bökény határában megtartották a hagyományos Turul-ünnepséget.

* Július 15–20. A Beregszászi 4. Sz. Bendász István Cserkészcsapat az Ökörmezői járásban, Alsókalocsa (Kolocsava) település közelében 80 fővel táborozott. A fiatalok a táborparancsnok (Jakab Annamária) és a konyhafőnök (Reiter Krisztián) vezetésével érdekes programokban vettek részt, felejthetetlen élményekkel gazdagodtak. Velük táboroztak a gecsei és a benei cserkészek (Birta Zoltán, illetve Ferku Sándor vezetésével), valamint Mezőkaszonyból is bekapcsolódott két cserkész. Az idej kerettörténetet a gall–viking küzdelem köré szőtték a szervezők.

* Július 15–20. Lezajlott a 19. Mikes Kelemen Hagyományörző Alkotótábor Nagyberegben. A résztvevők többek között megismerkedhettek a hagyományos, kemencés kenyérsütéssel. A csipkeverés tudományába a nagykállói Félegyházi Józsefné vezette be a fiatalokat.

* Július 18–21. Megtartották a nyolcadik Kárpátaljai Könyvüzeneti, Képzőművészeti és

Táncfesztivált Péterfalván a Tisza stadionban. A négy nap alatt közel 20 ezren vettek részt az idej zenei találkozón.

* Július 19–21. Immár 14. alkalommal szervezett máriapócsi zárandoklatot a Beregszászi Magyar Görögkatolikus Esperei Kerület. 250 kárpátaljai zárandok több mint 70 kilométert gyalogolt Máriapócsig.

* Július 20. A 2003-ban bejegyzett Péterfalvai Görögkatolikus Egyházközség az újonnan épült és 2007-ben Illés próféta tiszteletére felszentelt templom udvarán Illés-napi búcsút tartott, amelynek keretében felavatták azt a Kárpátaljai egyetemes kerestet, amelynek talapzatán márványba vésték annak a 131 görögkatolikus papnak, szerzetesnek, apácának a nevét, akik mártírhalált haltak, illetve akiket a szovjet rendszerben meghurcoltak.

* Július 25. Az ungvári Magyar Házban Dupka György és Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) igazgatója, illetve elnöke az aktivistákkal megbeszélést tartott a KMMI és a Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Községe azon őszi programjainak megvalósításáról, amelyeket a Bethlen Gábor Alap támogatásban részesített. Kiemelt rendezvény lesz a XXIV. Kárpátaljai Magyar Folklórfesztivál, amelyre ezúttal szeptember 21-én Dercenben kerül sor. Lebonyolításra kerül a szepirók és a festők őszi tábora, lesz több író-olvasó találkozóval egybekötött Együtt folyóirat- és könyvbemutató, képzőművészeti tárlat és az alkotó értelmiségi mozgalmat elemző fórum is.

* Július 26. Az ungvári vár belső udvarán egyházzenei koncertet tartottak a Kijevi Rusz megkeresztelkedésének 1025. évfordulója alkalmából. A rendezvényen közreműködött a Cantus Akadémiai Kamarakórus és a Kárpátaljai Népi Akadémiai Kórus.

* Július 28. A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Beregszászi Középszintű Szervezetének (KMKSZ BKSZ) kezdeményezésére a beregdéai művelődési házban képzőművészeti kiállítás nyílt két fiatal festőművész, Baráté Ágnes (Mezőkaszony) és Kalitics Erika (Munkács) alkotásaiból.

AUGUSZTUS

* Augusztus 1–4. A Szabolcs–Szatmár–Bereg megyei Ajakon immár hetedik alkalommal rendeztek Nemzetközi Lakodalmas és Hagyományörző Fesztivált. Kerekes Miklósnak, Ajak polgármesterének meghívására részt vett a rendezvényen Brenzovics László, a KMKSZ alelnöke, a Kárpátaljai Megyei Tanács képviselője is. Népés küldöttséggel képviselték magukat a város kárpátaljai testvértelépülései – Nagydobrony, Császlóc és Verebes (Verbajcs) községek.

* Augusztus 2–5. A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) meghívására a Csemadok Galántai Területi Választmánya szervezésében a Csemadok vezetői kárpátaljai honismereti kiránduláson vettek részt Zubánics László, a KMMI elnöke, kalauzolásával. Útvonalukon a következő településeket, emlékhelyeket keresték fel: Makkosjányosi, Beregszász, Beregszentmiklós, Szolyva, Vereckei-hágó, Munkács, Ungvár. A közel félszáz fős delegáció vezetője Mézes Rudolf, a Csemadok országos alelnöke, a Csemadok Galántai Területi Választmányának elnöke, a Szlovákiai Magyar Szülők Szövetségének elnöke volt.

* Augusztus 4. A Borzsa-völgyi kisvasút napján beregvidékiek és anyaországiak vonatoltak a Beregszász–Komlós útvonalon. Bográcsgulyás-főzésre, fürdőzésre is sor került a Borzsa és az Irsavka folyók találkozásánál.

* Augusztus 4. Palágykomorócon a XIII. századi templom falán emléktáblát avattak Nagy József református lelkész tiszteletére, aki 1931-től 1978-ban bekövetkezett haláláig szolgált a helyi gyülekezetben. Az emléktábla készítője Kovács Gabriella képzőművész. Az ünnepi istentisztelet keretében Zán Fábán Sándor püspök és Nagy József lelképásztor fia, dr. Nagy József leleplezte a templom partikusában elhelyezett, fából készült emléktáblát.

* Augusztus 4–10. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) a 2012–2013-as tanévben szervezett tantárgyi vetélkedők helyezettjeit idén is táborozással jutalmazta. A kárpátaljai táborokon kívül az anya-

országban, többek között a Zánkai Gyermek- és Ifjúsági Centrumban is kipihenhetők a gyerekek a tanulás fáradalmait.

* Augusztus 5–10. Megtartották a VI. Credo Fesztivált – Kisgejőci Népzenei- és Néptáncbort. Az Ivaskovics József zeneszerző által irányított koncertprogramban több olyan kárpátaljai népzene, énekes is fellépett, akik annak idején tanítványai voltak.

* Augusztus 14–16. Megrendezték a 41. Tokaji Íróbort „Eltitva és elfelejtve. – II. A hallgatás és elhallgatás évei a magyar irodalomban 1965–1990” témakörben. Kárpátalja magyar íróközösségét Vári Fábán László, Dupka György és Csordás László képviselte a nívós tanácskozáson. Az Együtt folyóirat indulásáról Vári Fábán László tartott előadást.

* Augusztus 16–20. Kolozsváron lezajlott a 15. Szent István-napi Néptáncbort. Kárpátalját az eszenyi Ritmus néptáncgyűttes (művészeti vezető Szabó Tibor) képviselte, míg az ukránai kisebbségi kultúra értékeit egy besszarábiai néptáncgyűttes mutatta be.

* Augusztus 16–20. A VII. Balatongyöröki Nemzeti Hét hagyományos rendezvényén Lőrincz P. Gabriella költő tartott előadást.

* Augusztus 17. A Munkácsi Magyar „Élet az éveknek” Nyugdíjasklub szervezésében Munkácson az 1. Sz. Zeneiskola nagytermében immáron harmadik alkalommal rendezték meg a Munkácsi Nemzetközi Nyugdíjastalálkozót.

* Augusztus 17. A Görögkatolikus Ifjúsági Szervezet (GISZ) jóvoltából immár második alkalommal került sor a Tiszacsomai Honfoglalási Emlékparkban a Szent István tiszteletére és emlékére megrendezett Görögkatolikus Ifjúsági Fesztiválra (GÖRFESZT).

* Augusztus 18. A nagypaládi református templom fennállásának 100. évfordulója alkalmából hálaadó istentiszteletet tartottak, ahol Zán Fábán Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke hirdetett ígét. Közreműködött a helyi gyülekezet Szivárvány Énekkara.

* Augusztus 23–24. Debrecen város ajándékként Ukrajna lobogójának és

függelenségének ünnepére Ungvárra érkezett a virágkarneválon is bemutatott *Ringat a víz* fantázianevet viselő kocsi. A 8 méter hosszú, 3,5 méter széles, 4,5 méter magas virágkocsi utaztatását az Ungvári Magyar Főkonzulátus szervezte.

* Augusztus 24. *Református magyar vagyok, amíg élek, az maradok* mottóval családi csendes napot tartottak Nagydobronyban, amelyen több mint hétezer vettek részt. A nyitóáthitát során az egybegyűlteket

Zán Fábián Sándor püspök köszöntötte. A rendezvény főelőadója Bölskei Gusztáv, a Tiszántúli Református Egyházmege püspöke, a MRE zsinatának lelkes elnöke volt.

* Augusztus 25. Hetedik alkalommal tartottak lekvárfőző fesztivált a beregszászi járási Mezőgecsében. A rendezvény egyre nagyobb népszerűségnek és látogatottságnak örvend.

Összeállította:

**Dupka György
és Zubánics László**

In memoriam Gortvay Erzsébet

Hosszas betegség után életének 78. esztendejében távozott az élők sorából dr. GORTVAY Erzsébet irodalomtörténész, egyetemi docens, tanszékvezető.

1935. szeptember 16-án született Ungváron Gortvay Ferenc kovácsmester és Orémusz Etelka gyermekeként. Középiskolai tanulmányai után az Ungvári Állami Egyetem orosz filológiai szakán 1959-ben diplomázott annak a két évfolyamnak az egyikén, amelynek a végzőseit magyar iskolákba szánták. 1959–1961. között fordítóként dolgozott az akkor még Kárpátöntúli Ifjúság című megyei lapnál, majd Moszkvában egyéves újságírói tanfolyamot végzett. 1962-től 1963-ig a Kolhozélet című ungvári járási lap helyettes szerkesztője. 1963-tól az Ungvári Állami Egyetem Magyar Filológiai Tanszékének magyar irodalom tanára, docense volt. Kovács Vilmos és Fodó Sándor baráti köréhez tartozott. 1989-ben belépett a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetségbe. 1993. áprilisa óta tagja, majd társelnöke volt a Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Közösségének. Hosszú időn keresztül munkálkodott az ungvári Drávai Gizella Művelődési Kör elnökeként.

A filológiai tudományok kandidátusa, disszertációját 1973-ban védte meg Ungváron. Kutatási területe a XIX. századi magyar irodalom, az orosz-magyar irodalmi kapcsolatok, a kárpátaljai magyarság irodalmi és művelődési élete, civilszerveződése volt. Írásai megjelentek a Kárpáti Kalendáriumban, a Kárpáti Igaz Szóban és más kiadványokban. Tudományos cikkeket írt oroszul, ukránul; kötetekhez írt magyarul elő- és utószót, tanulmányokat, recenziókat. Középiskolai irodalomkönyveket szerkesztett a IV., V., VIII. osztályok számára. Szépirodalmi írásai alatt a helyi sajtóban olykor Garanyi Ágnes, Homoki Eszter álnevet használt. Elismerései: Makarenko-érem (1988), Berzsenyi-díj (1993); a Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Közösségének Nívódíja (1995), Ortutay-díj (2002). 2000-ben a Magyar Írószövetség elnökének elismerő oklevelével tüntették ki. A Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja volt. Az Együtt folyóirat szerzőinek körébe tartozott. Nyugdíjazását követően ismét tanári katedrára lépett – a 2012/2013-as tanév végéig a Kijevi Szlavisztikai Egyetem ungvári kirendeltsége magyar-angol szakának tanszékvezetőjeként tevékenykedett.

Számos, az Intermix Kiadó gondozásában megjelent kiadvány szerzője, illetve szerkesztője. Kutatásai során Ady Endre, illetve Kölcsey Ferenc kárpátaljai kötődéseivel foglalkozott, feldolgozta Gecse Endre mártír református lelkész életútját. Szívesen vállalt irodalomtörténeti előadásokat, színes előadásmódjával, közvetlen stílusával mind itthon, mind külföldön belopta magát a közönség szívébe. Halálával nagy veszteség érte a művelődési és a pedagógiai társadalmat.

Emlékét megőrizzük!

Barátai és tisztelői

Dióhéjban

* A Schober Ottó alapította Beregszászi Magyar Népszínház negyedszázados hallgatás után újjászerveződött társulata bemutatta Rejtő Jenő *Rózsa, a Lovag* című bohózatát. Rózsát Pitkin (Balackij Vlagyimir), az ismert komikus, K. Sebő Irén írónőt Varga-Orosz Katalin személyesítette meg, az író férjét Vjacseszlav Saligin játszotta. Andor István szerepében Dobos Sándort láthattuk, az igazgatót Máté-Petrovics Magdolna, míg a szobalányt Vizauer Erzsébet alakította. A bohózatot a kis kollektíva együttes erővel rendezte. A közönség arra biztatta a műkedvelő színészeket, hogy minél gyakrabban lépjenek meg a nézőket hasonló előadásokkal.

* Kiemelkedő eseményre került sor az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Karán. Öt éve indult a magyar kar, amelyen a négy szak 57 végzőse először vehette át együtt a diplomáját. Az idén méltatják Kárpátalján az egyetemi szintű magyar nyelv- és irodalomoktatás kezdetének 50., az ungvári Hungarológiai Intézet megnyitásának 25., valamint a Kárpátaljai Magyar Tudományos Társaság megalakulásának 20. évfordulóját.

* Július közepén kéthetes motoros emléktúra indult a Pest megyei Dabasról a Don-kanyarba a Budapest környékéről 70 évvel ezelőtt besorozott, majd hadifogságba hurcolt katonák, illetve magyar vagy német nemzetiségű civilek emlékére. Sznyeysnojében táblát avattak, amelyet dabasi iparművészek készítettek. Az útvonal főbb állomásai Dabas, Beregszász, Lemberg, Kijev, Novgorod-szeverszkij, Voronyezs, Donyeck, Szevasztopol voltak. A zárándokutat Molnár "Mojo" József, az Aldos Hagyományörző Egyesület (a Nemzeti Érzelmű Motorosok Egyesülete) oszlopos tagja szervezte és valósította meg. A 11 fős csapat kilenc motorral és egy kísérőautóval több mint hatezer kilométeres távot tett meg.

* Kalotaszegi motívumokkal, illetve a Kárpátaljai Református Egyházkerület címerével díszített Székelykaput kapott a Nagydobronyi Irgalmas Szamaritanus Gyermekotthon. Az Amerikában élő prof. Steven Várdy Béla és felesége, Huszár Várdy Ágnes támogatásának köszönhetően a székelykaput Pocsai Vince református lelkész és faragó készítette el.

* AKárpátaljai Református Egyházkerület által alapított Pulzus Rádió FM 92.1 Mhz-en a Beregszászi, Ungvári, Nagyszőlősi járásban is jól fogható, a fiatalok körében is egyre nagyobb népszerűségnek örvend. Kárpátalja egyetlen 24 órás magyar nyelvű rádiója, amely ukrán nyelven is közöl információkat! Interneten és földisugárzással is fogható! Honlapja: <http://www.sionradio.eu>

* Az idei évben a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola magyar szakos hallgatói egyhetes dialektológiai és folklór terepgyakorlatukat a Nereszen-hegy lábánál fekvő Técső városában töltötték, amelynek bázisa a Técsői Református Líceum volt.

* A kulturális hagyaték megőrzése és ápolása volt a fő célja a beregszentmiklósi várkastélyban tartott jótékonysági koncertnek. Az ódon falak között kijevi vendégek, munkácsi irodalmárok és képzőművészek is jelen voltak. Virtuóz játékaival nagy sikert aratott Maxim Sorenkov zongoraművész, Igor Ribar zeneszerző pedig gitárjátékával kápráztatta el a közönséget. A késő éjszakába nyúló rendezvény fénypontja a Bartos József házigazda által szervezett fáklyásmenet volt. A résztvevők a történelmi épület legrejtettebb zugait is bebarangolhatták. A rendezvény további részében kötetlen eszmecsere keretében ismerkedtek egymással a művészek és a kultúra szerelmesei.

* Ungváron a bábszínház épületében megtartották a 12. ruszin világkongresszust. A találkozót első ízben rendezték meg Ukrainában. A rendezvényre 150 ruszin nemzetiségű résztvevő érkezett kilenc országból: a vendéglátók mellett Magyarországról, Szlovákiából, Romániából, Lengyelországból, Csehországból, Szerbiából, Horvátországból és az USA-ból. Az egybegyűlteknak Ivan Busko, a kormánypárt parlamenti képviselője a ruszin kisebbség elfogadásáról és törekvéseik támogatásáról beszélt. A kongresszuson többek között szó esett az anyanyelvi oktatásról, a könyvkiadásról, folyóiratok és újságok megjelenítéséről, fesztiválokról. Mint kiderült, minden téren anyagi gondokkal küzdenek, és ennek egyetlen oka a folyamatos állami alulfinanszírozottság.

Kiállítás az Európa–Magyar Házban

„Erősen hiszem és vallom, hogy minden igaz művészet – a külvilágból magunkba szedett impressziók – az 'élmények' hatása alatt nyilvánul meg. Aki fest egy tájképet, csak hogy éppen tájképet fessen, aki ír egy szimfóniát, csak hogy éppen szimfóniát írjon, az legjobb esetben is nem egyéb jó mesterembernél. Nem tudok másképpen művészeti terméket elképzelni, mint alkotója határtalan lelkesedésének, elkeseredettségének, bánatának, dühének, bosszújának, torzító gúnyjának, szarkazmusának megnyilatkozását” – írta találóan a képzőművészetről Bartók Béla zeneszerző. S valóban, Szent Iván havának utolsó hétvégéje az impressziók, a színek és formák hatása alatt zajlott a Várkereseti városban. Délben a Veres Péter Alkotótábor munkáit mutatták be a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán, délután pedig az ArtTisza Művészeti Egyesület kiállításán vehettek részt az érdeklődők. Ez utóbbit hirdették ki az *Otthonom* című képzőművészeti pályázat eredményeit.

Tóth István, Magyarország beregszászi főkonzulja (a képen) megnyitó beszédében örömmel állapította meg, hogy az ArtTisza egyesület által korábban útjára indított kezdeményezéseknek, így a képzőművészeti pályázatnak is van folytatása, teret és lehetőséget biztosítva a kezdő művészek palánták számára a bemutatkozásra.

Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke Pablo Picassót idézte: „Minden gyermek művész. A gond csak az, hogyan maradjon művész felnőtt korában is!” Acivil társadalom egyik fontos feladata, hogy felkarolja a fiatalokat, kiállítási lehetőséget biztosítva számukra. Ennek keretében látott napvilágot a közelmúltban az Intermix Kiadó gondozásában a *Magyar művészet Kárpátalján* című kötet, amely régióink 19–21. századi magyar képző- és iparművészetét mutatja be.

Szilágyi Sándor, az ArtTisza Művészeti Egyesület elnöke az idei tervekről számolt be, majd ismertette az *Otthonom* pályázat eredményeit. A különböző korcsoportokban első helyezést érték el Ernyes Zsófia, Fülöp Gábor, Paládi Petra, Máté Edward. Adíjazottak festészeti kellékekből álló csomagokat vehettek át.

Anne Sophie Henrich fuvolaművész műsora után a jelenlévő közel száz fős közönség megtekintette az egyesület tagjainak kiállítását, Balogh Miklós, Baráté Ágnes, Biláncsik Szergej, Dobai István, Elek István, Fényes András, Gogola Zoltán, Görög Mihály, ifj. Hidi Endre, Juhász László, Kalitics Erika, Kovács Éva, Lajpanova Brigitta, Lizák Alex, Molnár Sándor, Nigriny-Demeter Adrienn, Nigriny Géza, Reiplik István, Sárközi Kitti, Simon Tibor, Szilágyi Sándor, Szimkovics Okszana, Tokár József és Tóth Anita alkotásait.

Tudósítónk

IX. Nemzetközi Plein Air Kőrösmezőn

Hollósy Simon halálának 95. évfordulóján, június 20-án Kőrösmezőn rendezték meg a IX. Nemzetközi Plein Airt, amelynek során értékes művekkel gyarapodott a település galériája. Az eseményre Ukrajna minden tájáról (többek között Kárpátaljáról, Kijevből, Lembergől) érkeztek népszerű művészek, tudósok, de voltak az alkotótáborban határon túli festők is. Kőrösmező galériáját 2011-ben hozták létre, jelenleg mintegy 70 festmény – kiváló ukrainai és külföldi művészek alkotásai – található itt.

k-r

Tehetséggondozás felsőfokon

A „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány és a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség közös szervezésében július 29. és augusztus 3. között immár harmadik alkalommal került megrendezésre a Jankovics Mária Alkotótábor. Az ötnapos programnak a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola és a Kölcsény Ferenc Szakkollégium adott otthont.

Az alkotótábor programjairól Kulin Ágnes táborvezetőtől kérünk tájékoztatást. Megtudhattuk: a Jankovics Mária textilművész, grafikus nevét viselő tábornak idén 62, tíz és tizenöt év közötti résztvevője volt. A diákok Kárpátalja különböző tájegységeiről érkeztek.

A gyerekek délelőttönként kárpátaljai művészek által vezetett foglalkozásokon vehettek részt. Veres Ágota és Kopriva Attila festőművészek a grafikai technikákat, Néger Krisztina tanár a dísz tárgyak készítését, Dancs Tünde keramikus a kézműves technikákat, Hidi Endre szobrászművész hivatásának alapjait ismertette meg a táborozókkal, míg Kulin Ágnes az absztrakt gondolkodásra inspiráló applikációkat mutatott be.

A délutáni órákban a résztvevők előadásokon ismerkedhettek meg Csontváry Kosztka Tivadar, Weöres Sándor, Hollósy Simon életével és munkásságával. Egy ki-

rándulás keretében – Hollósy Simon munkásságához kötődően – a fiatalok Técsőre is ellátogattak.

A fakultatív órákon kipróbálhatták többek között a korongozást, a makramét, a gyöngyfüzést, az ikebana készítését, a papírhajtogatást és a nemezelést. A táborozók sportolhattak is: asztalitenisz, biliárd várta őket. Esténként fényképfelvités segítségével összefoglalták a nap eseményeit. A tábor egy játékos kvíz-est zárta, amelyen a héten elsajátított ismeretekről adhattak számot a diákok.

A rendezvényt idén is a Bethlen Gábor Alap támogatta.

A képen: Kulin Ágnes képzőművész foglalkozást tart.

B. M.

ALKOTÓTÁBOR RAHÓN

A nyíregyházi székhelyű Kárpátok Művészeti és Kulturális Egyesület (KMKE), valamint a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának (RIT) közös szervezésében június 17–21-én első alkalommal rendeztek Munkácsy Mihály Nemzetközi Alkotótábort Rahón. A KMKE dr. Kopriva Attila RIT-tag, a Kárpátaljai Képzőművészeti Főiskola festőművészeti tanszékvezetője, valamint Csorba István Kadosa kisvárdai festőművész kezdeményezésére 2006-ban alakult meg magyarországi és kárpátaljai képzőművészekből, valamint a kultúra más területeiről érkező, de a képzőművészetet pártoló és szerető emberekből. Az egyesület elnöke Öry László újságíró-publicista. A szervezet céljai közé tartozik a magyar kultúra és művészet megőrzése, az ismeretterjesztés és az örökségvédelem, illetve Magyarországon és Kárpátalján a kortárs helyi művészet fejlődésének segítése. Az I. Munkácsy Mihály Nemzetközi Alkotótábor a Nemzeti Együttműködési Alap (NEA) Nemzeti Összetartozás Kollégiumának támogatásával valósult meg.

a-z

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

BEREGSZÁSZI PILLANATOK

Magyar László

Kovács Gyöngyi

Kalitics Erika

Az idén első alkalommal megrendezett Veres Péter Alkotótábor *Beregszászi pillanatok – 2013* címmel hirdette meg programját. Az együttgondolkodás és feltöltődés ideje alatt a művészek megismerhették a Verke-parti város sajátos hangulatát, történelmi és építészeti emlékeit, az itteni kisvárosi miliőt. Napjainkban Beregszászban, akár csak Kárpátalja többi magyar városában, jelentős átalakulások mennek végbe. Ezt akár fejlődésnek is nevezhetjük, viszont így eltűnnek azok a hangulati elemek, amelyek a várost egykor naggyá tették, pusztulnak a régi épületek. A szervezők – a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola és a „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány – úgy gondolták, hogy érdemes megörökíteni a még megmaradt motívumokat, a múlt még tetten érhető emlékeit.

A megnyitón Orosz Ildikó, a főiskola elnök asszonya köszöntötte a résztvevőket, aki elmondta, hogy a tanintézmény fontos feladatának tartja minél több emberhez közelebb vinni a kultúrát, így mindig szívesen biztosít lehetőséget a művészeknek a bemutatkozásra. Örömmel fogadta be az alkotótábort is, amely Veres Péterről kapta a nevét, így állítva méltó emléket a beregszászi kötődésű festőművésznek, aki a főiskola tanára is volt.

A programban húszan vettek részt, közöttük a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága, az ArtTisza Művészeti Egyesület és a Bereg Alkotóegyesület tagjai, valamint más művészek Kárpátalja különböző részeiről. Voltak közöttük már ismert és elismert festők – mint például Magyar László, Helj László, Klisza János, Szakalos Anatolij és mások – és fiatal, a művészeti iskolák falai közül nemrég kikerült alkotók. A táborban alkalom nyílt arra, hogy egyfajta párbeszéd jöjjön létre közöttük, a résztvevők megismerhessék egymás művészetét, tapasztalatot cseréljenek.

A táborzárást az alkotók kiállítással tették ünnepélyessé. Érdemes idézni Tóth Istvánnak, Magyarország beregszászi főkonzuljának gondolatait, aki örömeinek adott hangot, hogy sikerült megvalósítani egy „jó értelemben vett helyi érdekű” alkotótábort. Mint rámutatott, Beregszásznak, ennek a hajdani szépségét elvesztő városnak különleges értékei vannak, köztük az egykori királyi törvényszéki palota, amely ma a Rákóczi-főiskolának ad otthont. Ezzel kapcsolatban emlékeztetett, hogy az épület jelenleg is tartó megújulása a nemzeti összefogás szép példája. Ugyanakkor, nem feledkezhetünk meg egy-egy utca romlásában is ékes házairól, kapualjairól, hiszen ez is környezetünk része. Ezeket, és a város lakóit megörökíteni egy művész számára izgalmas feladat.

Az alkotók egy-egy frissen készült festményt ajánlottak fel a főiskola műgyűjteményének gyarapítására.

Tóth Anita

Sárközi Kitti

Gogola István

Szakalos Anatolij